

CARÀCTERS

ÉS UNA REVISTA DE LLIBRES

I AQUEST N'ÉS EL NÚMERO **83**

Entrevista a Vicent Flor, per Carles Fenollosa.

Articles de Vicent Usó, Josep Antoni Fluixà, Antoni Ferrando, Lluís Alpera, Ramon X. Roselló...

Vicent Garcia Perales: «Busquets contraataca!» (sobre *La fugitiva*, de Blanca Busquets).

Laura Sala Ollé: «Habitar en un llit flotant» (sobre *Robinson*, de Vicenç Pagès Jordà).

Clàudia Serra: «Suposadament teatre» (sobre *Lear*, de Francesc Meseguer).

Vicent Almela i Artíquez: «Qui ens diu» (sobre *L'usurpador*, d'Àngels Moreno).

Elisabet Armengol Gimeno: «Les commemoracions del centenari del naixement de Manuel de Pedrolo».

Gemma Bartolí Masons: «Memòria i paisatge» (sobre *Ermita*, de Jordi Llavina).

Estel·la Muñiz Mairal: «Despentes o l'experiència que (no) es fa teoria» (sobre *Teoria King Kong*, de Virginie Despentes).

Pàgines centrals dedicades a Pasqual Alapont

SEGONA ÈPOCA - PRIMAVERA 2018

SEGONA ÈPOCA PRIMAVERA 2018

núm. 83.

Edita:

Publicacions de la
Universitat de València

Direcció:

Begonya Pozo

Coordinació:

Francesco Ardolino, Isabel Canet Ferrer,
Mireia Ferrando, Júlia Ojeda, Antònia Ramon
Villalonga, Vicent Usó, Pau Viciano

Col·laboradors i col·laboradores:

Lluís Ahicart, Pasqual Alapont,
Vicent Almela, Lluís Alpera,
Elisabet Armengol, Elena Badell,
Anna Ballbona, Gemma Bartolí,
Josep Camps, Margalida Castells,
Alba Cayón, Carles Fenollosa,
Antoni Ferrando, Vicent Flor,
Josep Antoni Fluixà, Vicent Garcia,
Ana Giménez, Jesús Giron, Noèlia Ibarra,
Maria Isern, Lluïsa Julià, Jovi Lozano-Seser,
Urbà Lozano, Àlex Martín, Carles Miret,
Lluís Miret, Estel·la Muñiz, Júlia Ojeda,
Víctor Obiols, Maria Mercè Pérez,
Jaume C. Pons, Sebastià Portell,
Jordi Puig, Josep Lluís Roig,
Ramon X. Roselló, Andrea Rovira,
Laura Sala, Josep Manuel San Abdón,
Teresa Sanchis, Marc Senabre,
Clàudia Serra, Lourdes Toledo,
Vicent Usó, Adrià Villar,

Disseny:

Albert Ràfols-Casamada

Redacció:

C/ Arts Gràfiques, 13 - 46010 València
Tel.: 96 386 41 15 - Fax: 96 386 40 67
E-mail: caracters@uv.es
<http://caracters.uv.es> - <http://puv.uv.es>

Il·lustracions d'aquest número:
Mariola Morera Català

Distribució:

Gea Llibres (València i Castelló),
tel. 96 166 52 56
Gaia Llibres (Alacant), tel. 96 511 05 16
Midac Llibres (Catalunya), tel. 93 746 41 10
Palma Distribucions (Illes Balears),
tel. 97 128 94 21

Maquetació i Impressió:
ARO/Aguatinta

PVP: 5 euros
ISSN: 1132-7820
Dipòsit legal: V. 3755-1997

CARÀCTERS

LLIBRES RECOMANATS

Després que el passat mes de febrer Carme Riera hagi obtingut la Medalla d'Or de les Illes Balears, el guardó més alt que concedeix el Govern, l'autora publica a Edicions 62 *Venjaré la teva mort*, una novel·la de gènere negre que recorda *Natura quasi morta* (Edicions 62, 2011) i fins i tot la llunyanana i cèlebre *Una primavera per a Domenico Guarini* (Edicions 62, 2008). En aquesta ocasió, Riera es posa en la pell d'Elena Martínez, una jove exdetectiva d'origen gallec que amb l'ajuda d'un gran aliat rememora un cas del passat resolt de manera poc satisfactòria. Pederàstia, corrupció i baixesa moral es mesclen en aquesta novel·la amurada de grans dosis d'humor i destresa narrativa.

Pollença, la terra que va acollir i inspirar il·lustres de la talla d'Anglada-Camarasa o Miquel Costa i Llobera, continua essent bressol de grans propostes artístiques.

En aquests darrers temps celebrem el naixement de Quid Pro Quo, una editorial que comença amb «l'objectiu de donar veu a les traduccions». *La dificultat de ser*, de Jean Cocteau, és una de les seves primeres propostes. Traduïda magistralment per Antoni Clapés, el relat de caràcter biogràfic de Cocteau descriu el paisatge cultural de la seva època amb noms tan imprescindibles com Guillaume Apollinaire, Max Jacob o Jean Genet.

Conegut com a traductor de grans autors com Thomas Bernhard, Bertolt Brecht o Henrik Ibsen, Feliu Formosa és també un poeta de talla indiscutible que, per edat i per trajectòria, es pot permetre el luxe de publicar una tria personal de les seves millors creacions. *Papallona de l'ombra* no defraudarà els bons lectors de poesia, tant els qui descobreixin per primera vegada l'autor com els qui vulguin assaborir de nou els versos delicats del gran germanista i home de teatre. «Amb ràfegues de versos / llançats del no-res al no-res», ens parla de l'altre i de nosaltres perquè poetitza sobre l'amor i la mort.

Mariola Morera Català (València, 1994). Actualment està finalitzant els seus estudis a la Facultat de Belles Arts de València-UPV. Durant els seus anys d'aprenentatge ha estudiat la tècnica de les diferents arts plàstiques, com la pintura, la ceràmica o l'audiovisual. Més recentment els seus estudis estan centrats en els projectes que combinen l'estètica amb la filosofia i en l'anàlisi dels conceptes que posen en qüestió la societat actual amb l'objectiu no només de reflexionar sobre ella sinó també contribuir a millorar-la. Actualment mentre finalitza el seu TFG està treballant en una sèrie pictòrica sobre l'Horta de València.

Vicent Flor: «Es tracta de donar eines a la ciutadania perquè debata amb més coneixement»

De Vicent Flor (València, 1971), se n'ha parlat últimament més del que ell potser hauria volgut. Sociòleg de vocació, líder frustrat del Bloc —Enric Morera el guanyà el 2003 per dos vots—, autor mediàtic d'assajos sobre identitat valenciana —aquell *Noves glòries a Espanya* que tant va coure a certs personatges— i, també, treballador en el MuVIM com a conservador, va ser triat director de l'Institut Alfons el Magnànim a finals de 2015, amb certa polèmica mediàtica al voltant del procés del seu nomenament. Conversem amb ell del passat, del present i del destí d'una institució que vol canviar. Amb dos anys en el càrrec i l'equador de la legislatura depassat, sembla clar que l'Institut és ja un altre.

—La IAM va presentar fa poc el primer balanç després de dos anys amb la nova direcció. Quin és el saldo a hores d'ara?

—Estic moderadament content. Ens vam comprometre que el Magnànim tractara temes d'actualitat i problemes reals dels valencians; en aquest sentit s'ha presentat la col·lecció «Descobrim», amb dos llibres sobre pobresa i benestar. Vam comentar que un altre objectiu era fer del Magnànim una editorial valenciana i hem aconseguit que dos terços dels títols publicats siguin en valencià. També vam proposar-nos una política de traduccions al valencià, que tenim una mica més endarrerida, però ja amb títols del renom de *Com acabarà el capitalisme!*, de Wolfgang Streeck, acabat d'arribar. Tot açò per intentar que la nostra llengua siga un receptacle d'idees a escala internacional, no per fer de competidor amb les editorials privades valencianes, sinó de complement. D'altra banda, estem fent un munt de presentacions i venent més llibres que mai —els tres més venuts són en valencià, per cert.

—Què es trobà vosté quan arribà al càrrec?

—Una estructura de personal molt deficitària, que encara estem en procés de solucionar, amb una dinàmica de publicacions de llibres sense informes ni valoracions —si se'n feien, no els conec— i una editorial pública que podria ser de Valladolid, si atenem els per-

tatges de les respectives llengües estampades. Canviar eixe ritme no podia haver sigut un procés ràpid, el primer any fou de transició, i vam esperar fins al segon per a fer el balanç, entre altres coses perquè el procediment d'edició d'un llibre és llarg.

—Quines són les prioritats del que queda de legislatura?

—Es tracta d'intensificar els objectius aconseguits i continuar publicant llibres d'aspectes que toquen problemes socials actuals, de recuperar clàssics... Així, hem tornat a dignificar la col·lecció «Biblioteca d'Autors Valencians», amb el nom del fundador, Joan Fuster, de nou present, que havia des-

aparegut. Hem activat noves col·leccions que pensàvem que les editorials valencianes no cobrien; per exemple, el *Diari de Sotàia* és a la col·lecció «Moment. Memorialística». Falta consolidar, com deia, la política de traduccions, però en tenim deu o onze en marxa, amb llibres que ens resulten difícilment accessibles als valencians. Hi ha projectes que voldríem desenvolupar i encara no hem pogut: jo voldria que el Magnànim fora un espai d'investigació on els joves investigadors tingueren noves oportunitats, amb beques que acabaren en llibres, però no disposem d'estructura administrativa per a fer-ho de moment.

—Estan vostés «valencianitzant» i «esquerranitzant» el Magnànim, doncs, o això seria una generalització injusta?

—El Magnànim ha de ser una editorial pública, no al servei d'una ideologia política, sinó al servei dels ciutadans. Si el llibre és digne, ben argumentat i ben escrit, amb els controls de qualitat pertinents, l'editarem sens dubte a pesar de no coincidir-hi. Es tracta de donar eines a la ciutadania perquè debata amb més coneixement: com més dades, informació i respecte, més qualitat democràtica. Tenim una sensibilitat emancipadora, sí: el fet de parlar de problemes actuals ja és una intervenció política. El Magnànim, durant molt de temps, no editava llibres polítics; no hi ha problema a editar sobre els molins medievals en el Regne de València, per posar un

exemple. En canvi, les conclusions dels dos llibres que publicarem fa poc, en què es posa damunt la taula que hi ha 720.000 valencians vivint en pobresa severa, són també una denúncia. Estic a favor de l'emancipació, repetisc, però no des d'un punt de vista sectari. Ací no hem dit que no a cap llibre per motius ideològics.

—*Què li fa falta, al Magnànim?*

—Només tenim un editor de 64 anys que es jubila en octubre. Una editorial sense editors no és possible. Falta sensibilitat per a entendre la necessitat de personal humà. Hem aconseguit un editor mitjà, però a mi m'agradaria que també tinguérem en plantilla un dissenyador de col·leccions, perquè nosaltres externalitzem ara mateix. Encara que sembla mentida, tampoc tenim correctors amb titulació superior. D'altra banda, tenim una mitjana d'edat molt elevada entre els treballadors. Cal gent jove, també.

—*Així, es pot superar l'objectiu de cinquanta llibres directes editats en un any, que ha comentat en alguna ocasió?*

—És molt difícil. Quasi impossible.

—*I què fa el Magnànim que no feia?*

—Abans feia menys llibres i poques activitats culturals; ara és un centre de debat. Tots els mesos en fem un en què, amb l'excusa d'un llibre, tenim un col·loqui. Hem convertit *Debats* en una publicació acadèmica i la *Revista Valenciana de Filologia* en una publicació plural i de qualitat.

—*El seu renaixement no fou fàcil.*

—Quan nosaltres vam arribar, el Magnànim editava *Aula de Lletres Valencianes*, a pesar de ser d'una associació privada. Jo em vaig reunir amb ells dient que una revista que editara el Magnànim, com a institució pública, havia de representar totes les sensibilitats de la filologia, inclosa la majoritària. Això no arribà a bon port i vam decidir anar cadascú pel nostre camí. Vam pensar que la millor manera era recuperar una revista que ja havia publicat el Magnànim i fer-la àmplia i plural, que responguera als criteris de les revistes més actuals i acadèmiques.

—*També s'ha intentat renovar la imatge de l'Institut en general?*

—El Magnànim tenia una imatge molt clàssica i volíem donar-li'n una altra per a connectar amb els nous públics; no pot ser una editorial uni-

versitària: hem de ser una editorial de divulgació. Una altra qüestió que a mi em preocupa és com arribar als públics més joves. Les noves generacions tenen més alternatives d'esplai que no teníem nosaltres i hem de buscar altres fórmules per a connectar-hi: els Premis València inclouen, en l'edició de 2018, el de Novel·la Gràfica, i des de 2016 també el València Nova per a escriptors menors de 31 anys. No és prou, però intentem anar en la bona direcció.

—*Costa tirar endavant, si tenim en compte els originals presentats en el cas del segon.*

—Sí, on més problemes estem tenint és en el de narrativa en valencià. Ens hem jurat que si no ho solucionem, haurem de pensar-lo.

—*Alguna idea més en el tinter?*

—M'agradaria col·laborar amb altres editorials o amb els IDECO. Ja estem tirant avant la col·lecció «Estudis Comarcals», en la qual editarem tres llibres nous, i col·laborant amb instituts o amb el CEIC Alfons el Vell per a poder ajudar a les monografies de caràcter comarcal i local. Finalment, com a projecte més ambiciós, que el Magnànim fora una institució de país.

—*De país, dependent de la Diputació Provincial de València?*

—La IVEI (Institució Valenciana d'Estudis i Investigacions) fou entre el 1985, quan fou creada, i el 1995, quan fou dissolta, un consorci Generalitat-Diputació... En tot cas, la cultura no té límits, afortunadament. Nosaltres els passem per alt, de fet: fem presentacions de llibres en comarques del nord i del sud, de vegades en col·laboració amb altres institucions, com l'Institut Alacantí de Cultura Juan Gil-Albert. És a dir, en això no hi tenim problemes, però seria simbòlicament important que el Magnànim tornara a estar presidit pel president de la Generalitat o, si de cas, pel conseller de Cultura, amb un model de col·laboració Generalitat-Diputació-ajuntaments i amb les diputacions d'Alacant i Castelló; si ho consideraren, per a mi seria un model ideal.

—*En quin estat es troba eixe model?*

—En estat embrionari; com que supera la meua capacitat de decisió, no va tan ràpid com a mi m'agradaria. Crec que és un projecte per a la legislatura següent.

—*Creu que un canvi polític en 2019 l'afectaria?*

—L'afectaria i és comprensible: els ciutadans voten i les institucions s'adapten a les seues decisions. Tot i que m'agradaria que en matèria de política cultural fórem un país més madur, que aquestes qüestions foren més transversals i que els projectes que estem duent a terme tingueren continuïtat. He de dir, per cert, que des que estic de director no he rebut cap pressió política.

—*Si no pressió, sí que hi hagué polèmica quan fou triat. Entre d'altres, el PP arribà a posar un recurs al seu nomenament.*

—Jo em vaig presentar i vaig guanyar un concurs que no havia dissenyat ni proposat jo. No vull llevar-me puces, però en tot cas, el responsable d'aquella decisió no soc jo. Vaig haver de callar, però algunes qüestions em van semblar injustes. La decisió, en aquests moments, està en el TSJ, recorreguda, després que fora desestimada en primera instància. Jo ací he vingut a treballar. Hi hagué polèmica per una sèrie de qüestions polítiques conjunturals que coincidiren: el diputat va decidir convidar Mònica Oltra a la presentació, l'endemà ella va fer unes declaracions en contra del nomenament del marit d'una consellera, i els partits polítics que es van sentir molestos per això van utilitzar el meu cas. Ho considere superat, però crec que es feren algunes comunicacions un poc injustes. Digueren que era un nomenament polític, i sí, tots els nomenaments ho són en un sentit ampli, però jo des de 2003 no estic en política activa. L'altre director del Magnànim, amb tots els meus respectes, sent director del Magnànim era regidor del PP de Xàtiva. Si jo haguera conegut aquella campanya, potser no m'hi hauria presentat.

—*Vista aquesta situació, es veu al capdavant del Magnànim una altra legislatura?*

—Seria desitjable que es jutjara per la gestió, però en una societat amb una cultura democràtica com la valenciana ho veig difícil. Estaria bé que les institucions culturals tingueren una certa continuïtat en les seues polítiques, amb independència de qui n'estiguera al capdavant.

Carles Fenollosa

D'un temps, d'un país

No crec que sigui agosarat afirmar que Joaquim Espinós és una de les veus més sòlides de la narrativa actual al País Valencià. La seva darrera novel·la, *La presó del cel*, és la peça amb què clou una trilogia que ressegueix la història de les comarques alacantines, i més en concret d'una petita localitat prop d'Alcoi, Llòria —ficcionalització de Benilloba, el poble natal de l'autor—, durant la primera meitat del segle XX. Així, a *Ombres en el riu* (1995) ens apropava als darrers dies de la Guerra Civil espanyola a través de les veus de l'avi Manel i la seva neta Núria; altrament, a *Material fotogràfic* (2014), s'hi plantejava el tema de l'emigració valenciana als Estats Units a inicis del segle passat, gens fressat en la literatura catalana.

Cronològicament, *La presó del cel* situa l'acció a Llòria durant la immediata postguerra, en què es mostra —i demostra—, amb tota la seva cruesa, la repressió que hi va dur a terme el règim franquista. El lector que s'endinsa en les pàgines de la novel·la queda atrapat, no només per la història que s'hi narra sinó també per com s'estructura. No en va, els vint-i-cinc breus capítols de què consta alternen i interrelacionen diverses trames, sempre dins els límits que marca l'omnisciència narrativa. Hi destaca la que protagonitza el rector nou, el pare Lluís, d'idees progressistes, amant de la literatura (lector sagaç de la *Divina Comèdia*, de Dante, i poeta) i sempre disposat a ajudar la família i els altres com ja havia fet en el passat a Xile, d'on va haver de marxar per motius de salut, encara que això li costi

---

Joaquim Espinós
La presó del cel
Lletra Impresa, Gandia, 2017
142 pàgs.

---

enfrontar-se a les forces públiques, a les quals etziba que «la seua feina no era vetlar per les lleis sinó per les ànimes». O la de tres noies, Anna, Isabel i Lola, empresonades a Monòver per una falsa denúncia, i les dificultats que tenen per a reintegrar-se en la vida del poble. O, a l'últim, el retrat de la infantesa, amb l'amistat entre Víctor i Marta, la neboda del pare Lluís, que recorda la Núria, la nena protagonista d'*Ombres en el riu*; és un encert que sigui justament ella qui, en fer-se adulta, acabi per cosir els fils argumentals que havien quedat deslliats. Uns personatges que conviuen amb una nodrida galeria de figures emmarcades en un context històric ben determinat —els falangistes, els maquis o les noies d'Acció Catòlica hi fan acte de presència—, que sobrevola en tot moment el relat, sense que el narrador hi posi més èmfasi del necessari, i que permet al lector fer-se una idea de com van ser aquells difícils anys.

Un dels múltiples valors de la novel·la és la recuperació de la memò-

ria. No hi ha dubte que Espinós vol preservar amb *La presó del cel*, però també amb les altres novel·les de la trilogia, una part de la memòria del seu poble nadiu. Fixem-nos en la nota al final del llibre en què se'ns fa avinent que el pare Lluís és una recreació de Josep Maria Peris Català, sacerdot de Benilloba entre 1943 i 1949, i autor dels poemes que es reproduïxen en el decurs de la trama, o bé com va arribar a ser de real la història de les tres joves tancades a la presó. Un espai físic i temporal, del qual el novel·lista vol deixar un emotiu testimoni, on es passejaven, amb tota impunitat, els capitosts del Movimiento, i on la gent honrada sobrevivia com podia.

Aquestes intencions, tanmateix, no haurien arribat a reeixir si no hi hagués al darrere un notable esforç per apropar el llenguatge als protagonistes del relat; una prosa senzilla i sòbria, però alhora d'una gran efectivitat, plantejada des d'un registre que cerca la versemblança —i els diàlegs en són una bona mostra. Espinós, en definitiva, tot i que amb *La presó del cel* no pretén sorprendre el lector —el tema de la postguerra ja ha estat objecte de múltiples mostres en la nostra literatura, com la recent i aclamada *La sega*, de Martí Domínguez— ni tampoc obrir nous camins narratius —podem qualificar, en aquest sentit, la novel·la de clàssica—, sap atrapar-nos en una lectura que recrea i homenatja una manera de viure i d'entendre una terra, un país.

Josep Camps Arbós

CARÀCTERS

BUTLLETA DE SUBSCRIPCIÓ

Nom i cognoms: ..... NIF: .....

Adreça: ..... Població: ..... País: .....

Codi postal: ..... Telèfon: ..... E-mail: .....

Adreça d'enviament (si és diferent de l'adreça fiscal): .....

Em subscric a *Caràcters, revista de llibres* per 4 números (subscripció anual), a partir del número: ....., raó per la qual:

Opció A: Domiciliació bancària

Opció B: Us tramet un xec per valor de 20 euros, a nom de: Universitat de València. *Caràcters, revista de llibres*

(Preu Europa: 24 euros. Resta del món: 30 euros.)

Opció C: Targeta de crèdit (Data de caducitat)   /

Número de la targeta

Signatura: .....

Envieu còpia d'aquesta butlleta, amb les dades corresponents, a:

Caràcters, revista de llibres. Publicacions de la Universitat de València, Arts Gràfiques, 13, 46010 València

També us podeu subscriure enviant un correu electrònic a publicacions@uv.es

Nostàlgics sense memòria

Llucia Ramis
Les possessions
III Premi Llibres Anagrama
de Novel·la 2018
Anagrama, Barcelona, 2018
240 pàgs.

Aquesta és l'última novel·la de l'escriptora i periodista Llucia Ramis. Una obra que, com indica l'autora en els paratextos, hem de llegir en clau de ficció perquè «qualsevol semblança amb la realitat és pura ficció».

Ramis ha teixit una novel·la potent des de la memòria, com un testimoni, on la protagonista, una jove periodista establerta a Barcelona, haurà d'enfrontar-se al seu passat, als seus fantasmes i als de la seua família, un passat que no acaba d'anar-se'n i que genera preguntes sense resposta.

La història, situada entre Barcelona i Mallorca, ens parla de les frustracions i de les pors d'una generació que va conviure amb el creixement urbanístic sense mesura, amb la corrupció política i amb una societat que sols pensava en els diners immediats sense reflexionar sobre la hipoteca que estaven signant. Ramis ens parla de la professió periodística i de la seua responsabilitat en aquests casos, però també de la responsabilitat d'una societat inactiva que mirava cap a un altre costat. La cerca de la veritat ens duu, en molts casos, a ferir a tots aquells que estimem però també a ferir-nos a nosaltres mateixos, a descobrir que tots hem estat d'alguna manera responsables, i aquest dolor sols se supera a través de l'exercici de la memòria.

A través de la cerca dels motius que van dur un exsòci del seu avi a cometre un doble assassinat i posteriorment a suïcidar-se, la protagonista ens fa reflexionar sobre la memòria i sobre el pes de la família. Estem segurs que volem saber-ho tot sobre els nostres avantpassats? Les seues accions ens configuren a nosaltres? Les relacions familiars, les relacions paternofiliars, el fet de fer-se'n

càrrec quan els pares comencen a tindre problemes, bregar amb les malalties que no sabem si seran hereditàries... En definitiva, es tracta de reconciliar-nos amb els secrets i els fantasmes per poder seguir amb les nostres vides. La culpa com a motor per intentar esbrinar la veritat: «La culpa és el dolor de la memòria. Pot concentrar-se en un sol punt, i és agut i perfora, o pot ser apatatós i aixafa.»

Una reconciliació que ens duu a afrontar la realitat de diverses maneres. Així, els personatges masculins en defugen i s'obsessionen per una causa, per un treball o per una relació de parella. Mentre que els personatges femenins accepten els seus problemes, el seu passat, resilient amb la situació que els ha tocat viure. Cal destacar el personatge del pare, un Quixot que farà tots els possibles per aturar un mur que s'ha construït de manera il·legal.

El paisatge és un personatge més que ens convida a reflexionar. Ens convida a seure i pensar en el paisatge de la nostra infantesa, les cases dels avis durant els estius interminables, les cases dels nostres pares, els nostres pisos compartits de lloguer... Ens fa tornar mil vegades als espais on vam creure ser feliços, a les possessions, els masos o les casetes de camp; ens trasllada a un passat que va deixant lloc a un futur incert sense aromes propis.

Autoficció o novel·la autobiogràfica; el lector pot perdre's en aquesta lectura de veure constantment Ramis en la protagonista, periodista, escriptora, mallorquina, però també ha de llegir les pistes que ens va deixant per veure que la ficció supera sempre la realitat i que la literatura serveix per poder explicar-la des de la distància perquè «Em confonien amb la meua narradora, però jo tenia la impressió que aquella narradora no era més que una disfressa d'epidermis que m'havia posat.»

Les possessions és un exercici sobre la culpa i la memòria, sobre el nostre paper en tot aquest passat recent del qual estem recollint els errors sembrats, sobre les nostres responsabilitats, sobre els silencis que encara ens pesen massa. Un exercici d'autoqüestionament perquè «som nostàlgics sense memòria». Ens cal recordar més i situar-nos en les veritats incòmodes. Gràcies a la literatura i a novel·les com *Les possessions*, aquesta feina és menys feixuga.

Maria Mercè Pérez i Martínez

La gosadia de Carles Cano

Carles Cano i Aitana Carrasco
On són les claus?
Andana Editorial, Algemesí, 2017
32 pàgs.

Carles Cano és un escriptor agosarat. Li agraden els personatges incorrectes, característica perillosa que el fa obviar les escrupoloses normes de la literatura infantil. Carles Cano és un transgressor del llenguatge i de les històries. Les seues no troben una frontera marcada entre els gèneres infantils i els més adults. Els seus llibres cerquen la complicitat de l'experiència lectora i viscuda de la persona adulta. El seu univers de personatges, moltes vegades prop del món oníric, coqueteja amb el surrealisme. En els jocs de paraules, en l'aparició de l'absurd i, sobretot, en la creació de personatges híbrids s'hi veu la petjada de Miquel Obiols, l'important autor català creador dels *gallifantes* —meitat galls i meitat elefants—, que estan en la base dels *bromedaris*, *peliculans* i *cacadriels* del veterà creador valencià.

Carles Cano va més enllà de la literatura, acostant-se a allò que ara s'anomena l'artista multidisciplinari, a mig camí entre l'actor, l'escriptor de gèneres múltiples —narrativa, poesia i teatre— i l'artista plàstic que reinventa la poesia visual, on dona a l'objecte quotidià una dimensió polisèmica. I ací, en aquest gust per l'objecte i els seus múltiples significats, es troba *On són les claus?*

Aparentment inclassificable —una successió de llistes d'objectes trobats als diversos calaixos de les estances d'una casa, que tenen com a nexa d'unió els breus episodis d'una anècdota familiar, sense importància aparent—, *On són les claus?* és un llibre prodigiós, multidimensional, tan replet de nivells de lectura com d'objectes ho estan els calaixos d'aquella casa posada de cap per avall. En el primer nivell de lectura hi ha la seua dimensió

Entre el pont i la mar

Lluís Nicolau d'Olwer
El pont de la mar blava
Adesiara, Martorell, 2017
158 pàgs.

---

didàctica, en la qual *On són les claus?* es converteix en una útil eina per a desenvolupar la capacitat de concentració i d'observació tant de xiquets com d'adults. Carles Cano convida les lectores i els lectors a trobar alguns dels objectes enumerats, dins del desordre magistral i minuciosament dibuixat per Aitana Carrasco, la nova còmplice de Cano en la creació d'aquesta narració aparentment impossible. Irremediament enllaçada amb açò, apareix la dimensió metatextual, on les llistes dels objectes escampats per les habitacions del relat es converteixen en una eina didàctica per a donar a conèixer el riquíssim lèxic valencià. D'aquesta enumeració d'objectes en naix el segon nivell de lectura.

Lectores i lectors desenvoluparan en la part més lúdica del llibre el gust per llegir, ja que, entre llista i llista, Carles Cano introdueix brevíssimes seqüències narratives, convenientment il·lustrades a doble pàgina per Aitana Carrasco, com a pinzellada introductòria a un possible relat que no serà explicat, i que deixarà a qui llegeix amb indubtables ganes de més. Ací és on trobem el tercer nivell de lectura, allò que no s'explica, allò que s'insinua. Cano en té prou amb mostrar calaixos plens d'objectes, alguns d'inservibles, alguns fora de lloc, molts d'oblidats, per a descriure'ns els membres d'una família i les seues relacions. I per a fer de nou una aposta per allò que és políticament incorrecte. L'acumulació d'objectes sense sentit va més enllà d'una llicència estilística i fa triar a qui llegeix si es troba amb un cas de Diògenes o amb una denúncia a la societat de consum acaparadora d'objectes inútils.

L'obra de Carles Cano sempre ha gaudit de la complicitat de dibuixants i il·lustradors com Nùria Feijoo, Miguel Calataiud, Carlos Ortín, Oliverio Dumas o Paco Giménez, que han posat imatges al seu univers aparentment absurd. Però en aquesta ocasió, és destacable la simbiosi amb el treball d'Aitana Carrasco. *On són les claus?* seria il·legible sense les il·lustracions de la jove artista valenciana, que ha entès perfectament el llenguatge de Cano amb els seus dibuixos aparentment realistes, que, impregnats d'una inquietant patina vuitcentista, enriqueixen aquest text experimental.

Teresa Sanchis Labiós

Aquest text de Lluís Nicolau d'Olwer és un dels darrers volums de la col·lecció «De cor a pensa», dedicada «als autors catalans de vàlua històrica i literària inqüestionable que per diverses i variades circumstàncies resten oblidats, malauradament, des de fa anys». Seria interessant pensar fins a quin punt aquest llibre és realment un llibre oblidat. Ha estat en diversos moments una clara font d'inspiració, del popular *Un pont de mar blava* de Lluís Llach i de Miquel Martí i Pol i també del més erudit *Empúries, un viatge de retorn*, d'Eudald Solà —que va convertir en lector de Nicolau d'Olwer el sicilià Vincenzo Consolo, entre d'altres— i Joan Barbarà. El volum havia patit, en canvi, un cert descuit editorial, fortament condicionat per les circumstàncies històriques. Com explica en el seu pròleg Victòria Alsina, aquesta és la cinquena edició de l'obra. La primera es dugué a terme amb tota normalitat el 1928; la segona, a l'exili mexicà, el 1945; la tercera i la quarta aparegueren ja als 70 i 80, l'una, com a edició escolar, amb exercicis i tot, i l'altra, com a facsímil de la de 1928. Si l'obra no era oblidada, era tanmateix introbable i no disposava de cap edició moderna. Tenim la sort que Adesiara se n'hagi encarregat. I no només perquè hagi tret l'obra de l'oblit, sinó per la manera rigorosa i exquisida amb què ho ha fet. Començant per la coberta, i passant pel pròleg i per cada pàgina del text, és tota ella una autèntica mostra d'elegància.

Què és, però, el «pont de la mar blava»? Nicolau d'Olwer justifica aquest títol amb una paradoxa etimològica: com és de curiós que «la mateixa paraula designi el pont, en llatí, i la mar, en grec». No es tracta, doncs, de construir passarel·les sobre el mar, sinó

de reconèixer el mar mateix com a «pont líquid». Per a Nicolau d'Olwer, viatjant cap a Tunis, Sicília i Malta i escrivint aquests assaigs, el mar es converteix en un pont en múltiples sentits. Ell el travessa, amb la *Crònica* de Muntaner sota el braç, en un viatge vers la història i la geografia del passat medieval i clàssic. I així és com la descripció de la posició geoestratègica dels territoris s'entretreixeix amb la narració de fets històrics i llegendaris, i amb la descripció no tan sols dels monuments —sobretot quan provenen del passat català, de les persones, dels seus costums de tot tipus de coses que veu—, sinó del que li fan imaginar i del que sap que va existir però ja no hi és. El pont uneix així temps i civilitzacions. Igual com la visió d'un vell embolcallat de blanc navegant cap a l'illa de Gerba li fa exclamar: «Vet ací Ramon Llull quan anava per les mars d'Àfrica, absorbit en el pensament de Déu», l'hospitalitat del xeic de Mahbubín porta fins als regals dels lotòfags els «companyons d'Ulisses», tot recordant com, havent gustat «la mel de llurs fruits [...], els grecs oblidaven l'hora del retorn». En arribar a Sicília, d'altra banda, els records de guerra del port es barregen amb els relats de les fonts cantades pels poetes. La d'Aretusa, la font de l'amor que comunicava amb el riu Alfeu d'Olimpia, fa temps que s'ha tornat salada, tal com explica Nicolau d'Olwer a través dels fets reals (a conseqüència d'un terratrèmol, potser de 1693) i de noves metàfores amoroses: Aretusa, per una «ambició més alta», ara és l'estimada de Neptú.

El llibre és una invitació al viatge creuant ponts de la memòria i de la imaginació: primerament, cap als llocs i fets que relata Nicolau d'Olwer, però alhora, al present en què es va escriure el llibre. És a dir, un viatge cap al nostre passat de 1928. El que permetia que el visitant de la ciutat siciliana de Barcelona pogués, en passar per una «ampla carretera escortada de plàtans», pensar en «el pla del Llobregat», i la visió del món —i de retruc de Catalunya en el món— que podia projectar cap al passat. És inevitable, llegint *El pont de la mar blava*, de veure'ns a nosaltres mateixos com a futur d'aquell moment, després de moltes desaparicions però també de noves projeccions i construccions.

Elena Badell 7

Generacions (cíclicament) perdudes

Maria Guasch
Els fills de Llacuna Park
L'Altra Editorial, Barcelona, 2017
184 pàgs.

Els fills de Llacuna Park confirma la progressió en la narrativa de Maria Guasch. *La neu fosa* (2013), deliciosament imperfecta, feia albirar un potencial significatiu. Amb *Olor de clor sota la roba* (2014), feu un —mínim— salt qualitatiu. Aquesta tercera obra —objectivament— confegida durant un lapse temporal més llarg i —subjectivament— molt més elaborada, confirma les millors perspectives apuntades fa cinc anys.

Els fills de Llacuna Park té dues característiques que provoquen el desassossec, abans fins i tot d'encetar-ne la lectura. D'una banda, està narrada en primera persona per una veu que manté concomitàncies amb l'autora —edat, professió, entorn geogràfic...—, la qual cosa condueix a la pregunta morbosa: què hi ha d'auto-biogràfic? De l'altra, la trama és una selecció (aparentment) casual de fets quotidians, esdevinguts en un context tempoespacial proper al del trinomi autora/narradora/protagonista, fet que ha induït a pensar que Guasch imita models d'èxit recents —explicitats en entrevistes i ressenyes. Potser el penjamment no és del tot fals. En canvi, desenvolupar models —consolidats— és la drecera més curta per bastir obres de mèrit, si hom sap desfer-se del mite de l'originalitat.

Els dubtes s'esvaeixen poc després d'endinsar-nos en la lectura, per la qualitat intrínseca del relat, i pel fet que l'estil de Maria Guasch és ben personal. Amb punts de contacte generacionals i estilístics, però també amb elements genuïns que la individualitzen de manera inequívoca.

Dues excompanyes d'institut coincideixen a la presó. L'una —Clara, la narradora protagonista— hi fa de mestra; l'altra —Sònia— hi és com a inter-na. Sembla que la trobada —casual?—

ha de ser el pal de paller de la història. Ben aviat, però, veiem que es tracta d'una excusa argumental. De seguida apareixen un seguit de personatges que basteixen un relat sobre la quotidianitat, amb fragments —aparentment— inconnexos que van filant una trama que recupera part del passat i que acaba sense solució de continuïtat. La història està confegida amb pinzellades de costumisme coetani —i urbanita—, ordides al voltant d'una protagonista que n'esdevé l'únic fil conductor.

A més de la protagonista, hi ha un seguit de personatges —Sònia, Gabriel, Sandra, Dani— que afaïonen l'estereotip d'una generació arrossegada per les incerteses. La seua maduresa incipient coincideix amb un context social, polític i econòmic complex, la qual cosa els fa esdevenir una munió potser heterogènia, però amb característiques comunes: ho tenen tot per fer, i qui no està perdut, està desorientat. Mitjançant trames secundàries, són comparats amb personatges de la generació precedent —la dels pares de Clara; la de Jesús—, que o bé han viscut un ascens fàcil i una estimbada sorollosa, o bé s'han vist immersos en una mediocritat acomodàcia. Establertes les dicotomies, és difícil saber qui ha guanyat i qui ha perdut.

Guasch tria un registre lingüístic ben acostat a l'oralitat, amb la pretensió —aconseguida— de transmetre versemblança, especialment als diàlegs. L'autora no només recorre sovint a solucions anormatives, sinó que fa servir —sense manies— una barreja de català i castellà que es pressuposa espontània en les converses entre els personatges de *Canyars*, un poble fictici del cinturó barceloní. També és interessant l'estratègia que usa per seleccionar la informació. Els salts temporals són alhora agosarats i efectius, i a més eviten passatges intranscendents que, massa sovint, tenen com a única finalitat omplir pàgines per fer gruix. Això, i la —en alguns casos molt— diferent extensió dels capítols, fa pensar que Guasch ha deixat l'escaleta al calaix per donar dinamisme al relat, però també per honestedat creativa.

Relat cru, —en aparença— despassionat, desencantat. Sense directrius moralitzadores, s'hi exposen els fets de manera que el lector ha de participar activament per extraure'n les conclusions.

Urbà Lozano

Busquets contraataca!

Blanca Busquets
La fugitiva
Proa, Barcelona, 2018
288 pàgs.

Si escriguera convencionalment, Blanca Busquets no passaria a la història com l'escriptora de les novel·les personalíssimes i intimíssimes. Però no, de nou transgredeix irreverentment els pensaments inconfessables de les persones, entre plors i llàgrimes. Magistralment —és una heroïna de la paraula— fereix quan cal ferir, arrissa l'esperit si cal... Però, sobretot, no provoca indiferència.

Amb *La fugitiva*, Blanca Busquets aconsegueix arribar a un punt de no retorn, la novena novel·la en què ordeix de principi a fi la trama del que ha estat en les darreres novel·les —«tothom té una història per contar». Amb uns personatges units i entreteixits de la llana que li ha proporcionat l'experiència, Busquets construeix de nou una visió del món cruel però alhora feliç: tot té una raó de ser. Així, la novel·la tracta d'històries familiars, amb el fil conductor de la protagonista i narradora quasiomniscient, la Mireia, una dona de 92 anys, que ha aconseguit la llibertat del cos i de l'esperit, després d'una vida molt difícil, plena de contrastos —rics i pobres, cel i terra, vida i mort, ciutat i camp, bons i dolents, introvertits i extravertits. Amb tres capítols, es conta el procés d'evolució d'una dona, des de la casa pairal —rural— fins a la casa futurista —urbana—, passant per una casa sense portes ni finestres, que és la presó.

L'obra busquetsiana es confegeix com a desgreu de la seua darrera obra, *Jardí a l'obaga*, de la qual és filla: omnipresència de la Carena —el Cantogròs real del cor de la Busquets—, els personatges —l'Aniol, la Fina, l'Emili, etc.—, la vida rural i urbana... I la trama, que lliga com l'allioli.

I com és la Mireia? En realitat s'hi troben tres Mireies: Mireia Àvia, Mireia Filla i Mireia Neta. La quasiomniscient

De nom, David

David Vilaseca
Els homes i els dies
L'Altra Editorial, Barcelona, 2017
752 pàgs.

---

té essències: sarcàstica —«Veure una coixa que corre té la seua gràcia»; «Quan fèiem l'amor, li deia que ell era únic, que jo només era seva. Que poc que costa dir això, i com els agrada sentir-ho, als homes»—, cruel, mentidera professional, actriu, dolenta, rancuniosa, *voyeur* —a l'estil de *La finestra indiscreta* de Hitchcock, com ella mateixa menciona—, maquinadora, borda —«Ens vam donar els telèfons, ell el de l'oficina, i jo, un d'inventat»—, prepotent, creguda, presumida —«Em vaig proposar no tenir amants a l'estiu perquè, si no, m'hauria d'escapar de tots els pobles»—, desgraciada... Incita a la lectura, no?

Els temes o motius són el lligam dels escrits de Busquets. L'efecte que provoca l'escot —«l ell em mirava l'escot, sempre em mirava l'escot, però res més»—, la xocolata —felicitat—, la pèrdua de la virginitat —a qualsevol preu—, el sexe, la passió, la mort, l'alcohol —ai, les ampolletes de vi de la Mireia!—, l'homosexualitat —no sempre masculina—, la religió, els mitjans de comunicació, les infidelitats, el pas del temps —«El temps passava, perquè el temps va per lliure, ens dona un cop de colze a tots i va tirant sense demanar permís a ningú»—... I ara, amb nous recursos, com les onomatopeies, que defineixen personatges i situacions —el *frrrr* de la Mireia filla, el *clonc-clonc* de quan recullen les cadires del bar, *xxxxtl!*, *fiu... fiu, pam, dring dring, crac, zas...*

Podríem dir fins i tot que el tema de l'amor en Busquets té ressonàncies d'Ausiàs March: la *fin'amors* —Aniol, el masover que conté l'amor vertader, durador, etern, que fa mal a l'ànima— i la *foll'amors* —Francesc, sensual, d'ulls blaus, físic, fugisser i que fa mal a l'esperit.

Un net de la Mireia vol escriure un llibre de la vida de l'àvia, a qui pràcticament no coneixia. No us sona? Tothom té històries per contar i un familiar podria encarregar-se'n, com ho va aconseguir de fer Xavier Aliaga amb l'oncle Antoine —de quatre vides. Una vegada més, el desig d'escriure coses, relats, històries..., que identifiquen aquesta escriptora i maga de les paraules.

Tot plegat, doncs, una obra mestra que necessita ser llegida, sobretot per l'atractiu de l'estil intimíssim. Compte, o quedareu atrapatats i haureu de llegir-vos les altres huit novel·les!

Vicent Garcia Perales

El nostre sistema cultural, massa preocupat potser pel consum immediat i la presentació de noves promeses literàries, és poc donat a la reedició. Tampoc no ho ha estat, si més no fins fa relativament poc, a la publicació de textos amb un component central de gènere o de sexualitat, dues tangents imprescindibles per a preguntar-nos sobre les identitats d'avui.

És per això que la recuperació de David Vilaseca és no una bona notícia, sinó una meravella doble. Doble per dos motius: pel(s) greuge(s) que rectifica, per una banda, i perquè el volum que es presenta aplega ni més ni menys que dues obres: *L'aprenentatge de la soledat*, apareguda l'any 2007 en vida de l'autor i mereixedora del Premi Andròmina de narrativa, i la inèdita *El nen ferit*.

Val a dir, per començar, que la publicació d'aquest títol pòstum no només aporta material addicional al corpus vilasequià —que comprèn també per cartes i alguns poemes que es poden trobar a la xarxa—, sinó que proposa, a més, un nou contracte de lectura: el de la recepció de l'obra narrativa de Vilaseca com un tot cohesionat. Vintidós anys d'experiència textualitzada, en dietaris escrits entre el 1987 i el 2009, i *adaptats* o revisats, segons el seu autor, per al fet literari.

L'interès principal del llibre, en efecte, no es troba només en el seu contingut, en la vida, la memòria o l'experiència que conté, sinó més aviat en aquest fet. El fet d'escriure's un mateix i de ser en tant que s'escriu. Al llarg de les més de set-cents pàgines que formen el volum, Vilaseca elabora un discurs interessantíssim al voltant de la capacitat performativa del llenguatge, sobre el procés d'esdevenir allò que un és a través de l'escriptura.

A l'inici, Vilaseca afirma: «Tot el que s'ha de dir de mi, l'autor d'aquestes pàgines, s'anirà descobrint a poc a poc a través del que dic, i no dic, a cada entrada i, a fi que la meua perspectiva actual no s'hi interposi indegudament, prefereixo estalviar-me les presentacions i deixar que sigueu vosaltres mateixos. [...] De nom, em podeu dir David.» I també: «Una altra vegada em ronda pel cap una història susceptible de convertir-se en novel·la. El problema per a mi és el mateix de sempre: un no pot ser al mateix temps autor i personatge del seu llibre, i em sembla que el que jo faria bé de veritat seria fer de personatge.» Però Vilaseca combina a la perfecció la doble condició d'escriptor i d'escriu, d'autor i de personatge, i ho fa amb una prosa planera i *planiana*, senzilla i discreta, que rebaixa molt encertadament la càrrega emocional que podria ser l'experiència de lectura a causa del pes a estones tràgic del volum.

Però que l'estil sigui un dels punts forts d'*Els homes i els dies* no significa que l'experiència que aplega no sigui remarcable. El text és un viatge ple d'honestedat per la vida d'en David, un català estudiós de *queer studies* que viu a Londres i que allà estima, odia, pensa, llegeix, teoritza, s'equivoca, pateix, crea, enyora, cau, s'aixeca i torna a caure. El lector l'acompanya al llarg de neguits, nits de festa i sexe desenfrenat —«Dormo amb gent per deixar de ser jo durant una estona, per canviar de David i veure com és el món des d'una altra perspectiva»—, moments d'epifania i de veritat plena —«Rebutja'm i et seré fidel per sempre més»—, o bé la vivència de la recepció de la pròpia obra literària, amb total sinceritat: «*Els homes i els dies* va ser una enganyifa. A la vida no s'aprèn mai res.»

Diu Vilaseca, sobre un recull de relats que llegeix, que el que li agrada més d'aquests és que «no deixen lloc per al sentimentalisme, l'autoindulgència ni la "literatura"», i tot seguit hi afegeix: «El que hi trobem és complexitat d'experiència en estat pur i uns personatges que han d'afrontar la situació en què es troben com faríem tots.» I no canviariem ni una sola coma d'aquesta afirmació per a referir-nos a aquesta autèntica proesa que ara ell ha erigit.

Sebastià Portell 9

Quan Orfeu es fa de pedra

Vicent Pallarès
Les llàgrimes d'Orfeu
Premi Andròmina de Narrativa
XLVI Premis d'Octubre 2017
Tres i Quatre, València, 2017
242 pàgs.

El pitjor que pot passar-li a qualsevol obra que pretengui il·lustrar o explicar una vida és, paradoxalment, que li falti vitalitat. I aquesta és la pregunta que ens hem de formular, per extreure un judici serè, en el moment d'acabar aquesta novel·la. Perquè *Les llàgrimes d'Orfeu* pretén narrar la vida del compositor Francesc Tàrrrega a través de les veus perdudes de la seva dona, fills i germans, i ens proposa un viatge que va des de l'exhumació de les seves despulles a Barcelona fins al seu enterrament a Castelló.

Aquest itinerari pòstum és l'excusa per reconstruir les vivències del músic formant un trencadís entre història i ficció. La primera, potser perquè és història, és real i és exacta, funciona molt bé; com a biografia del guitarrista és expositiva i clara, tot i que la recreació de les seves vicissituds és plena de quotidianitat, que duu, inevitablement, a la sorpresa: es destaca que era tossut, ambiciós, despreocupat —també amb l'economia familiar—, fins i tot, a vegades, egoista, i que pecava de bonhomia. Això sí, s'agraeix un Tàrrrega real, lluny de les excel·lències que se li han dedicat, una figura de carn i ossos, desmitificada.

Per contra, resulta més complicat decidir si la idea de creació assoleix els nivells de literarietat, és a dir, aquells elements als quals estem acostumats per titllar una obra de ficció. L'autor destaca episodis i accions en canviar magistralment de narrador interior a narrador exterior. El narrador exterior es dedica a descriure què fan els personatges en aquell moment, i l'interior es fa servir per explicar la vida de Tàrrrega. Pallarès, quan dona veu a aquelles persones tan importants i tan

invisibles que s'agrupen al voltant del compositor, malda per fer ressaltar el protagonista i alhora peca per defecte, perquè les veus d'aquests personatges-narradors resulten planes. I és lògic que els passi això i que es desequilibrin: els personatges parlen amb un distanciament que els relega a mers narradors.

El soliloqui que Maria, l'esposa de Tàrrrega, li dedica durant tota la novel·la és entretingut de llegir, però fonamentat a cops de queixa: els monòlegs, quan no produeixen girs que «meravellin» el lector, es queden a les portes del tedi. El tipus de narrador introspectiu que Maria ocupa podria aportar al personatge molts més matisos, però la seva veu es fa translúcida perquè només narra la vida del seu marit: els seus sentiments i pensaments els llegim, però el monòleg esdevé monòton. Més aconseguides són les veus de Vicent i Paquito, el germà i el fill, tot i que són encara més sobries. I molt més limitada és la visió de Marieta, la filla, que, si bé va viure el mateix que el seu germà, sembla que no tingui gaire cosa a dir pel que fa a l'existència del seu pare.

Pallarès també dibuixa unes descripcions de Barcelona, València i Castelló a final de segle molt reeixides, que transporten el lector sense dificultats al moment en què es narra la novel·la. Tot i això, moltes d'aquestes descripcions acaben resultant una enumeració de cafès, sales de concerts, personalitats de l'època... I tanmateix, hem d'acceptar l'altra cara de la medalla: el que sembla una tara també converteix l'existència del personatge en una història moderna i plena de les cabòries que encara ens ocupen avui en dia.

La ficció històrica és sempre un projecte arriscat i ambiciós; el to fred i estrany dels narradors es fa didàctic, però aquesta afirmació obriria un altre debat: poden coexistir la història i la ficció? Fins a quin punt es pot ficcionar sense corrompre la història? Hem de relegar la ficció i la narrativa a allò que hem d'aprendre? Ha de ser didàctica o moralitzadora, la literatura?

Potser Pallarès no ha aconseguit excel·lir en la narrativa històrica però, si més no, ens fa pensar i qüestionar sobre la història i les seves narracions possibles, que és precisament el que pretenen molts autors i que, siguem sincers, molt pocs aconsegueixen.

Andrea Rovira

In memoriam

Julià de Jòdar
Els vulnerables
Comanegra, Barcelona, 2018
176 pàgs.

Llorenç Soldevila escrivia a principis d'aquest any un article elegíac dedicat a la figura literària de Julià de Jòdar, i en especial, a la seva ja consolidada trilogia *L'atzar i les ombres*. Poc sabem si la qüestió de fons era aplaçar el terreny per al que després vindria de la mà de Jordi Puig i Alba Cayón —respectius ideòlegs del monstruós projecte que enguany ha llençat l'editorial Comanegra, dins el qual trobem la darrera, i molt probablement, l'última novel·la de l'escriptor badaloní. El que certament compartien, tant els editors com el crític d'*El Punt Avui*, era el neguit esperançador que la literatura catalana, no menys acomplexada però tenaç, aviat seria capaç de trobar i de trobar-se perfilant el que havia de ser la gran novel·la sobre la ciutat de Barcelona. Ara bé, si volem evitar quedar-nos únicament amb grandiloqüències literàries, el que ens cal és entendre l'impuls originari que porta un autor *in nuce* a publicar la seva primera novel·la, *L'àngel de la segona mort*, a l'edat de cinquanta-quatre anys. I és que la motivació, escèptica i exigent, no s'ha desviat en cap moment dins la trajectòria de Jòdar, que, tanmateix, no ha estat cap altra que la necessitat de parlar «d'allò» que l'envoltava: immigració, transformació urbana, extraradis, diferència de classes..., i elevar-ho al llenguatge de l'èpica, aquell que tan bé va aprendre dels francesos. Certament, no trobarem un Jòdar tan balzaquí com en aquesta darrera peça, i no només per les referències explícites, ni per les meravelloses coincidències de perspectiva que apareixen també en l'obra de Susanna Rafart —*La fugida d'Urània*,

Un Pirandello que ens mancava, i ens calia

Luigi Pirandello
Contes per a un any
Traducció de Joaquim Gestí
Edicions de 1984, Barcelona, 2017
400 pàgs.

---

que precedeix la novel·la en qüestió en la col·lecció de Comanegra. Jòdar i Gregori Salicrú, el protagonista, hi són balzaquianament perquè abans han sintonitzat amb «*Els miserables*, els pàries, els desemparats», i la seva història ressona més enllà de certa paronomàsia amb Víctor Hugo. Com de costum, l'escriptor ens trasllada a un escenari suburbial de les Drassanes i el Poble-sec, concretament a la fàbrica de Can Verrières, dins la Barcelona desproporcionada d'aires noucentistes i d'Exposició Internacional. On un jove no obrer acabarà protagonitzant una *no-novel·la dels temps de la Mort i de la Innocència Històrica* comandada per les morbositats foranes del director general de l'obra de Don Jaime, un tal Frank Goldstein, que juntament amb el Dr. Mérodack, Moradeck o Méradock, portarà a terme un seguit de perverses operacions científiques a la recerca «d'un nou exemplar de les classes baixes assimilades als nous patrons culturals del segle XX».

Curiosament, els experiments amb Joan Cartutxo i els habitants de les barraques de Can Tunis seran només el teló de fons d'unes pàgines que s'escriuen a si mateixes a mesura que s'anuncien. A l'estil de Pirandello, Jòdar aconsegueix sorprendre el lector —i el seu seriós compromís—, amb tot un discurs metaliterari que es posa a prova a tall de mirall en la novel·la, però que en part també desafia la batalla ideològica amb la qual sempre ens hem trobat llegint-lo. El repte aquí, però, ha estat veritablement monstruós, tant per a ell com per a nosaltres: reconèixer la claudicació i no desviar-ne l'atenció. L'objectiu, en definitiva? La provatura del segle. I nosaltres, els lectors, farem de conillots d'Índies al servei de la intel·ligència del creador. Negar aquest reconeixement a un escriptor com Julià de Jòdar seria no assumir la dimensió d'universalitat que es mereix una literatura com la nostra, dir-ho amb la boca petita ja fa més per a nosaltres. La promesa? El no oblit; el del seu imaginari col·lectiu, el que apel·la a la crítica i al reclam, que, perspicaç i sarcàstic, no pot fer altra cosa que obligar-nos a seguir llegint, seguir observant, seguir(-nos) pensant.

Júlia Ojeda Caba

L'humorisme, afirma Pirandello, és el «sentiment del que és contrari», és superar la seva mera «constatació», és anar més enllà de la simple observació del que ens xoca, del que està fora de lloc i ens fa riure. És passar a la reflexió, és copsar i «sentir» que aquella persona, aquell personatge, que se'ns mostra còmic no és així, no actua així, per plaer o per atzar, sinó fruit de la seva circumstància, fruit potser d'un patiment, d'una patètica il·lusió o com a resultat de la seva peripècia particular. Una reflexió que ens fa passar de la comicitat a l'humorisme. Potser encara riurem, però no de la mateixa manera.

Aquesta poètica pirandelliana és una clau mestra per entrar en les seves *Novelle per un anno*, els *Contes per a un any* que ara finalment tenim a l'abast en l'antologia i traducció a càrrec de Joaquim Gestí. Pirandello es va proposar el magne projecte de confeccionar i publicar tres-cents seixanta-cinc contes, un per cada dia de l'any. No va assolir l'ambició repte, si bé va superar-ne els dos centenars. La redacció de contes per part de Pirandello fou una tasca constant i sostinguda durant tota la seva vida literària. Al llarg de mig segle compaginà la producció de les seves conegudes novel·les i obres dramàtiques amb la tasca d'anar component aquest enfilall de breus peces narratives, càpsules d'humanitat, un gabinet de curiositats fet a partir de l'immens planter de personatges que habitaven la seva ment d'autor. En una de les seves *novelle*, escriu: «Tinc el vell costum de donar audiència, cada diumenge, al matí, als personatges dels meus futurs contes. Cinc hores, de les vuit a la una [...]. Pacència, bona disposició, sí, però no m'agrada que m'estafin. I vull penetrar fins al fons de

les seves ànimes amb una llarga i subtil investigació.»

Ara podem, amb aquests *Contes per a un any*, fer un viatge per l'*umorismo* pirandellian i pels personatges que hi són esplèndidament retratats. Joaquim Gestí ens ho facilita amb una antologia equilibrada. Són trenta-tres peces escollides, explica, segons el seu gust com a lector. El volum resultant constitueix un corpus variat i extens, però alhora prou delimitat per poder assimilar-lo com a conjunt, perquè tingui una unitat abastable.

Hi trobem un estol de personatges que restaran amb nosaltres, lectors, per sempre: el professor Bernardino Lamis, amb els ulls fatigats, exposant els seus coneixements sobre l'heretgia càtara, davant un auditori insòlitàment concorregut; el jueu Daniele Catellani, amb la seva molestíssima rialla, esdevingut un mansuet gentil en una família catòlica d'allò més devota, si no fos que...; el lector compulsiu Valeriano Balicci, de cabells hirsuts, cara groguenca, com retallada en un meló, esdevingut *borgianament* cec i propietari d'una gran biblioteca; el jutge D'Andrea, que ha de jutjar un malastruc, el cas més complex que mai ha tingut; i en Marco Saverio Bobbio, un dels notaris més apreciats de Richieri...

D'altra banda, el traductor, en aquesta versió merescudament avalada amb el Premi Vidal Alcover, aconsegueix el tan difícil equilibri d'oferir un text amb un riquíssim vocabulari, que no desmereix la policromia lèxica de l'original i, alhora, que no resulta, en cap moment, arqueològic, caduc o enfarfegat. No és poca cosa.

Podem, doncs, gaudir de la «serventa subtilíssima» de Pirandello, anomenada *Fantasia*, que, deia ell, «un xic despectiva i burleta [...] es diverteix duent-me a casa, perquè jo en tregui contes i novel·les i comèdies, la gent més descontenta del món: homes, dones, noiets, embolicats en casos estranys d'on no troben la manera de sortir-se, contrariats en els seus designis, defraudats en les seves esperances i amb els quals, tot plegat, fa sovint molta pena tractar-hi».

Una bona mostra d'aquests personatges i contes que, al contrari, no fan gens de pena, sinó molt de goig de llegir, els tenim ara a l'abast en aquesta necessària obra que ens mancava en català.

Lluís Ahicart Guillén

Si Edgar Allan Poe aixequés el cap... (que bé s'ho passaria)

Tots aquells lectors enamorats de les atmosferes opressives i tèrboles, dels ambients foscos i sòrdids, del costat més lúgubre del mal i les seves manifestacions, tenen aquí un llibre d'allò més captivador. Sota el títol *Contes per a les nits de lluna plena*, la professora, escriptora i activista cultural Anna Maria Villalonga ens ofereix vint-i-tres relats on destaca la temàtica gòtica i terrorífica, però també de misteri i fantàstica.

El llibre —d'extensió curta, tan sols ultrapassa el centenar de pàgines— està dividit —de manera ben encertada— en dues parts ben diferenciades. A la primera, l'autora ens ofereix una visió amarga i fosca de la vida, amb la passió amorosa com a rerefons i la presència de la natura. La segona, en canvi, és molt més paròdica; hi apareixen bruixes voladores, animals de totes les espècies i formes —homes llop, gats negres, granotes, òlibes, mosquits, ratpenats, vampirs, dimonis— i també tota una pluralitat de personatges atrotinats i maliciosos, com suïcides, botxins i assassins.

Malgrat la divisió en dos blocs, hi ha força trets comuns que donen coherència a tots els relats. En primer lloc —i aquí rau per a mi un dels principals mèrits d'aquest llibre— hi ha la importància que l'escriptora dedica a descriure els petits detalls, els més ínfims —com en deia Goethe—, que aquí tenen una importància cabdal al llarg de totes les històries plantejades: des de les explicacions minucioses i detallades de cases abandonades,

---

Anna Maria Villalonga
Contes per a les nits de lluna plena
Apostroph, Alcoletge, 2018
116 pàgs.

---

habitacions fosques, passadissos solitaris i boscos misteriosos fins als sorolls més inesperats, silencis agònics, indrets tenebrosos, formes estranyes i xiuxiuejos sospitosos.

A més de tots aquests elements, també hi tenen un paper essencial les inclemències meteorològiques, tan favorables en aquesta mena d'ambients i que reforcen encara més les atmosferes tèrboles i misterioses: vents que bufen per totes bandes, trons i pluges esfereïdores, freds i boires esgarrifoses i, és clar, la lluna, que de vegades no només explica determinats comportaments deterministes dels personatges —el Dr. Jekyll i Mr. Hyde—, sinó que esdevé tot un *leitmotiv* que justifica bona part del títol del llibre.

Val a dir també que l'escriptora ens ofereix una temàtica que ja ha estat ben sovintejada en els seus anteriors i reeixits llibres —val la pena esmentar

aquí i recomanar *La dona de gris* (2014) i *El somriure de Darwin* (2017)—, com és la preocupació per la condició humana; hi destaquen els personatges perdedors, els *outsiders* —fora de la llei—, els malalts, els anònims, els marginats, els patidors i bona part de les pulsions que arrossegueu cadascun d'ells, com el dolor, la bogeria, l'amor, el desig i l'odi.

A més, també cal esmentar l'elaboració d'uns relats ben crítics i reivindicatius, desesperançats i agònics, amb una diversitat temàtica d'allò més heterogènia: l'explotació laboral, el suïcidi, la mort, la solitud, el penediment, el procés d'escriptura i la crisi creativa, la droga, la vellesa, la ciutat ignota, la quotidianitat, l'excés de feina, la globalització, els conflictes socials, el pas del temps, la immigració, la injustícia, les al·lèrgies i els maltractaments són alguns dels temes més destacats.

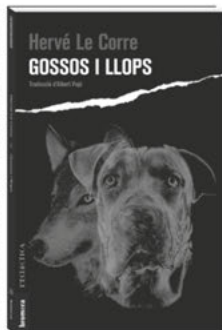
En definitiva, uns relats ben fascinants i originals que ens submergeixen en un dels grans temes i preocupacions de la nostra existència: el més enllà, els nostres temors i pors, i com reaccionem davant la por, el terror i el pànic. Un d'aquells llibres que ens fan oblidar el trist món que ens envolta i ens endinsa al costat més inhòspit i desconegut de la literatura, dels impulsos més primaris. Si sou afeccionats a Edgar Allan Poe —i, sobretot, als seus llibres més escabrosos—, llegiu-lo; estic segur que ell no se'l perdria!

Àlex Martín Escibà

novetats

www.bromera.com
edicions
bromera

UN RELAT FOSC SOBRE RELACIONS TÒXIQUES

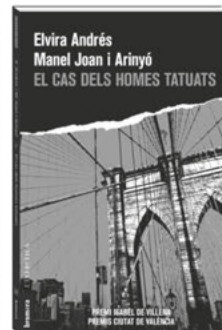
Le Corre ha creat un món de delinqüència, droga i màfies on la força dels seus personatges rau en el seu aterridor paisatge interior.

UN DELS MILLORS NOVEL·LISTES EN LLENGUA ANGLESA

John Banville s'atreveix a filar la seqüela d'*El retrat d'una dama* de l'Henry James. Una novel·la magistral sobre la deslleialtat i la corrupció.

PREMI ISABEL DE VILLENA DE NARRATIVA

La inspectora d'homicidis Stella s'haurà d'enfrontar a una sèrie de cruentos assassinats en aquesta novel·la negra trepidant i plena de suspens.

PREMI DE NOVEL·LA CIUTAT D'ALZIRA 2017

Algú, concretament el poeta Vidal Palau, pot morir dues vegades? Una original intriga literària sobre la identitat.

Un cavall de ferro encastat en la futiltat de les altures —en l'autèntica traducció de Josep Domènech Ponsatí i Joana Castells Savall—, així és com imagina el seu déu la potent Hilda Hilst. Per un sí o per un no pots viure la continuïtat intermitent d'una plenitud esperançada, o bé el no-res, o bé el temps allargassat d'un captiveri físic, com ara alguns innocents que pateixen avui la revenja d'un estat enfollit i enfellonit. Emprant la figura d'un déu alat és com l'escriptor de Taradell, Antoni Pladevall, el passat 22 d'abril, va voler evocar en una ponència memorable la figura de Segimon Serrallonga: «Retrat d'un déu que va decidir viure ran de terra». Pladevall desperta sana enveja, la de qui ha estat alumne del mestre, i deixeble després, ja que va copsar que es trobava davant d'un ésser excepcional. No només d'un erudit, d'un bon docent, d'un mestre carismàtic, sinó d'una personalitat intensa, magnètica, que del saber n'havia fet experiència de vida, i de la vida,

Homenatge anual a Segimon Serrallonga

experiència de saber, és a dir, de coneixement. Pladevall ho explicava dient com Serrallonga era capaç d'acostar Homer, Plató, Virgili, o bé Rimbaud, Verdaguer o Brossa, amb total naturalitat: eren els seus confreres, i en parlava amb la familiaritat del company d'aventures. Segimon Serrallonga espera encara, quinze anys després de la seva mort, una reedició de la seva poesia i de la seva obra completa, que inclou un bon nombre d'assajos literaris d'alta qualitat, un llibre de somnis, traduccions, i un diari que haurà d'esperar uns anys per veure la llum. Serrallonga encara està

per descobrir, almenys de manera majoritària. La seva empremta vital va ser fulgurant per als qui el van tractar. D'ell se'n recorda la passió, però cal dir que era una passió amarada de saviesa. Cada any, pels voltants del 10 d'abril, se li fa homenatge. Aquest any, a la sala noble de Can Parrella de Torelló, després del parlament de Pladevall, Víctor Bocanegra i Eduard Iniesta van oferir alguns *Sacrilegis*, poemes de clàssics catalans musicats, entre els quals hi ha un poema seu, *Escriu sol per sempre*. Per cloure l'acte artístic, que havia presentat Berta Faro, i que tancaria l'alcalde Vivet, els músics van oferir les *Tankes de la memòria*, que jalonen, en plaques de coure gravades, el parc que du el seu nom en el campus de la Universitat de Vic. L'Aula Segimon Serrallonga, que vetlla per la memòria de la seva figura, també convoca cada any un concurs de beques d'ampliació d'estudis. Fou un déu ran de terra.

Víctor Obiols

CONEX LA REVISTA DE DIVULGACIÓ
CIENTÍFICA DE LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

SUBSCRIV-TE ARA A

MÈTODE

Preu Subscripció anual (4 números l'any): 30 € per a Espanya, 40 € per a l'estranger. www.metode.cat

El camí cap a un mateix

Silvestre Vilaplana
El triangle rosa

Premi Fundació Bancaixa de narrativa juvenil 2016
Bromera, Alzira, 2017
150 pàgs.

El fugu o peix globus és un plat japonès que només pot ser cuinat per xefs hàbils i entrenats; en una paraula, experts. De fet, en mans maldestres pot arribar a ser mortal. La literatura juvenil tractant temes transcendents, didàctics o ètics no arriba a ser mortal, però sí que pot causar mals de panxa i carreres urgents a on tots sabem. De fet, si no anem amb cura, els benintencionats intents «d'educar en valors» a través de les lectures escolars corren el risc de provocar estampides d'alumnes fugint de la literatura cap a la pantalla més propera, mentre pel camí maleeixen eixos objectes passats de moda i amb un desagradós tuf d'autoritat, sermó o lliçó inclosa en els temes transversals de la programació.

Arribe a la lectura d'*El triangle rosa* ple de recels i a la defensiva. Enllestint-me com puc per a la lectura de l'enèsima novel·la juvenil al voltant del «descobriments d'un mateix», «del despertar de la sexualitat» i, per descomptat, «del primer amor». Això sí, com a gran novetat, el títol ja m'avisa que en aquesta ocasió s'afegeix el tema de l'homosexualitat. Volies caldo, dues tasses. Procure posar-me còmode per a una horeta de lectura, lliçons i drames dignes d'una telenovel·la mexicana.

Afortunadament, no tarde a descobrir que *El triangle rosa* no és això o, millor dit, és molt més que tot això. És una novel·la que enganxa i que es llig admirablement bé: capítols curts; diàlegs àgils; un narrador creïble; un llenguatge senzill, acurat i actual; tocs subtils i precisos d'humor... Respire alleugerit; de mica en mica vaig traient-me del damunt els prejudicis i, per fi, em dedique a gaudir de la lectura.

Com era d'esperar, la història se centra en les vivències del protagonista: un jove que, una vegada descoberta la seua orientació sexual, viu una lenta i angoixant evolució des de la negació inicial fins a... Ara bé, a mi el que em resulta més atractiu és el tractament de tot el que envolta el jove protagonista: la família, l'institut, la colla d'amics... Institucions i situacions innòcues, normals i familiars, però que tractades des d'una perspectiva diferent adquireixen una altra dimensió i significat.

Ara que ho mire, l'argument era l'esperat. Llavors, per què m'ha agradat? Doncs perquè reconec que aquesta mena de llibres aparentment fàcils d'escriure en realitat són els més complicats. Abans de posar-se a llegir, tothom ja sospita l'argument i el tarannà dels personatges, però, per això mateix, són llibres extremadament perillosos i difícils, perquè el risc de caure en tòpics i llocs comuns és continu. *El triangle rosa* no fuig del drama, ni de la lliçó, ni tan sols dels tòpics. De fet, no pot fer-ho. Hi ha temes que no permeten aquest luxe. Eixir d'aquest jardí amb dignitat només és possible trobant l'estructura, l'estil i el to adient. Silvestre Vilaplana ho fa perquè domina l'ofici d'escriure i em fa l'efecte que també el de professor. Una vegada aconseguit el to, els personatges resulten versemblants, les paraules i la trama flueixen amb facilitat i la lectura resulta còmoda. Com en una novel·la d'intriga o d'aventures, el lector va oblidant-se de la lliçó i va preocupant-se pel futur incert del protagonista. Vol dir açò que una novel·la juvenil no pot aspirar més que a distreure? Vol dir que aquest llibre no transmet valors? Al contrari. Un llibre ben escrit es transforma en un bon llibre quan és capaç no sols de distreure, sinó també de transmetre. L'argument, un jove sol i insegur, en lluita contra el món «normal», igual podria valdre per a un *western* que per a una típica novel·la d'adolescents, però el fet de tractar el tema de l'homosexualitat i, sobretot, el fet que els «dolents» siguin persones i institucions tan normals i familiars, obliguen a una reflexió que potser no és immediata, que no és explícita al text, però que el lector difícilment podrà deixar córrer, i per tant rumiarà i farà seua. Quan tractem amb joves que es passen el sant dia rebent lliçons, pot ser que aquest siga l'únic camí possible.

Lluís Miret Pastor

Bellesa i complexitat a la Barcelona de 1888

Susanna Rafart
La fugida d'Urània

Comanegra, Barcelona, 2018
192 pàgs.

Un cúmul de quadres literaris teixeixen la nova obra de Susanna Rafart. Escenes breus, de vegades tan sols imatges estàtiques, enfocades sobre personatges concrets. Escenes amb un caràcter evidentment —i eminentment— estètic, però també amb una forta càrrega social i política, de vegades fins i tot de denúncia.

Amb aquests elements es compon una de les novel·les que formen part de la gran obra col·lectiva que ha llançat Comanegra, sota el títol de la col·lecció «Matar el monstre» —en al·lusió al modern Prometeu (això és, el *Frankenstein*) com a commemoració del bicentenari del seu naixement—, que té Barcelona com a escenari protagonista, amb l'objectiu de construir la tan anhelada novel·la de la ciutat, i que compta amb la col·laboració de set autors, cadascun amb un relat ambientat en un any concret entre el 1818 i el 2018. El de Rafart és el 1888, el de l'enlluernadora Exposició Universal. I, amb aquest repte, l'autora, que no pot amagar en cap moment la seva condició de poeta i excel·leix en l'elecció de cada paraula, del ritme de les frases i de la bellesa de les imatges, aconsegueix captar tota l'essència del moment i de la ciutat, posant el focus d'atenció en un dels molts canvis que van tenir lloc en aquell convuls final del XIX i tombant de segle: l'aparició de la fotografia, amb el consegüent pas dels darrers dibuixants cap a aquesta nova art, més immediata.

A més de centrar-se en això, la novel·la relata un període explosiu en la totalitat de les disciplines artístiques, en la política i en la societat, que no només ocorre en l'escenari protagonista d'aquesta obra, sinó també en molts altres —com queda reflectit en el movi-

Juganer empedreït

Francesc Trabal
Novel·les (II)
Quaderns Crema, Barcelona, 2017
408 pàgs.

---

ment dels vaixells del port, les revistes parisenques, les cartes a Londres i les monstruositats de Jack l'Esbudellador, els acords per bloquejar la costa oriental africana, etc. Amb tot, l'obra reflecteix la gran tasca de documentació prèvia que va haver de fer l'autora, essencialment en l'àmbit històric i polític, però també en les tècniques fotogràfiques, a més de les incursions en el món de l'il·lusionisme i de les decapitacions, de la moda i la costura, de la pintura, de la música —en una novel·la focalitzada en aquesta època no hi podia faltar el destacat paper de l'òpera, amb un escenari tan *ad hoc* per a l'ostentació en el moment com és el Gran Teatre del Liceu— i de la literatura, nacional i internacional.

D'aquesta manera, els *tableaux vivants* trepitgen els diferents escenaris de la ciutat, talment com si fornissin de paraules els mateixos quadres de Romà Ribera o de Ramon Casas, o com si, al contrari, pintessin els espais descrits anys abans en aquells balls de *Barcelona y sus misterios*, o posteriorment en el marc social d'una *Revolta* per venjar la injustícia, o, senzillament, com si fessin una relectura dels llocs que Oller també destaca a *La febre d'or*, però amb un rerefons crític que el de Valls no tenia. Rafart té la perspectiva del temps, de la història i de la dona. I, així, el conjunt esdevé una revolució femenina, però vista des d'un punt de vista masculí, a través d'un protagonista —Eugeni Bellavista— inspirat en un personatge autèntic —Antoni Esplugas—, també fotògraf galant.

Perquè, al capdavant, llegir *La fugida d'Urània* és submergir-se en un món entre real i fictici, destriar entre els personatges que van existir i els personatges inventats, i endinsar-se en un món misteriós a través d'una forma original, complexa i exigent, que al final basteix una obra aparentment fragmentada, però amb sentit complet. Així doncs, a través de la lectura es tracta de descobrir quin és el fil que tot ho lliga, quins són els «falsos mites» que amaga la ciutat, què és allò que constantment se'ns recorda que els ulls no veuen, i fins i tot entendre qui és Urània i per què i de què fuig. Tot plegat hi és per algun motiu, en una novel·la en què, sens dubte, «res no és el que sembla però tot sembla ser-hi».

Gemma Bartolí Masons

Si alguna cosa s'erigeix com un fil de la narrativa de Francesc Trabal és l'obsessió pels finals que resulten una astra-canada i pel caràcter juganer de girs i personatges, estripats fins a l'extenuació. «L'addicció al joc» del vallesà, sempre irreverent i entremaliat, alhora que esmolat, tant serveix per elevar un entramat irònic i divertit com per desfer-lo i fer tocar el lector de peus a terra. Quan en algun moment —o en diversos— descobreix l'encís de la novel·la, n'ensenya la trampa narrativa, a vegades n'apaga excessivament l'efecte; d'altres, provoca una rialleta de complicitat. Són aspectes que suren en aquest volum que inclou quatre novel·les: *L'home que es va perdre* (1929), *Quo vadis, Sánchez?* (1931), *Era una dona com les altres* (1932) i *Hi ha homes que ploren perquè el sol es pon* (1933).

Els personatges de Trabal fan tombs sobre si mateixos, de manera obsessiva, sense acabar d'anar enlloc, encara que físicament travessin mars i muntanyes i es plantin a l'altra punta del món. És marcada la voluntat cosmopolita d'un autor que els fa voltar per tot arreu. Això aixopluga una altra intenció: mostrar com juga amb els personatges; a estones absurdament, a estones sense tenir-ne compassió, espren al màxim el mecanisme de l'exageració, de la paròdia o la tragicomèdia. El lector assisteix a l'espectacle de la confusió dels protagonistes, veu com zigzaguegen com si fossin titelles.

A *L'home que es va perdre* —potser la millor de les quatre—, Lluís Frederic Picàbia agafa una dèria substitutiva de la seva passió amorosa no corresposta —els deliris de l'amor solen fer trontollar i perdre la noció de la realitat als personatges treballians. La dèria de Picàbia no és altra que la de perdre coses, fins al punt d'arribar a materialitzar pèrdues

inimaginables. Aquests personatges fabrils, que difícilment no hi veuen més enllà del seu nas o que mostren certa incapacitat per a la reacció davant la realitat, s'acompanyen d'uns recursos narratius moderns, fulgurants: «potser, però, que cinematogràficament reculem l'estona que cal per arribar a l'instant llampant d'una tan pintoresca visita». Hi ha descripcions que afinen en la diana de manera excepcional: «Era un d'aquells homes a qui el món ve balder. No tenen caricatura. Són més aviat un bombo que una flauta.»

La modernitat també queda palesa amb la fal·lera pels esports d'en Sánchez, el protagonista de *Quo vadis, Sánchez?*, un beneit excèntric que deixa la fàbrica amb el somni buit de triomfar en algun esport. Ho prova tot (futbol, tennis, cotxes...), per inversemblant que sigui el seu intent, fins que, després d'un munt de patacades, descobreix allò per a què val. Aquesta és una de les novel·les on els forats de separació amb la realitat que hi cava l'autor són més palmaris.

Una mica més de drama s'aprecia a *Era una dona com les altres*. Tant aquí com a *Hi ha homes que ploren perquè el sol es pon*, els protagonistes —l'Erènia i en Càrol, respectivament— apareixen atrapats, sense escapatòria real. L'Erènia, imatge clara d'aquests personatges treballians apassionats i alhora desfalcats emocionalment, pateix la insatisfacció del matrimoni i la dificultat de les relacions amb els homes. La hipèrbole, amb tints semifantàstics, es rabeja amb en Càrol, un home que viu la il·lusió quasi mística de l'amor, que només té sentit com a il·lusió. A *Hi ha homes que ploren...*, l'autor planteja un entreacte, una aturada en la novel·la on es pregunta cap a on podria fer-la anar.

Trabal gasta un munt de picades d'ullet, algunes de les quals semblen no aguantar el pas del temps perquè s'adrecen a un interlocutor contemporani i immediat. Precisament per això, potser hauria tingut utilitat algun tipus de comentari o apunt crític que les posés en context i contribuís a enriquir-ne la lectura. Aquest febrer, Quaderns Crema treu un segon volum amb dues novel·les més reeditades: *Vals* —tinguda per la seva obra major, a partir de la qual molts ens en vam enamorar— i *Temperatura*, escrita a l'exili.

Anna Ballbona

El ressò mediàtic de *La cort napolitana d'Alfons el Magnànim: El context de «Curial e Güelfa»* (IAM-IEC-PUV, València, 2017), d'Abel Soler, sobretot arran de la hipòtesi de l'autoria a favor d'Enyego d'Àvalos, ha reviscolat l'interès per aquesta bella novel·la de mitjan segle XV, indocumentada fins al segle XIX i conservada en un manuscrit de la Biblioteca Nacional de España (BNE), de Madrid.

El protagonista, Curial, ha de fer mèrits, especialment en el camp de les armes i dels amors, per a fer-se mereixedor de la mà la seua protectora, la Güelfa. La singularitat de l'obra no rau tant en l'argument, en què tenen un gran protagonisme les dones —la Güelfa, l'Arta, Làquesis i Càmar—, com en la seua prosa exquisida, en la profunda assimilació de Dant, Petrarca i Boccaccio, dels grans escriptors clàssics llatins i dels humanistes italians del segle XV, i en la recreació de la presència històrica de la Corona d'Aragó a la Itàlia del segle XIII. És, doncs, una novel·la cavalleresca, sentimental i històrica.

L'autor demostra un excel·lent domini del català i uns bons coneixements de l'italià, fruit d'un contacte intens amb Itàlia. No hi ha cap obra en català del XV que acumule com el *Curial* tantes preferències lèxiques valencianes, com *acaçar*, *acurtar*, *almàguena*, *aplegar-se* ('acostar-se'), *ausades*, *cullereta*, *la febra*, *la fel*, *marjal*, *menejar*, *purna*, *rabosa*, etc., termes que a vegades ultrapassen les fronteres valencianes, però que a la novel·la es concentren molt coherentment.

Tot i això, una gran part de la crítica ha seguit els arguments d'Antoni Rubió i Lluç, el seu primer editor (1901): «Essent tan patriòtica y tan nostrada la novela, penso que son anònim autor degué de ésser català.» Una reacció llavors comprensible, en uns moments de reconstrucció de la identitat catalana, a falta de grans escriptors clàssics catalans com els que tingué València al segle XV. Però moltes peces de l'obra no encaixen amb l'ambient barceloní de mitjan segle XV, ni tampoc amb el valencià. Per això, un Antoni Comas (1968) resumia la seua impressió del *Curial* com una obra «estranya i meravellosa».

El 1997 ja vaig observar que les raons d'aqueixa estranyesa obeïen al

Curial e Güelfa: una recerca apassionant, una obra meravellosa

fet de no situar l'obra en el seu context italià. I feia notar que els errors històrics del *Curial* responien a fonts italianes; que els noms d'alguns personatges pretesament del segle XV, com Pero Maça o Cornell, apuntaven al segle XV i fins i tot a València; que la versió de la llegenda de l'emperadriu d'Alemanya falsament acusada d'adulteri no responia a la versió de la *Crònica* de Desclot sinó a la versió centreeuropea difosa a Itàlia; que darrere la recreació del conflicte entre Pere d'Aragó i Carles d'Anjou (segle XIII) s'emetia un missatge en clau contemporània: el conflicte entre el Magnànim i Renat d'Anjou per la possessió de Nàpols (segle XV), etc.

Convençut de l'interès que tindria per a una bona comprensió del *Curial* poder-ne identificar l'autor, vaig demanar a la medievalista catalana Maria Teresa Ferrer Mallol que se n'ocupés. El resultat fou que l'autor es devia moure per la cort napolitana i va proposar com a autor Lluís Sescases,

bibliotecari del Magnànim. Al mateix temps, jo enllestia un article sobre la llengua del *Curial* (2012), en què transcrivia alguns fragments dels papers que servien per a omplir les cobertes del manuscrit de la BNE, restaurat el 2007. El resultat fou que quasi tots tenien a veure amb el senyoriu de Fuensalida, a Toledo, del qual eren titulars els Pérez de Ayala, partidaris dels infants d'Aragó, circumstàncies que poden explicar la connexió Nàpols-Toledo del manuscrit i la seua ubicació a la BNE.

Insatisfet amb la hipòtesi de Ferrer Mallol, vaig proposar a un altre medievalista, Abel Soler, que examinés d'una manera sistemàtica l'entorn cortesà del Magnànim. El resultat és la tesi doctoral que li vaig dirigir (2016). Des del primer moment que va traçar la trajectòria biogràfica i intel·lectual d'Enyego d'Àvalos, no vaig tenir dubte que havíem topat amb l'autor. Totes les dades de la novel·la s'ajusten al seu perfil, des de les lectures errònies que l'autor havia copiat d'un manuscrit de la biblioteca del duc de Milà Felip Maria Visconti fins a la descripció al *Curial* del gran torneig de l'1 de maig, que efectivament correspon al que organitzà a Nàpols el mateix D'Àvalos l'1 de maig de 1446, passant pel fet que les armes heràldiques que vesteix *Curial* en honor de la Güelfa són les mateixes que les de la seua promesa, Antonella d'Aquino. Gràcies a la identificació de l'autor —un noble castellà exiliat a València el 1422 amb només 7 o 8 anys, esdevingut ràpidament catalanoparlant, cambrer preferit de Visconti (1435-1444) i al servei del Magnànim des dels anys quaranta, envoltat de valencians—, avui es coneixen pràcticament totes les fonts que va utilitzar i podem explicar-nos els punts de l'obra que encara resultaven «estranyes».

Amb la hipòtesi de D'Àvalos, i tot el que això implica de confirmació del context italià de l'obra, s'arredoneix una línia d'investigació, que ha permès comprendre plenament una obra meravellosa i rescatar d'un quasi total desconeixement la figura del personatge més il·lustre de la cort napolitana del Magnànim. Tot plegat és una invitació a gaudir de la lectura d'una obra apassionant, com és el *Curial e Güelfa*.

Antoni Ferrando

Aquesta és la història d'un home de mitjana edat amb una vida meticulosament organitzada, que es trunca quan els nous veïns s'instal·len al costat del seu pis i la filla adolescent escolta a tot drap els últims èxits musicals. La nova novel·la de l'autor figuerenc trenca amb l'horitzó d'expectatives al qual els lectors estàvem habituats. Res d'ambientacions diligentment anotades i documentades. L'acció se situa en una ciutat qualsevol, en una època no determinada —encara que pel context que se'ns descriu la podem situar en un present pròxim—, i té un protagonista gairebé anònim, amb tan sols una inicial: H. Un personatge d'ecos kafkians que esgota feliçment el poc temps que en despertar-se concedeix a l'individu totes les possibilitats: ser un astronauta, un boig, estar casat o haver-te convertit en una espècie d'escarabat gegant. Des de la solitud que es viu en multitud, l'illa deserta on es troba el nostre protagonista és el Sancta Sanctorum, un llit. Però no es tracta d'un llit normal; per començar, és articulad, i això no impressiona tant com saber que també és un llit flotant. És una illa mòbil que es desplaça per tots els punts que H. és capaç d'imaginar, i on els esdeveniments que es produeixen poden ser més vertaders que els que ocorren a fora. De fet, en el pla diegètic de la narració, ficció i realitat es combinen de tal manera que fins i tot en certs moments el lector ja no sap què ha passat de veritat i què és creació de H. Sota l'ideal de comoditat i ordre, se'ns explica com el protagonista ha anat apropiant-se de l'espai i construint-lo per

Habitar en un llit flotant

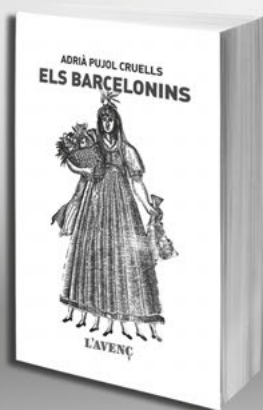
Vicenç Pagès Jordà
Robinson
 Empúries, Barcelona, 2017
 192 pàgs.

passar el màxim de temps possible al llit flotant. En comptes de proveir-se d'una casa de camp o una canoa, H. introdueix a la seva habitació una nevera portàtil, un orinal mèdic, una bobina industrial de tovallons, un dispensador de barretes energètiques i una capsa hermètica per a residus. El personatge és presentat en la seva ordinarietat —la feina de carter, les visites del pare a la residència, les anades a la biblioteca—, però allò que és anecdòtic no és la base de la narració, sinó que, més aviat, hi és per donar lloc a l'extraordinari. Com en la història de Defoe, la lectura se succeeix com si fos una novel·la d'aventures. Però si en Robinson Crusoe és algú que, formant part d'una comunitat, l'abandona per viatjar fins que es produeix el naufragi, en Robinson H., en canvi, des del començament era un naufrag, i d'algua

na manera el viatge es desenvolupa en el sentit invers; representa una trobada amb la comunitat que es concreta en la figura dels veïns, l'advocada i l'autoritat. El protagonista emprèn un viatge iniciàtic que, enfrontant-lo amb l'alteritat radical, transforma la seva subjectivitat i produeix en ell la consciència de si mateix i la seva idiosincràsia. L'estada és una aventura, atès que està plena d'obstacles; el personatge es converteix en explorador, té una reglamentació pròpia que no li permet de tirar enrere. Escriu un diari, utilitza una coixinera per guardar les provisions amb les quals sobreviurà... En definitiva, la narració agafa un to ple de comicitat: mai abans no havia viatjat enlloc sense el llit flotant. La mateixa novel·la és també una exploració dels aspectes més profunds que atenyen la condició humana: l'amor, la identitat, el llenguatge, la imaginació i sobretot la soledat. El Robinson de Pagès Jordà encarna la ficció de l'individu autònom que la civilització occidental ha construït a partir de la facultat de jutjar, però a la vegada, i aquest és el seu gran èxit, mostra el seu propi fracàs. H. és algú que, servint-se d'una raó instrumental, veu com la realitat és incapaç d'harmonitzar amb l'ideal. Com a via d'escapament, o com a instint de supervivència, ha sigut capaç de trobar en el llit flotant un espai on habitar sense que l'hostilitat de l'exterior hi tingui cabuda; refugiat en vinyetes, emprèn cada dia una nova aventura, talment com en *Little Nemo in Slumberland*.

Laura Sala Ollé

ELS LLIBRES DE L'AVENÇ

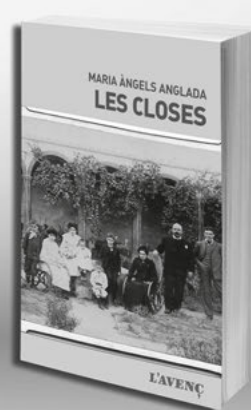
Adrià Pujol Cruells
Els barcelonins

Julià Guillamon
El barri de la plata

Katherine Mansfield
Diaris

Maria Àngels Anglada
Les Closes

elsllibresdelavenc.cat

Un conflicte generacional convuls

Víctor García Tur
Els romanents
Premi de Novel·la Curta
Just M. Casero 2017
Empúries, Barcelona, 2018
144 pàgs.

Víctor García Tur va guanyar amb *Els romanents* el Premi de Novel·la Curta Just M. Casero 2017. Aquesta novel·la ens presenta un conflicte generacional entre uns pares i el seu fill adolescent. Els pares són una parella d'expunks que amb els anys han anat abandonant els seus ideals de joventut fins a convertir-se en petits burgesos. Abandonen la ciutat i se'n van a viure a un adossat. El seu fill és un bon estudiant, llig molt, però quan arriba als disset anys comença a canviar, deixa de menjar carn, deixa de parlar..., i amb altres companys de l'institut formen una estranya tribu urbana a la qual anomenen els romanents.

La mare, per tal de conèixer que li passa al fill, s'apodera del seu diari. D'aquesta manera ens aproximarem a la història a través de dues veus narratives: la de la mare i la dels fragments del diari que es reproduïxen. Una tercera veu són fragments d'un suposat assaig titulat *Brevíssima relació de les heretgies*. Capítols on es repassen les històriques heretgies dels adamites, els energúmens, els amalricians, els flagel·lants i els anabaptistes, totes les quals acaben de manera tràgica. Segurament l'autor ha volgut mostrar el conflicte generacional com una heretgia enfront dels valors establerts per la generació anterior, sobretot quan és un canvi tan radical com el que es presenta en aquesta novel·la.

El tema central del llibre seria la família com a font de conflicte i destructora d'il·lusions. A banda del conflicte generacional a què hem fet referència, la relació entre la parella no és bona. La mare oculta al pare moltes de les informacions que té sobre el fill per a evitar el xoc entre tots dos. El pare, en lloc d'enfrontar-s'hi, fuig del problema i arri-

ba cada vegada més tard a casa. La incomunicació entre tots dos és evident. Cal tenir en compte, però, que el pare el coneixem pel que diu la mare, mentre que del fill en sabem el que diu la mare i el seu dietari. La mare la coneixem únicament pel que diu ella.

La família és el lloc on s'enterren els vells ideals de joventut. Pare i mare sepulden en la família aquella alegria de viure dels anys joves, quan anaven a concerts com aquell en el qual es van conèixer, i que és reemplaçada per una confortable però rutinària existència. La casa, de fet, es converteix en un espai asfixiant; se suposa que hi ha veïns en la resta d'adossats de la urbanització, però no es coneixen. És constant la presència de globus amb anuncis comercials sobrevolant el jardí.

En la novel·la no únicament veiem el poder destructor de la família, sinó també el poder destructor del pas del temps, que es manifesta a través de la nostàlgia. És per això que la mare és còmplice de l'actitud del fill i dels amics en la part final de la novel·la, per evitar que com ella tinguen la nostàlgia d'un temps passat feliç.

És precisament en aquest capítol final que la novel·la fa un canvi bruscat, i s'apropa al gènere de terror. A poc a poc, veiem com la tribu dels fills opta per una rebel·lió radical, l'atmosfera es fa cada vegada més asfixiant, i va creixent la sensació d'angoixa. Tot fa preveure, com en les heretgies medievals, que pot acabar amb una tragèdia. La mare assumeix la complicitat, perquè porten a terme els seus ideals, però sap que és gairebé impossible. El setge ha començat.

L'estructura de la novel·la és complexa, però Víctor García Tur l'ha sabut dur a bon port; en cap moment l'escriptura perd el seu ritme. El llenguatge s'ajusta als diversos subjectes narratius; la mare utilitza un nivell estàndard. El llenguatge del fill en el diari apareix amb algunes línies ratllades que manifesten les vacil·lacions a l'hora d'expressar el seu pensament. El llenguatge que s'utilitza en els capítols de les heretgies és volgutament culte.

Els romanents és una novel·la amb un plantejament original, i malgrat un to sovint inquietant, no està exempta en algun moment d'un cert toc d'humor tirant a negre. La seua lectura no defrauda ni deixa indiferent.

Josep Manuel San Abdón

Una distopia de ressons mitològics: la centuaromàquia de Salim Barakat

---

Salim Barakat
Les Coves de Haidrahodahós
Traducció de Xavier Valls
i Valèria Macías
Editorial Karwán, Barcelona, 2018
148 pàgs.

Salim Barakat (Mossissana, Síria, 1951), poeta i narrador kurd, és un dels escriptors més importants i originals de la literatura àrab contemporània. Autor de vint-i-quatre novel·les i de tres llibres autobiogràfics, a més de poemaris, assajos i contes per a infants, la seva obra no té el reconeixement que mereixeria fora del seu àmbit lingüístic per una raó ben simple: la manca de traduccions —traduccions a l'anglès, no ens enganyem. Fins ara, en català només podíem llegir dos dels seus textos autobiogràfics, en traducció meua, publicats per l'editorial Límits (2001) en un volum: *La llagosta de ferro*. És per això que celebro l'aparició de *Les Coves de Haidrahodahós*, una novel·la singular dins la singular trajectòria literària de Barakat, traduïda directament de l'àrab i curosament presentada per un nou segell editorial, Karwán, que promet continuar oferint-nos mostres de literatures poc conegudes. Doble satisfacció, doncs, i els meus millors desitjos.

Haidrahodahós és una terra de centaures forjadors d'alfanges i ferradures, que habiten en coves on les paraules ressonen maurades entre bufecs i renills dels hodahós: uns «éssers de figura presa meitat de l'humà meitat de l'equí», explica el narrador. La peculiaritat dels hodahós rau també en el fet que somien només mig somni i en comparteixen l'altre mig amb els companys de vida respectius, quelcom sagrat, íntim i secret entre les parelles —mixtes, de femelles o de mascles. Tanmateix, a la Cova Suprema, el despota que governa Haidrahodahós —el príncep Thioni— s'avorreix i un dia dicta una ordre esfereïdora: cada matí, una parella de súbdits li revelarà un

somni complet. «¿Qui li ha inspirat aquesta guspira infernal?», es pregunta el centaure Sossino en fugir del país.

Un desconcert tenyit d'esglais s'empara dels hodahós, les intrigues es desfermen alhora que els somnis s'esgoten i cal inventar-ne de nous per sobreviure en una terra en què el llevat del benestar s'ha agrit. La rebel·lió s'ensuma, i la seva flaire complau Thioni. Mentrestant, la sàvia Anistomís, la centaura governadora de Fíflafidi —la biblioteca de les imatges—, recompon els trossos d'una antiga tauleta en què hi ha cisel·lada la forma d'un ésser inquietant, un de semblant a la meitat frontal dels hodahós i dreçat sobre dues extremitats, i teixeix complicitats amb una femella negra de cua i trena daurades, Didis, habitant de les coves dels Tossals del Nord, que visita sovint la biblioteca i té agosarades idees. A la terra dels centaures dels mitjos somnis, un joc de màscares i dobles trastorna el curs dels esdeveniments: la solució potser no es produirà pel camí més previsible.

Amb un domini enlluernador de la llengua i una imaginació desbordant, la centauromàquia de Salim Barakat ens acosta un món de paraules farcides de metàfores: la Cova de les Farineres, on s'invoca el déu Color; la Cova dels Narradors, on s'expliquen històries de passions, traïcions i destins que ensopeguen; el congost de Taiís, on els cossos dels difunts hodahós resten drets i petrificats pel vent de la sequedat; l'amfiteatre erigit a la riba del llac Saidín, on les magues canten odes a l'aigua; la brava mar Thalil, els jardins de pedra... Proveu de desvelar-ne el sentit o d'interpretar la novel·la com qui s'enfronta amb el desxiframent d'una tauleta sumèria. ¿Som davant d'una al·legoria de ressons mitològics clàssics o d'una moderna i futurista distopia? Barakat és capaç de construir l'una i l'altra i, alhora, de fer-nos gaudir de la trama d'un relat que traspua el devessall de tradicions narratives conservades al seu Kurdistan natal. Pel que fa a la traducció catalana, excel·lent, i ho dic després d'haver-la col·locat amb l'original àrab. Sé el que costa traduir Salim Barakat i, del repte, n'ha sortit un text tan potent com l'altra meitat del somni d'un hodahós. Avui, set anys després de l'esclat de la guerra que ha devastat Síria, em pregunto quin «Thioni» va decidir eliminar la matèria que forma els somnis.

Margalida Castells

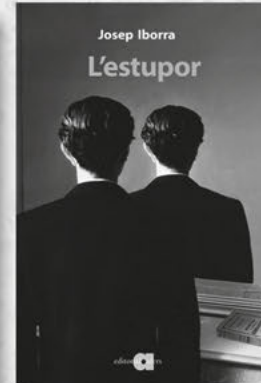
editorial afers

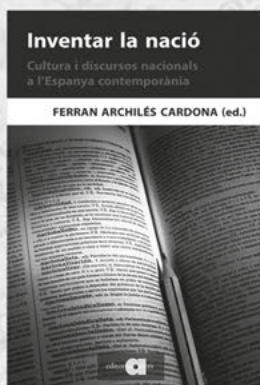
Guillem CORTÈS
Un estiu devastador
192 pp.

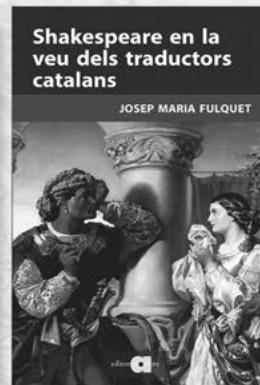
Kurt TUCHOLSKY
Un llibre dels Pirineus
224 pp.

Josep IBORRA
L'estupor
226 pp.

Ferran ARCHILÈS (ed.)
Inventar la nació
Cultura i discursos nacionals a l'Espanya contemporània
360 pp.

Josep Maria FULQUET
Shakespeare en la veu dels traductors catalans
220 pp.

Albert PALÀ MONCUSÍ
Viure l'anticlericalisme
Una història cultural del lliure pensament català (1868-1923)
338 pp.

Afers 88
El 9 d'Octubre del 1977
El País Valencià quaranta anys després
298 pp.

Francesc MASSIP & Lenke KOVÁCS (eds.)
Ara ve nadal!
368 pp.

Ferranda MARTÍ (ed.)
Registre de veus
Entrevistes de la Revista DISE 1988-1997
228 pp.

Informació i subscripcions: Editorial Afers, s.l. / Apartat de Correus 267
46470 Catarroja (País Valencià) / tel. 961 26 93 94
E-mail: afers@editorialafers.cat / <http://www.editorialafers.cat>

Clubs de lectura: un canvi en el paradigma del lector

D'uns anys ençà, s'ha produït un canvi en el paradigma del lector. Fa un temps, la gran majoria d'aficionats a la lectura eren receptors passius dels textos que llegien: es limitaven a apreciar-los calladament, gitats al llit o asseguts a la butaca més còmoda de casa o a un seient qualsevol del bus o del tren; si de cas, quan l'obra els commovia, iniciaven una lenta i agradable digestió, que els la retornava a la ment de tant en tant mentre abordaven les tasques quotidianes; en alguna ocasió, dies després d'haver tancat la darrera pàgina, el seu ressò encara els acompanyava. En tot cas, els lectors es resignaven a pair el goig o la decepció en solitud i en silenci.

D'un temps ençà, un nombre creixent d'aficionats a la lectura ja no es resignen a la passivitat i demanen més. Demanen conèixer i demanen entendre els perquè. Aspiren a separar els cortinatges que velen la sala de màquines de les obres que llegeixen i deixar que hi entre la llum. I, aleshores, seuen al davant i observen atentament quins engranatges impulsen les rodes dentades de la trama, quins mecanismes articulen els moviments dels personatges, quin sedàs és responsable de la tria del llenguatge. Són molts, i cada volta més, els lectors que senten la inquietud de descobrir què hi ha entre bambolines. Una part d'ells es limiten a seure i contemplar el giny, a mirar de copsar el paper de cada peça en el conjunt, a comentar els detalls amb la resta d'espectadors; d'altres, més agosarats, somien a construir artefactes semblants. Els primers són els responsables de la proliferació dels clubs de lectura; els segons poblen els tallers d'escriptura que han sorgit pertot arreu. Dues manifestacions distintes d'un fenomen que té una arrel comuna: la necessitat d'anar més enllà del text.

Un club de lectura és, en essència, una reunió d'aficionats a llegir que s'ajunten per compartir les impressions que els ha produït la lectura d'un mateix llibre —generalment, una novel·la— i que es confabulen per

aprofundir, entre tots, en el coneixement dels mecanismes que li donen vida. En altres paraules, és la socialització d'una activitat que, fins fa no res, era ben íntima: la lectura. En alguns, la batuta d'un expert els guia pels passadissos ocults de l'artefacte i mira de descobrir-los àmbits que, sense ell, els resultarien inaccessibles; en la majoria, exploradors inexperts es conjuren per fer camí junts, ni que siga a les palpentes. Tant se val, però, si poden arribar més o menys lluny. Al final del viatge, la sensació dels participants acostuma a ser idèntica: davant dels seus ulls, l'obra guanya volum, perspectives, muda de color i adopta matisos nous. Creix, en definitiva, i els lectors amb ella. No és estrany, doncs, que qui prova de participar en una d'aquestes reunions s'hi torne addicte.

Hi ha clubs de lectura de tota mena: presencials i virtuals; infantils, juvenils i d'adults; de novel·la amb etiquetes

—negra, eròtica, rosa...— o sense; lligats a biblioteques, a llibreries, a associacions, a sindicats, però també d'espontanis; de dones, d'advocats, d'estiuejants, de jubilats, d'habitants de zones rurals, etc. L'èxit és de tal magnitud que fins i tot es poden trobar a Internet receptes per posar en marxa un club de lectura.

Una part d'ells, de tant en tant, solen convidar escriptors a participar-hi. Aleshores, la dinàmica canvia: en lloc d'aventurar-se per l'interior d'un llibre i provar de descobrir-ne les claus per si sols, la presència del responsable d'haver dissenyat aquella maquinària els dona una oportunitat única per demanar-li que els acompanye fins a les estances més amagades. I, al mateix temps, a l'escriptor, el contacte amb uns lectors que ja coneixen l'obra li dona una oportunitat immillorable de constatar si l'estratègia que ha desplegat al llarg del text ha tingut efecte i en quina mesura. Ara bé, no tots els clubs de lectura tenen la possibilitat d'accedir als autors:

una part, perquè no tenen manera de contactar-hi —o confiança suficient—; d'altres, perquè no disposen de recursos per assumir-ne el cost. És cert que hi ha programes d'ajudes que intenten pal·liar la situació, però resulten insuficients per cobrir-ne la demanda.

Els clubs de lectura són un fenomen recent i en expansió. Un territori propici, i favorable, per fomentar l'hàbit de llegir, tant si els impulsa un grup d'amics com una institució pública. Sense fer massa soroll, han esdevingut un actiu que les polítiques de foment de la lectura —que tant necessitem, especialment al País Valencià— no haurien de menystenir. No es tracta en cap cas de regular-ne l'activitat, sinó de facilitar-los-la, d'ajudar-los a superar els obstacles i a perfeccionar les eines que necessiten; de posar-los en contacte amb els autors a través d'un programa suficient i d'uns tràmits senzills —l'exemple de la ILC, en aquest sentit, és modèlic— per tal que puguin compartir impressions. No se m'acut una via millor per fomentar la lectura.

Vicent Usó

Cosmonautes

No havia d'escriure jo aquest text, sinó el poeta Manel Marí. Però la mort se l'ha emportat abans que moltes coses. Hauria estat commovedor contemplar un vital i eufòric com ell enfrontant-se a una aventura poètica tan allunyada, aparentment, de la seva, com la de Francesc Garriga, veu que assolix l'apogeu definitiu amb l'aparició del *Cosmonauta* (LaBreu Edicions, 2017), obra poètica completa de Francesc Garriga.

Cosmonauta constata el que algunes persones pregonaven des de feia temps en lectures, anàlisis, crítiques, paratextos: que tots els versos de Garriga s'entenen talment un poema unitari. La seva veu, com la dels grans clàssics, és inconfusible, perquè té un estil. I deixa petja. Aquesta veu major, disfressada de veu menor per confondre, és una simbiosi única. No només perquè no hi ha cap altre que la practiqui, sinó també perquè si algú s'atreveix a fer-ho, estarà caient en un epigonisme ranci: Garriga no només és únic, sinó també irrepetible. Tanmateix, la seva empremta en les generacions que l'han succeït no és comprovable en l'àmbit tècnic, sinó més aviat a través de la manera d'entendre el viure, un viure poètic, de llibertat absoluta, tot a favor d'una existència sense concessions a cap altra cosa que no sigui l'Obra.

Per copsar aquesta veu tan pròpia, però, s'ha de recórrer a una fusió de diversos referents que s'hibriden en un fràgil però perfecte equilibri. En primer lloc, trobem els vestigis dels clàssics grecollatins, que ofereixen un to llegendari, mític, de fauna sapiencial. En segon lloc, topem amb la cruïlla dels expressionistes alemanys, sobretot Georg Trakl, per la duresa de les imatges esgarrifoses, però també per la claredat immediata de les revelacions que proposen en un nivell gairebé òrfic. En tercer lloc, ens enfrontem a una mística desfermada que s'abraça amb un esperit de crítica i revolta, culpa de la pertinença, i desgany, de Garriga, amb l'orde dels caputxins. Finalment, entenem la calidesa d'una veu que defuig la retòrica i l'hermetisme i aposta per una cadència propera, directa, clara i concisa, però que en cap cas no renuncia a parlar de la vida com si aquesta fos, perquè ho és, un gran tapís metaliterari. En el *Cosmonauta* de Francesc Garriga no sols hi ha l'efectivitat que toca la galà-

---

Francesc Garriga
Cosmonauta: Poesia completa
LaBreu Edicions, Barcelona, 2017
852 pàgs.

---

xia des de l'arrel, també hi ha una fonda indagació sobre què significa viure com a acte d'escriptura contínua. Per això hi predominen els temps en blanc, els marges, la lluita tipogràfica entre minúscules i majúscules... I és que, excepte el desafador Déu, tot s'ha de dir amb boca petita, i lletra diminuta, per no ofendre la tirania dels ancestres i dels coetanis.

La feina dels curadors Marc Masdeu i Marc Romera no s'ha basat sols a aglutinar els volums ja impresos de Francesc Garriga: ha esdevingut la culminació del projecte garriguà. Tant Masdeu com Romera disposaven dels volums que el mateix autor havia corregit viu: retocs, millores, versos eliminats, parau-

les canviades... Per tant, es pot dir que el *Cosmonauta* és també un llibre inèdit, ja que mai no havíem vist la poesia de Francesc Garriga així, en el seu acabat estat màxim. El millor possible.

A més a més, *Cosmonauta* no és només important perquè ens permet arribar al Francesc Garriga sencer, com mai abans. És fonamental perquè arriba amb un volum inaccessible fins ara, *Llàtzer*, que complementa i amplifica la seva paraula amb coherència. *Llàtzer* ressuscita un nou Garriga, i incideix en un credo vitenc i literari. La figura bíblica de Llàtzer, el que retorna de la mort, és un magnífic tema garriguà: una veu allunyada de la massa torna del món de les tenebres per oferir una mirada neta, com el viatger estel·lar que escapa de la mediocritat i es fa un planeta a mida. Això és Llàtzer i això és *Cosmonauta*: un retorn a la veu d'un Garriga que crèiem mort i, en canvi, se'ns revela com l'escaló més alt de l'Obra Final. Plenament viu i present.

Amb el *Cosmonauta* de Francesc Garriga, LaBreu Edicions fa un homenatge a una figura clau en la seva fundació, editorial deutora de Quaderns Crema, Llibres del Mirall i Cafè Central que ha canviat el panorama de la poesia catalana de principis del segle XXI i ha marcat noves vies seguides per altres projectes com AdiA, Terrícola, Buc o Males Herbes. Però amb aquest títol també comença un nou objectiu: la publicació d'obres completes de poetes que no han tingut el ressò que, per qualitat, sens dubte mereixien. El primer ha estat Garriga amb el *Cosmonauta*, però poc després va arribar el *Convivència d'aigües* de Zoraida Burgos a càrrec d'Andreu Subirats i Toni Cardona. Una nova línia que, evidentment, s'haurà de seguir a fons per la seva destacada importància.

M'agrada pensar que Francesc Garriga i Manel Marí no són tan diferents. Tots dos varen defensar una independència humana i una independència poètica lluny del gregarisme. Independències forjades a sang, pagades a preu d'or amb les seves Obres, gestes, forces de resistència i vides. M'agrada pensar que el text que hauria fet Manel Marí hauria anat per aquest somni insubornable, incorruptible i prodigiós.

Jaume C. Pons Alorda

Lluïssor

Sebastià Alzamora
La netedat
Proa, Barcelona, 2018
88 pàgs.

El llucmajorer Sebastià Alzamora (1972) ens ofereix *La netedat*, el seu sisè poemari. Deu anys després del Premi Carles Riba amb *La part visible*, aquesta nova entrega està formada per una trentena de poemes breus i per un poema més extens, escrits al llarg dels últims cinc anys. Les parts són fàcilment distingibles, amb una «Introducció», tres capítols —«Vestigis», «Animals» i «Marines»— i el colofó «La netedat», el veritable *leitmotiv* conceptual de l'obra.

L'artista Julio César Pérez és l'en-carregat de donar forma mitjançant dibuixos i un límpid retrat final a aquesta col·lecció d'escenaris i d'instantes que confereix transparència a la paraula clara d'Alzamora.

El títol, que presagia alguns dels temes del llibre, tracta de fer-nos espectadors d'una certa puresa d'esperit. Tot sembla néixer de la necessitat imperiosa de fer un balanç biogràfic des de la introspecció més terapèutica, una cirurgia que disposa de les seues pròpies eines i que vol testimoniar públicament la superació d'una addicció a una droga dura com és l'alcohol. Però no hem de pensar en una confessió convencional, sinó en un procés d'il·luminació contrapuntat pel dolor, per la rescata. Així és aquesta *netedat*, la d'una lluïssor pol·luïda per la sensació de derrota però que s'allibera automàticament amb l'acarament de la brutesa, de la por i d'un buit que reverbera a tot arreu. Com podem escandir al poema «Cavall»: «T'avergonyeix l'excés de majestat. / Redimeix-te amb aquest jaç d'excrements». Les oposicions són constants, i necessàries, en aquest sedàs depuratiu en què la lucidesa s'emmiralla en l'ebrietat i la mandra en l'activitat febril. Sovinteja la pluja enmig d'una forta calor. Alzamora ens proposa, amb un llenguatge i una tècnica perso-

nal, una altra mirada del pas del temps, de la malaltia i de la morbidesa contemporània, de l'amor i del desamor, tot assaonat per un profund assaig d'observació i aprenentatge: «La llum titubejant de la llanterna, / ara que veig quin va ser el meu error.» L'aspiració a transcendir sempre hi és present, fins i tot en els indrets i amb els protagonistes més inesperats: «Algun cop s'enamora, el porc, i això / li excita un cert desig de transcendència» (p. 50). Aquesta també és una característica dels poemes d'Alzamora, la dèria per ungir la deformitat i la desferra, per consagrar la matèria innoble quan aquesta pot esbandir-se o regenerar-se i esdevenir un vehicle de transmissió dels sentiments.

El llibre amolla llast al llarg de les pàgines. Ens duu, agafant-nos de la mà, des d'una introducció que esbossa els moments de conflicte —el fracàs sentimental de «Preparació per al poema», la son i la por, fonamentalment— fins al perill dels paradisos artificials —«Vora el temple, anhelaven la taverna»—, l'addicció —«i el mar va cabre dins d'una botella»— i l'epifania definitiva del darrer poema —«La netedat la tens o et cau damunt, / recer, esvoranc, cinisme, indignitat / de la memòria, quan tant d'esforç / he invertit a esborrar-la i a morir».

Quant a la forma de *La netedat*, sorprèn l'esmerç de sonets faceciosos, de mots estroncats, d'alguna rima arriscada. Sense allunyar-se de la tradició lírica catalana, Alzamora cisella el vers exhaustivament però dissimula aquest treball consciencios. Amanyaga aparentment el seu patrimoni d'idees i experimenta subtilment amb els homenatges —a Pavese, per exemple— o ho fa de manera més contundent, com és el cas de la traducció de *The Scholars*, de Yeats). És la seua manera de mostrar-nos un altre registre, el metaliterari, ben explícit a la faula en prosa «Cabrit» o en les citacions d'actors de cinema i artistes.

Al capdavant, Alzamora ens parla de lleganyes, d'identitats i de manca d'objectius en la vida, que és en realitat la manca d'un riu cabalós: «Tots dos hauríem volgut tenir un riu / al davant: una força cabalosa, / ingovernable, que ens estalviés / els adjectius i, sobretot, les minses / excuses per deixar de ser qui fórem».

Carles Miret Estruch

Pluja interior per a combatre l'orfanat de l'home

Maria Carme Arnau i Orts
En el decreixer de la pluja
40é Premi Marià Manent 2016
Cossetània Edicions, Valls, 2017
(amb Quaderns de la Font del Cargol)
88 pàgs.

Maria Carme Arnau és una poeta de llarga trajectòria. Reconeguda amb diversos premis literaris, ens ofereix el recull de poemes *En el decreixer de la pluja*, 40é Premi Marià Manent de Poesia. Aquest és un poemari sincer que tracta sobre dues de les seues preocupacions poètiques: el jo i l'ésser humà. Ambdues relacionades estretament perquè l'autora no sap, no vol ni pot separar les dues realitats que formen la seua veu poètica.

Pel que fa a l'arquitectura del llibre, direm que aquest comença amb una autocitació en què es fa palesa la seua voluntat de fer-nos veure la realitat amb els ulls clars del seu testimoniatge. En la primera part —amb un sol poema i precedida d'una citació bíblica de sant Mateu sobre la importància de les accions humanes— ens invita a la lluita contra l'obscuritat i ens ofereix l'arma de la qual ella disposa: la paraula. La segona part conté vint-i-cinc poemes que ens presenten un viatge interior en què l'autora ens fa veure un món que no és el que ella voldria perquè és ple de dolor; i aquest dolor és silenci, temor, incertesa, fragilitat... Un dolor que s'arrapa a la pell, que se'ns presenta infranquejable. El dolor de l'altre que Maria Carme Arnau ha sabut acceptar i assumir com a propi. Ens deixa pistes per a combatre'l: «Tan sols les paraules / podrien besar / el buit de la llum», i ens proposa la modificació de tot allò que no ens agrada amb «un joc de mirades, / al voltant de la vida, / transformant el sentit de les coses». Diu que «quasi res / essencial depèn de nosaltres», però no podem passar per alt que també aporta claus per a intentar superar els estadis de dolor i prosseguir el camí de la vida.

La tercera part conté dotze poemes més personals. Ara, la veu poètica gira cap a un món més íntim en què adquireix importància la natura; busca la llum i l'alliberació del dolor. Malgrat el dubte i la vida plena d'interrogants, ens invita a l'acció i a elegir, encara que se sap en mans del destí: «I jo, buidant-me.» La quarta part és un poema en què l'autora fa una reflexió sobre la poesia i la presenta com la seua aliada en la lluita perquè «no hi ha cap poema que siga l'últim». A més a més, ens regala una bella definició d'allò que és la poesia: «un oasi de paraules, / o una senda estreta cap a l'horitzó / que enyora més i més amplitud».

L'autora fa servir un ampli ventall d'elements simbòlics. Molts poemes estan marcats per un element vital, l'aigua. Element polivalent que unes vegades és pluja, i d'altres, salobre o de séquia; aigua per on navegar o de la qual servir-se per a alliberar-se. I també el mar, eixe immens contenidor on caben la il·lusió i l'esperança. O la llum, que als poemes s'associa a la foscor, ambdues en lluita constant. La natura és l'element que l'autora fa servir per a fixar la seua mirada en la realitat: és arrel, arbre o platja, elements des dels quals reflexiona sobre la societat en què viu i de la qual vol canviar allò que no li agrada.

Maria Carme Arnau sap aprofitar amb mestria els recursos que la paraula li ofereix i l'empra per a dir, dir-se i dir-nos allò que la desconcerta: l'acceptació de la pròpia vulnerabilitat, també l'esperança i la lluita per un món millor. La seua és una escriptura que no roman immune al seu temps. Parteix de la realitat quotidiana que li arriba i ella, amb sensibilitat poètica, ens la trasllada com una invitació a la reflexió. Sent que és la seua obligació. En la tonalitat dels poemes veiem que la poeta s'ha endinsat en un àmbit imaginatiu que té a veure amb una reflexió sobre si mateixa, però també s'aprecia la interconnexió amb el món exterior que la preocupa i assumeix com a propi.

En el decreixer de la pluja és un llibre que impacta per la seua força literària i la seua complicitat amb el lector. És un cant contra el dolor que pateix l'ésser humà i una resposta, un oferiment a l'acció. En definitiva, es tracta d'un llibre sincer, construït sobre uns fonaments sòlids, que planteja qüestions vitals i que val la pena fullejar.

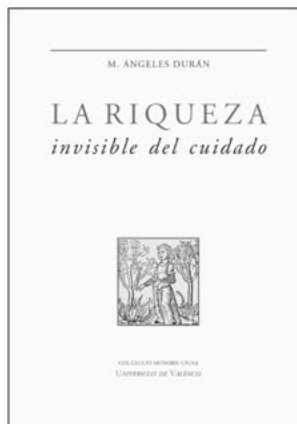
Jesús Giron Araque

NOVETATS DE LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

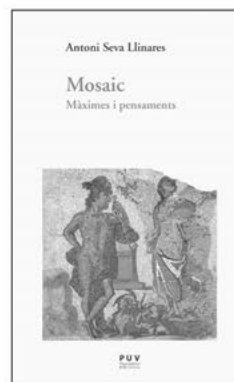

Els parlars valencians. 2a ed.
Vicent Beltran Calvo, Carles Segura-Llopes

La riqueza invisible del cuidado
M. Ángeles Durán

Mosaic
Máximes y pensamientos
Antoni Seva Llinares

Género
Desde una perspectiva global
Raewyn Connell, Rebecca Pearse

Aún no es tarde
Claves para entender y frenar el cambio climático
Andreu Escrivà

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA
PUBLICACIONS **PUV**

c/ Arts Gràfiques, 13 ~ 46101 València ~ Tel. 963 864 115 • <http://puv.uv.es> ~ publicacions@uv.es

PASQUAL ALAPONT

SELECCIÓ BIBLIOGRÀFICA

TEATRE INFANTIL PUBLICAT I ESTRENAT

Els viatges de Marco Polo, Bromera, Alzira, 1995 (estrenada el 1996 per la companyia Kabuki).

Àlicia, Bromera, Alzira, 1997 (estrenada el 1997 per Bambalina Titelles).

Això era i no era, Bromera, Alzira, 1998 (estrenada el 1993 per La Colla Teatre).

Tirant lo Blanc (versió), Bromera, Alzira, 2006 (estrenada el 2008 per CRIT).

NARRATIVA INFANTIL

Mitjacua i la sargantana del mar, coescrit amb Antoni Torregrossa (Premi Enric Valor, 1984), València, Federació d'Entitats Culturals del País Valencià, 1985; Picanya, El Bullent, 1993.

No sigues bajoca!, València, Gregal, 1986; Alzira, Bromera 1991.

Estàs com una motol, València, Gregal, 1988; Alzira, 1992.

Me'n vaig de casa!, Alzira, Bromera, 1993.

Ara sí que t'has refredat!, Picanya, El Bullent, 1998.

Víctor se'n va d'excursió, Alzira, Bromera, 2004.

El secret de Cristina, Alzira, Bromera, 2004.

Cagadets de por, Alzira, Bromera, 2004.

Sara fa preguntes, Alzira, Bromera, 2005.

El primer dia d'escola, Alzira, Fundació Bromera, 2006.

Víctor es posa a remulla, Alzira, Bromera, 2008.

El cas de la ploma de plata, Barcelona, Edelvives-Baula, 2009.

David i el nyítol, Barcelona, Edelvives-Baula, 2012.

Tres colps en la nit, Alzira, Bromera, 2015.

NARRATIVA JUVENIL

Pipistrellus pipistrellus, set dies en la vida d'un quiròpter, Alzira, Bromera, 1994.

Quin sidral de campament, Barcelona, Cruïlla, 1996; Alzira, Bromera, 2017.

Menjaré bollyc@os per tu (Premi Bancaixa 1999), Alzira, Bromera, 2000.

Un estiu sense franceses, Barcelona, Edebé, 2000.

L'ovella negra (Premi Edebé de literatura juvenil i Premi Crítica Serra d'Or), Barcelona, Edebé, 2001.

L'inferr de Marta, Alzira, Bromera, 2003 (Premi protagonista Jove, 2004).

Plens de ràbia, Barcelona, Edebé, 2005.

Barrots daurats, Alzira, Bromera, 2005.

Fi de culs a Mallorca, Alzira, Bromera, 2006.

En la línia dels tres punts, Edelvives-Baula, 2007.

El quadern taronja de Morgana, Alzira, Bromera, 2009.

Qui té por de Morgana?, Alzira, Bromera, 2010.

Morgana la dels ulls verds, Alzira, Bromera, 2011.

El Racó de Penélope (Premi Gran Angular, 2012), Barcelona, Cruïlla, 2012.

La banda dels mitjos lladres, Alzira, Bromera, 2013.

El cavaller de l'oceà Antàrtic, Barcelona, Edebé, 2013.

És complicat, Alzira, Bromera, 2017.

TEATRE PUBLICAT

Beatrius (Premi de Teatre El Micalet 1996; estrenada el 1996 per L'Horta Teatre / La Dependent), Arana, València, 1997.

Curriculum (coescrita amb Carles Alberola, estrenada per Albena Teatre el 1994, Premi de les Arts Escèniques de la Generalitat Valenciana al millor text el 1996), Bromera, Alzira, 1998.

Tres tristos traumes (estrenada per Companyia CLAT Espectacles - La Tarumba el 1998), Bromera, Alzira, 2000.

«El circ de la fosca», dins *Umbracles*, Publicacions del MITA, Albaida, 2001.

Pell de corder / Una teoria sobre això, Bromera, Alzira, 2005 (*Una teoria sobre això* va ser estrenada el 2002 per La Dependent).

Ficcio (coescrita amb Carles Alberola; estrenada el 2013 per Albena Teatre), Bromera, Alzira, 2014.

Demà podries morir, Bromera, Alzira, 2016.

ALTRES OBRES TEATRALS ESTRENADES

Bultaco-74, estrenada el 2004 per La Dependent.

Una de quatre formatges, estrenada el 2006 per La Dependent.

El somriure de Maureen O'Hara, estrenada el 2009 per La Dependent.

La núvia de Gary Cooper, estrenada el 2011 per La Dependent.

Matant el temps, estrenada el 2015 per La Dependent.

Tic-tac (coescrita amb Carles Alberola i Rodolf Sirera), estrenada per Teatre del Poble Valencià el 2017.

NOVEL·LA

Tota d'un glop (Premi Joanot Martorell, 2002), Bromera, Alzira, 2003.

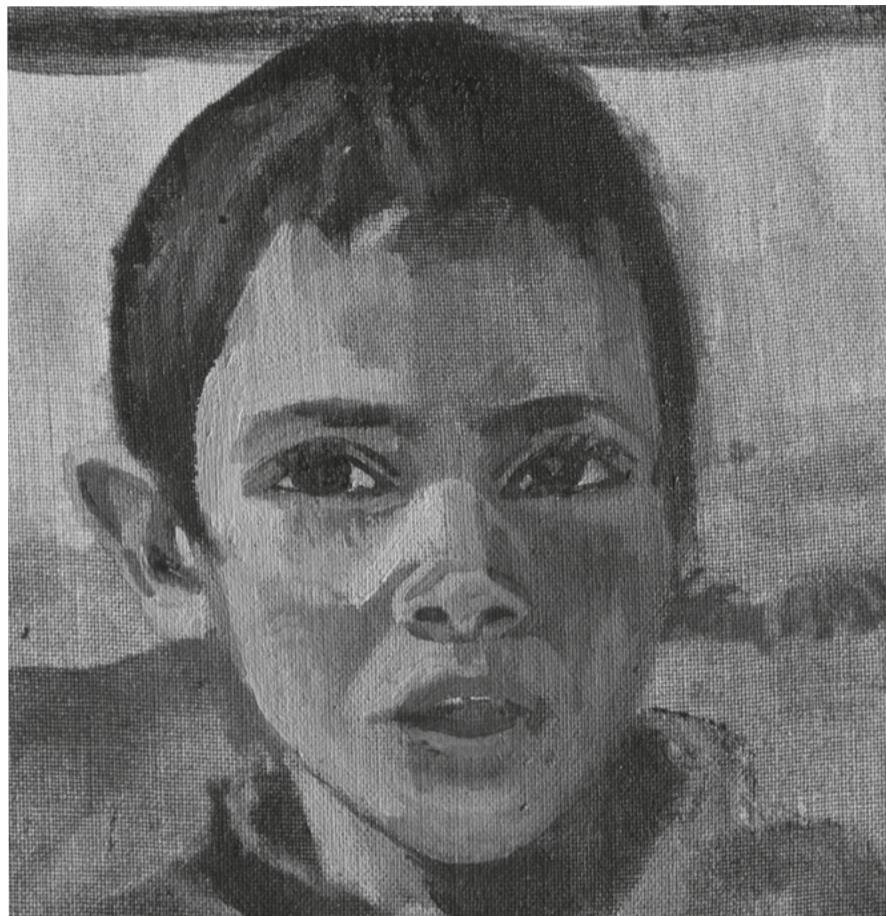
El mal que m'habita (Premi Alfons el Magnànim de Narrativa), Bromera, Alzira, 2017.

M'agrada llegir els dietaris i les cartes dels creadors, tant se val si són escriptors, novel·listes o dramaturgs, pintors, músics o actors; sobretot m'agraden les cartes i els dietaris on els artistes —no tots i no sempre en tot moment, val a dir— es trauen les levites i es despullen d'oripells. No hi busque receptes ni mètodes, sinó la companyia de qui, com jo, viu l'afany i el neguit de l'exploració. Deu ser per això que entre els meus herois s'hi compten viatgers com Ernest Shackleton i Robert Scott. Escriure és quelcom semblant a emprendre una expedició cap al desconegut. Quan comence una història sé que tinc davant un trencaclosques sense cap il·lustració que m'oriente ni cap tessella retallada. Però d'una petita peça informe trobada en algun replec de la memòria, en un periòdic, en una conversa o després del patrimoni comú en sorgeix un fil, el mateix que va guiar Teseu defora el laberint i a mi m'endinsa cap endins.

El laberint és una metàfora ajustada de la creació artística i per extensió de la vida mateixa. És el desordre organitzat, l'intent d'organitzar el caos, si més no. Crec que va ser Baudelaire qui va dir que hi havia un decalatge entre la idea original en el seu cap i la plasmació en el paper. Quanta raó tenia. Escriure és l'enfrontament amb el Minotaure, la cerca de quelcom d'amagat, l'expressió del món o el retrat d'un mateix. És un combat, a vegades es guanya, però quasi sempre es perd. Sovint és el relat del fracàs, el testimoni de la vida, el qui queda per explicar-ho, Homer o Flavi Josep.

Tot això sona un pèl romàntic, èpic, ja me'n faig càrrec, però no totes les expedicions literàries que emprenc tenen les condicions extremes de la conquesta de l'Antàrtida, ni pense que calga pujar els cims més elevats i escabrosos de la literatura per gaudir d'una bona vista. Crec que es pot admirar l'Alhambra, però també un bancal fet de pedra seca per la mà d'un obrer anònim; el pantocràtor de Taüll m'aborrona tant com una pintura de Karel Appel, i puc sentir de grat una peça dels Beatles o les sonates de Bach. M'agrada apreciar la bellesa de cims que no m'atreviria a escalar mai. Sé que no tinc la temprança de Shackleton ni el talent de Dostoievski, aquests són gegants, alguns dels molts germans grans que em serveixen de far. En revenja tinc un nom petit que és només el meu petit nom per poder dir, com Cyrano, que encara que el meu vol no siga poderós, que no arribe gaire lluny, sabré del cert que hi hauré anat sol.

Honestament, crec que no seria objecte d'aquestes pàgines si no haguera escrit un parell de novel·les i una quinzena d'obres de teatre. Però sé també que no mereixeria ser-hi sense haver escrit la quasi quarantena d'obres que s'enquadren en allò que s'ha convingut a denominar narrativa infantil i juvenil, gèneres o subgèneres de fronteres esmunyedisses. Dir que pose la mateixa ambició en una cosa com en l'altra podria sonar pretensions, però no sé com podria expressar d'una altra manera la meua ètica de treball, que té més d'artesà que d'artista.

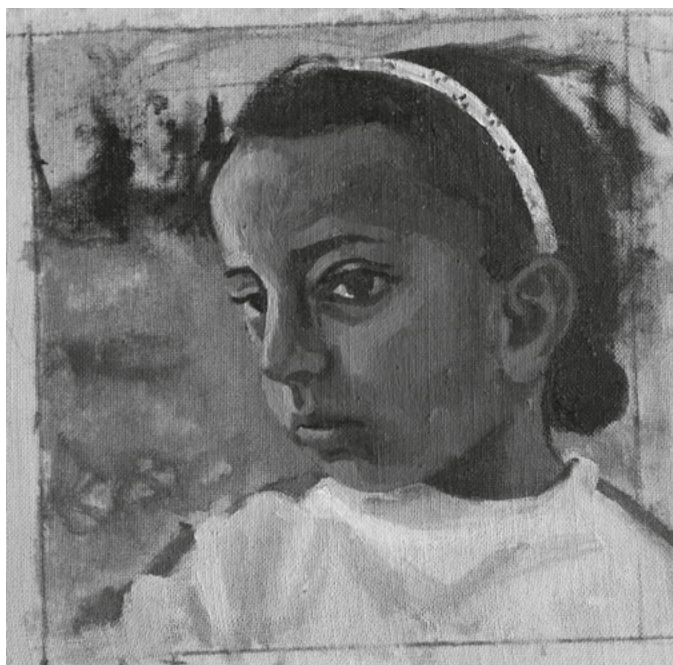
**Pàgines patrocinades per la Institució
de les Lletres Catalanes**

Pasqual Alapont i la infància rebel

Pasqual Alapont és un dels escriptors valencians de literatura infantil i juvenil més rellevants del panorama literari actual. I, encara que ha destacat en el conreu de la novel·la juvenil i també com a autor teatral, té una producció adreçada a la infància d'una solidesa i qualitat inqüestionable. De fet, es donà a conèixer l'any 1984, quan guanyà el Premi Enric Valor de narrativa infantil amb l'obra *Mitja cua i la sargantana del mar*, escrita amb Antoni Torregrossa i publicada el 1985 per la Federació d'Entitats Culturals del País Valencià. A aquesta obra inicial i atípica la seguiren immediatament dues obres simbòliques i característiques de l'estil i de la producció de Pasqual Alapont: *No sigues bajoca!*, l'any 1986, i *Estàs com una moto*, el 1988, publicades a la col·lecció juvenil de Gregal Llibres.

Si el primer llibre estava protagonitzat per animals personificats, com la sargantana que volia conèixer el mar, els protagonistes de les obres següents seran ja per sempre més personatges humans. A més, amb *No sigues bajoca!*, Pasqual Alapont inicia una sèrie de llibres que narren la vida d'una família molt peculiar que té en Manel —que és, alhora, el narrador— i el seu avi Frederic el focus principal d'atracció per les aventures esbojarrades i insensates que protagonitzen. Aquest fenomen de les sèries, estés mundialment en la literatura infantil, a penes havia sigut practicat pels escriptors valencians fins a l'aparició de les primeres obres d'Alapont; que van tindre una acollida molt bona, fins al punt de reeditar-se, posteriorment, a la col·lecció «El Micalet Galàctic» d'Edicions Bromera, després de la fallida empresarial de Gregal Llibres.

En realitat, esdevingueren tot un fenomen que va ser imitat per altres autors. De sobte, com una ràfega d'aire fresc, la narrativa infantil valenciana s'omplia de xiquets amb un comportament desimbolt i rebel capaç de captar simpaties a pesar de la seua actitud no recomanable. De xiquets i —en el cas de Pasqual Alapont— també d'avis amb un comportament destrellat. Aspecte,

aquest, que l'autor deixa clar des de l'inici de la primera línia de la sèrie: «Avui ens han castigat, a Frederic i a mi, a l'hora de dinar perquè hem mamprés a fer harca amb els pinyols de les olives.»

En ser reeditades aquestes dues obres a Bromera, prompte van ser seguides per una tercera entrega, *Me'n vaig de casa* (1993), i, fins i tot, amb motiu de la publicació del número cent de la col·lecció «El Micalet Galàctic», Pasqual Alapont volgué completar-la amb un quart volum, *Cagadets de por* (2004). Amb aquestes obres, l'autor aconsegueix una aportació reeixida al gènere de la narrativa infantil valenciana i deixa fixades, alhora, algunes de les característiques estilístiques i temàtiques de la seua obra posterior, com ara l'estructura escènica de les narracions que escriu, en les quals, més que una trama contínua, es descriuen fets successius viscuts pels personatges. Per això, la majoria de les seues narra-

cions tenen un narrador en primera persona i una estructura identificable amb el diari. A més, l'element fantàstic —tan abundant en la literatura per a infants— a penes és present en l'obra de Pasqual Alapont. De fet, les seues històries parteixen de la realitat i només la transformen per contemplar-la a través dels ulls ingenus i rebels dels infants. No ens ha d'estranyar, en conseqüència, que l'autor utilitze un estil senzill i directe, amb una presència destacada de l'humor.

Però Pasqual Alapont no és autor només d'aquesta sèrie, sinó d'una producció llarga i variada d'obres com ara *Pipistrellus pipistrellus: Set dies en la vida d'un quiròpter* (1994), en la qual veiem en acció Ricard, un jove aprenent de científic, que pretén estudiar les característiques d'una rata penada. I sap, per exemple, passar del personatge solitari i estrafolari de l'obra anterior a l'escriptura d'una narració amb protagonista múltiple format per una colla en l'obra *Quin sidral de*

campament (1996), publicada per Cruïlla. Com també sap deixar el registre de la narració infantil més acostada a la narrativa juvenil conreat en les obres anteriors i provar, amb èxit, la redacció de textos dirigits als lectors més menuts en obres com, per exemple, *Ara sí que t'has refredat* (1998), *El secret de Cristina* (2004), *Victor se'n va d'excursió* (2004), *Sara fa preguntes* (2005), *El primer dia d'escola* (2006) i *Victor es posa a remulla* (2008).

Dignes de destacar són també obres clarament infantils com *El cas de la ploma de plata* (2009) i *David i el nyítol* (2011), o bé *Tres colps en la nit* (2015), en la qual assaja el gènere de por. I, sobretot, les tres obres d'una altra sèrie amb què ha triomfat entre els lectors preadolescents: *El quadern taronja de Morgana*, *Qui té por de Morgana?* i *Morgana la dels ulls verds*. I encara hauríem d'esmentar les obres que ha publicat amb pseudònim, però aquest no és el lloc per a revelar-ho. En tot cas, és evident que Pasqual Alapont ens vol transmetre una visió clarament creativa i rebel de la infància.

Josep Antoni Fluixà

La narrativa juvenil de Pasqual Alapont

L'any 1984, el Premi Enric Valor de Literatura Infantil recau sobre *Mitjacua i la sargantana del mar*, de Pasqual Alapont i Antoni Torregrossa. El viatge i les aventures d'una sargantana per a conèixer la mar representen també l'inici d'un altre periple que perdura fins ara: el d'Alapont amb la narrativa infantil i juvenil amb més d'una trentena de títols, reconegut amb diversos guardons i nombroses reedicions i traduccions.

Anys després, *No sigues bajoca* (1986) suposarà el naixement literari d'una singular família, composta per Manel, l'avi Frederic, el pare, la mare, la tia Roser, tot completant-se amb Jordi, el gos. Les seues peripècies i disbarats, explicats per un narrador-personatge infantil, Manel, amb una particular visió de la realitat, i els jocs amb el llenguatge es converteixen en tot un referent de l'estil Alapont i tindran la continuació en *Estàs com una moto!* (1988), *Me'n vaig de casa* (1993) i, finalment, *Cagadets de por* (2004). A partir del tercer títol, la sèrie es publica en Bromera, editorial que assumirà l'edició de tota la saga i convertirà Alapont en una de les signatures emblemàtica del seu catàleg, sense perjudici de col·laboracions amb altres segells, com ara Edebé.

La saga suma quasi setanta edicions sense interrupció fins a l'actualitat, xifra prou elevada que parla de la bona acollida entre lectors de generacions diverses. Les claus del triomf de públic són algunes de les constants de la marca Alapont: l'humor més desimbolt i, al mateix temps, intel·ligent, com a pilar de l'encadenament d'escenes hilarants al ritme d'estudiats jocs lingüístics, i la creació de personatges ben característics, sovint, a més, narradors, amb una visió hiperbòlica de la realitat des de la qual es pot explicar la successió sense treva de malifetes i trapelleries.

Hi seguiran *Pipistrellus pipistrellus: Set dies en la vida d'un quiròpter* (1994), de nou amb un narrador protagonista com a presentador de tot un seguit de situacions còmiques, molt properes a la caricatura i el desfici; *Quin sidral de*

campament! (1996), narració coral de cinc personatges d'una història plena de gags i molta ironia, sovint procedent del contrapunt de les diferents veus narratives; i *Menjaré bollyc@os per tu* (1999), Premi Bancaixa de Narrativa Juvenil, articulada a partir d'un divertit intercanvi epistolar entre dos adolescents. Amb aquesta correspondència, Alapont segella la seua marcada aposta per la narrativa juvenil, tot repetint l'humor, la ironia i la paròdia com a trets definitoris. Després vindran *Un estiu sense franceses* (2000) i *L'ovella negra* (2001), Premi Edebé de Literatura Juvenil i de la Crítica Serra d'Or, traduït a totes les llengües de l'Estat.

L'infern de Marta (2004), Premi Protagonista Jove del Consell Català del Llibre Infantil i Juvenil, suposa un punt d'inflexió i l'obertura d'un nou vessant en la seua obra, tot abandonant l'humor per endinsar-se en una línia més crítica i tractar a colp de *thriller* el maltractament juvenil i la violència masculista. Definit per Alapont com «una simbiosi entre una obra literària i un llibre d'autoajuda», es complementa amb

les reflexions d'un epíleg d'un especialista i les propostes didàctiques de l'editorial. Aquesta mateixa estructura es repeteix en *Barrots daurats* (2005), com també el plantejament d'un tema d'actualitat per abordar la reflexió a l'aula, les sectes i la denúncia des d'una ficció construïda expressament amb aquest propòsit, però que malgrat això funciona prou bé. *Plens de ràbia* (2005) continua en aquesta faceta realista amb una altra relació de maltractament, però amb més elements dramàtics, ja que el pateixen Enric i sa mare per part de son pare, a més, amb problemes amb la beguda.

Fi de culs a Mallorca (2006) recupera el to humorístic amb el viatge de fi de curs d'un grup d'adolescents com a tema, des del qual desplega tot un seguit de situacions properes a la paròdia i la caricatura i combina tots dos vessants, el còmic i el dramàtic, per tractar el divorci des dels dos germans protagonistes d'*En la línia dels tres punts* (2007).

La trilogia *El quadern taronja de Morgana* (2009), *Qui té por de Morgana?* (2010) i *Morgana la dels ulls verds* (2010) pertany a la col·lecció «El Club de la Ciència», concebuda per tractar continguts curriculars. Malgrat la preeminència de la finalitat didàctica, Alapont aconsegueix crear una saga versemblant amb Morgana com a fil conductor i el pretext del diari com a estratègia compositiva.

El racó de Penélope (2012), Premi Gran Angular, construeix una novel·la d'aprenentatge farcida del seu humor característic amb un personatge clau, Zinc, com també *El cavaller de l'oceà Antàrtic* (2013), protagonitzada per un personatge amb ferides internes i externes que decideix emular el Quixot. *La banda dels mitjos lladres* (2013) precedeix l'últim llibre, *És complicat* (2017), en la frontera entre literatura juvenil i per a adults, literatura *cross-over* o pont, oberta, per tant, a diferents lectors, públics i edats, com tota bona literatura.

Segon pla, primer nivell

L'èxit i el prestigi de Pasqual Alapont com a escriptor de narracions infantils i juvenils i com a dramaturg potser ha deixat en segon pla la seua rellevància com a escriptor de novel·les —diguem-ne, i només per a entendre'ns— per a adults. És cert que la seua producció en aquest àmbit no és tan nombrosa, tot i que bona part de la seua narrativa juvenil —objecte d'un altre dels articles d'aquest dossier— reuneix característiques suficients per ser considerada, també, ben vàlida per a lectors adults. No ha ajudat tampoc, en aquest sentit, la polèmica que va envoltar la seua primera novel·la, *Tota d'un glop*, promocionada sota una campanya tan original com arriscada i que potser va condicionar en excés, i no de manera positiva, la recepció d'una obra més que recomanable. Siga com siga, aquesta novel·la, publicada en 2003, deixa veure ja un narrador amb ofici, capaç de combinar dues veus narratives i traure'ls el màxim partit. I de crear amb elles les caricatures d'uns personatges que, precisament perquè són excessius, són capaços de despulgar la realitat tragicòmica que tenim a la vora i que potser, si no fora perquè se'ns mostra amb aquests subratllats, no seríem capaços d'apreciar. Tot això, amanit amb el sentit de l'humor i la ironia intel·ligent que caracteritza una part important de la seua obra per a lectors més joves i de la seua producció teatral.

Quinze anys ha tardat Pasqual Alapont a tornar a publicar novel·la per a adults. I ho ha fet per partida doble: d'una banda, *El mal que m'habita*, amb la qual va guanyar el Premi Alfons el Magnànim de Novel·la; de l'altra, *És complicat* ha vist la llum en la col·lecció «Trànsit» de Bromera, destinada tant a adults com a adolescents: *crossover*, que en diuen. Entremig, ha publicat alguns contes: «El somni de Gaspar», «La lloba de la marjal», «Homenatge a Príap», inclòs dins *Escriure el país*, i un dels relats de *Subsòl*, l'obra col·lectiva d'Unai Siset en la qual tots els membres assumien de manera conjunta l'autoria dels relats que havia escrit cadascun d'ells.

El mal que m'habita és una novel·la que indaga en l'interior del protagonista i ho fa de manera explícita, a través d'una psiquiatra a qui el seu exmarit demana que s'ocupe del cas de Daniel, un cosí seu, mestre, que pateix episodis psicòtics. A través de les converses entre la metgessa, el pacient i els familiars més pròxims, el lector va delimitant un territori fosc, que Daniel no és capaç de recordar, i on s'amaguen les respostes que haurien de desfer l'entrellat. I ho fa a través d'uns diàlegs precisos i directes, intensos i colpidors, una bona mostra del talent que ha convertit Alapont en un dels nostres dramaturgs més destacats. Seria fàcil catalogar-la, doncs, com una novel·la psicològica, però la recerca, encara que tinga lloc a dins del cervell del protagonista, s'ajusta cada vegada més a les indagacions d'un detectiu per resoldre un misteri. Així, l'Alapont de traç més gros, i de voluntat més histriònica, de *Tota d'un glop* esdevé a *El mal que m'habita* un narrador de pols ferm,

subtil en la gestió dels matisos i capaç de controlar perfectament la temperatura emotiva del relat i la tensió, sempre creixent. Com és pertinent en tota novel·la de misteri, d'altra banda.

És complicat, en canvi, és un exercici remarcable d'aquella estratègia que Hemingway considerava especialment adequada per a certes narracions: la d'amagar el nucli central de la trama i deixar que siga el lector qui, a partir dels indicis, el descobreixca. La història gira al voltant d'un nen de set anys, David, que viu amb un oncle seu i a qui, de sobte, tots els familiars tracten amb una especial devoció. De seguida es fa evident l'absència dels pares, a qui de tant en tant David evoca sense una emoció especial. I és aquest detall, la manca d'un element que hauria de ser-hi, que tensa la lectura i encomana una angoixa com més va més intensa al lector.

La gran troballa de l'obra, però, és la veu de David. En efecte, el relat ens l'explica el protagonista, un nen de set anys a qui preocupen les coses que interessin als xiquets de la seua edat. Una veu que no mira el món com els adults, que ens l'explica amb les seues paraules i en funció de les seues inquietuds, i a la qual Alapont ha sabut dotar d'una plasticitat prodigiosa. És possible que, tal vegada per la veu que explica la història, *És complicat* siga una novel·la molt adequada per als adolescents. El que em sembla indubtable és que conté valors literaris més que suficients per a ser considerada una novel·la i prou, sense etiquetes.

L'obra per a adults de Pasqual Alapont, com es veu, és escassa, però el seu valor està fora de dubte. Per la versatilitat i el domini de la tècnica que ha demostrat en cada ocasió, per la seua perícia a l'hora de crear personatges, per la seguretat que demostra a l'hora de modular la tensió del relat i de conduir el lector al desenllaç, per la capacitat de modular una veu narrativa fidel i creïble. Tant de bo no hàgem d'esperar quinze anys més per a seguir fruit-ne.

Vicent Usó

Pasqual Alapont o el nostre teatre

El teatre valencià en llengua catalana no està sobrat d'autors, tot i que des dels anys setanta del segle XX s'ha anat produint una continuada incorporació de noms a la nostra dramaturgia. Pasqual Alapont se situa en aquella promoció que irromp a l'escena valenciana al llarg de la primera meitat de la dècada dels noranta, un moment en què retornà amb força el teatre de text de la mà d'un grup nombros d'autors nascuts, majoritàriament, durant la dècada dels seixanta. Noms com el seu, el de Carles Alberola o el de Roberto García se sumaven així als més consolidats de Manuel Molins o de Rodolf Sirera, sol o acompanyat per Josep Lluís Sirera. Aquells foren anys en què Alapont encetava la seua trajectòria com a dramaturg, inicialment acompanyada, també, per la interpretació i la direcció, és a dir, des d'una estreta vinculació amb els escenaris, com ocorregué, per exemple, amb la companyia Moma Teatre.

Si ens fixem en el conjunt de la seua escriptura dramàtica, per una banda, aquesta compta amb destacades aportacions al teatre per a infants amb tota una sèrie de textos estrenats per diferents companyies i presents a la col·lecció «Micalet Teatre» de l'editorial Bromera: *Això era i no era* (1993), *Els viatges de Marco Polo* (1996), *Alicia* (1997) o *Tirant lo Blanc* (2006). Però, per una altra banda, Alapont ha desenvolupat una trajectòria ja ben considerable com a autor per a adults, els inicis de la qual estan lligats al treball conjunt amb Alberola: *Pandèmonium* (1993), resultat d'un encàrrec de la falla Na Jordana, i sobretot *Curriculum* (1994). Aquest fou el primer espectacle de la companyia Albena Teatre, guardonat amb el premi de la Generalitat Valenciana a millor text, el qual fou publicat el 1998 per Bromera, editorial que ha acollit gran part del seu teatre, la qual cosa li ha permès una gran difusió, més enllà de l'escena. En aquells anys, i en solitari, va escriure *Beatris*, peça reconeguda amb el Premi de la Societat Coral El Micalet 1996, estrenada per L'Horta Teatre i La Dependent i publicada el 1997. De

1998 és *Tres tristos traumes*, un encàrrec de La Tarumba, portat a escena sota la direcció de l'autor i editat el 2000 per Bromera.

Sens dubte, com podem veure en la trajectòria de tots els autors consolidats, és ben necessari el lligam amb alguna companyia i, en el cas d'Alapont, aquest referent ha estat, de manera ben especial, la companyia alcoiana La Dependent. Així, tot i que el nostre autor ha vist publicada gran part de la seua producció, ens trobem davant un dramaturg que ha treballat en l'escriptura teatral de manera constant al ritme dels projectes escènics. El 2005 es publicava, en un volum que aplegava també *Pell de corder*, *Una teoria sobre això*, obra estrenada per La Dependent el 2002, la qual fou un dels textos més destacats del moment. En aquesta peça trobem alguns dels elements característics de la seua dramaturgia, com són el retrat generacional, especialment el de personatges

masculins, o una mirada agredolça cap a les relacions familiars i als traumes o ferides dels seus protagonistes. Després vingueren tot un seguit de textos per a La Dependent: *Bultaco 74* (2004), *Una de quatre formatges* (2006), *L'inforn de Marta* (2007), *El somriure de Maureen O'Hara* (2009), *La núvia de Gary Cooper* (2011) o *Matant el temps* (2015). El 2016, Bromera publicava *Demà podries morir*, un acostament al complex món dels adolescents i de les seues famílies, a partir d'una obra coral en què són presents un ventall ampli de problemàtiques de plena actualitat, vistes aquesta vegada des del seu cantó més agre.

Amb motiu dels vint anys d'Albena Teatre, Alapont repetia parella i el resultat en fou una altra peça destacada, *Ficció* (2013). Aquests dos textos escrits amb Alberola, junt amb *Matant el temps*, així mateix un monòleg, responen a una de les línies interessants de creació en què el nostre autor ha reeixit, el de l'autoficció, una fórmula molt conreada en els darrers anys però que el 1994 fou tota una novetat en el nostre teatre. En aquests casos, realitat i ficció, és a dir, actor i personatge, es donen la mà i s'entrelliguen, tot creant, com vam tenir ocasió ja de destacar en un article anterior, un joc ben efectiu de «màscara reals», el qual ha permès encetar noves vies per aconseguir la identificació i la complicitat amb el receptor.

Així doncs, podem afirmar que, des d'aquells primers noranta, Alapont, esdevingut a hores d'ara escriptor professional, ens ha fet una contribució essencial, oferir-nos un teatre ajustat al nostre circuit i a la nostra realitat, amb les dosis justes d'innovació i apropant-nos a mons i a preocupacions que ens toquen de ben a prop. I, al capdavant, el més important, podem constatar que el seu teatre, gràcies a tots aquells professionals de l'escena amb qui ha anat treballant, ha aconseguit arribar a un públic ampli, això que resulta sempre tan difícil i, alhora, tan necessari per a la bona salut del nostre teatre.

**Construiré mil ponts mil vegades,
sols per estar amb tu.**

**Sé que visc en els teus pensaments quan rius,
quan mires,
quan abrades...**

**Hi ha moments que em parles poc,
o em calles.**

**En ocasions les paraules són escasses,
o penses que no em necessites.**

**Encara que no m'escoltes, o que fins i tot
arribes a oblidar-me, no m'importa.**

**Perquè el que realment importa, el més poderós
és que, des de la primera paraula fins a l'última,
sempre estaré al teu costat.**

www.sempreteua.com

**GENERALITAT
VALENCIANA**

**SEMPRE
TEUA**

La teua llengua

Una brillant vertebració de la lírica d'Emili Rodríguez-Bernabeu

L'any 1983 vaig aventurar-me dins un col·loqui celebrat a Roma per apostar en favor d'un valor líric procedent de les comarques del sud del País Valencià, Emili Rodríguez-Bernabeu, que havia nascut a Alacant el 1940, pràcticament en terra de frontera i condicionat per la penúria cultural que havia de patir al llarg de la dura postguerra a les nostres comarques meridionals.

Sempre he cregut, i així ho he manifestat al llarg de diverses notes crítiques sobre l'autor alacantí, que Rodríguez-Bernabeu desenvolupava un paper transcendental en la lluita i la recuperació de la nostra cultura al sud del País: no sols a través de la lírica amb catorze poemaris, sinó en altres camps tan interessants com la crítica literària o l'assaig ideològic. Ha estat, després de Joan Valls, un dels escriptors que ha conreat els diversos interessos de la cultura, com ara la crítica literària —ell fou el primer a estudiar i editar l'obra de Valls, així com d'altres escriptors interessants com Emili Boils o Maria Ibars, i, especialment, fou el mànager i l'editor de *Poesia jove a les comarques del sud del País Valencià* (1977), que va traduir-se en l'aparició de poetes com ara Gaspar Jaén i Urban o Carmel Navarro, entre altres. Finalment, pel que fa a l'assaig ideològic, Rodríguez-Bernabeu l'ha conreat amb obres com *Alacant contra València* o *La vertebració econòmica i territorial*.

L'*Obra poètica completa* (2017) d'Emili Rodríguez-Bernabeu és l'esforç creatiu de vora cinquanta anys en la lírica. El llibre ve precedit d'una erudita i sucosa introducció d'Antoni Prats. Així mateix, l'autor ha volgut expressar explícitament la pròpia poètica amb unes reflexions que venen al cas. Dins les notes crítiques de Prats, subratllem l'encertada vertebració que fa dels poemaris de Rodríguez-Bernabeu: hi ha una primera fase, del 1962 al 1974, que comprendria els poemaris *Poemes de la fi* (1964), *La platja* (1965), *La ciutat de la platja* (1972) i

---

Emili Rodríguez-Bernabeu
Obra poètica completa
Institut Alacantí de Cultura Juan
Gil-Albert, Alacant, 2017
638 pàgs.

La catacumba (1974), a més de la seua aparició dins *Poetes universitaris valencians 1962*. Aquesta primera època, Prats la denomina «La poesia del silenci», on la «nit», la «tenebra» i la «foscor» conduiran a la «raó», la «llum» i la «veritat».

Una segona època (1982-2000) anomenada «Poesia del somni i de la llum» començarà amb el poemari *Viatge al teu nom* (1982), que reflecteix vivències i preocupacions de viatges del poeta a Egipte i a l'Índia i que es tradueixen en canvis en la cosmovisió poètica de la seua obra, així com en la novetat de l'ús de noms propis, com Hölderlin, W. Blake, Varanasi... Sobta, d'altra banda, quant a l'estilística, la riquesa del vocabulari i l'abundant adjectivació, potser en contraposició a una certa eixutesa expressiva i força conceptual i existencialista dels poemaris de la primera fase. En realitat, *Viatge al teu nom* és un llibre de transició entre els quatre primers i els poemaris que el segueixen, *Teoria del somni* (1980), *Domini del sol* (1990) i *El rostre de l'amant* (1992), i representa una clara voluntat d'obertura comunicativa, on el poeta tracta de transformar la poesia de «coneixement» prèvia en una poesia de «comunicació», que mantindrà en els seus poemaris següents. I així, el poeta insistirà més en el mar, en l'amor i en el camí de coneixement mitjançant el somni, amb el qual predominarà un aire més tranquil i amable, embolicat de «noves benaurances» i d'«èxtasis joiosos». En *Domini del sol*, el poeta referma el seu camí en la recerca mítica i cosmogòni-

ca, aquesta vegada de l'Orient més pròxim i de la civilització més antiga: Egipte. S'hi evidencia sobretot una voluntat explícita de posar en funcionament dos dels quatre elements bàsics que formen el món: el sol —el foc— i el Nil —l'aigua—, símbols respectivament de claredat i d'esperança. Quant a *El rostre de l'amant*, Rodríguez-Bernabeu mira d'articular el poemari entorn del mite clàssic de Narcís dins la interpretació que en fa Roís de Corella. Advertim que el poeta alacantí expressa de manera més lliure i lírica els sentiments amorosos des d'un vitalisme intel·lectual i equilibrat, d'una banda, i d'alegria sensorial, per una altra, que procedeix del seu món oníric, ocult durant anys en la seua obra poètica. Un bon exemple són els poemes «Et recorde amb afecte» o «El rostre de l'amant».

Finalment, una tercera etapa (2000-2017) la formarien els poemaris *Alacant* (1998), *Dring* (2000), *El país d'Amy* (2007) i *Talismans* (2013). *Alacant* és tal vegada la culminació del seu periple iniciàtic, en aquesta ocasió cap al *domus* més personal i conegut: la seua pròpia ciutat, les seues gents, la toponímia amb què embolica i forma els seus records, les seues vivències, la seua infrangible adherència a la història i la cultura del seu país. Quant als tres poemaris darrers, el poeta alacantí retorna al mític etern retorn a través de «l'antiga casa» on veiem elements constitutius del sentiment de «pàtria»: «una llarga història», «llum de l'idioma», «el silenci de les coses apreses»... Finalment, Rodríguez-Bernabeu incorpora un recull de poemes inèdits amb el títol d'*Homenatges i definicions*. En definitiva, un llibre imprescindible per a la història literària del País Valencià, magníficament maquetat per l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana i que fa justícia a un dels intel·lectuals més polifacètics i brillants del nostre país.

Al ventre de la balena

Entre els molts motius que hom pot tenir per publicar un llibre hi ha el de deixar constància d'algun acte, d'una voluntat, d'una celebració. De vegades són llibres senzills, de vegades entren dins dels estàndards, de vegades són luxosos, però sempre tenen alguna cosa d'antologia, bé selectiva, bé descriptiva.

Un dels llibres més bells que hem vist aquest any passat és *Artistes i poetes: Tribut a Joan Valls* (Ajuntament d'Alcoi, 2017), que aprofitava el catàleg d'una exposició en honor de Joan Valls, nascut a Alcoi el 1917 i autor de més d'una vintena de poemaris publicats entre el 1947 i el 1989, l'any de la seua mort. Un autor que no abandona mai la llengua, fins i tot en els difícils anys de la postguerra, i que guanya el Premi Ciutat de Barcelona (1959, 1967), el Premi Ciutat de Palma (1962), l'Ausiàs March (1975)..., per exemple.

No cal saber comptar gaire per a adonar-se que es complien cent anys del naixement del poeta i van optar per una exposició d'arts plàstiques i poesia —cada obra, un poema— de la qual aquest llibre és el catàleg i el testimoni. Potser la part poètica no és la més espectacular, amb les excepcions d'algun autor com Manel Rodríguez-Castelló o la del cantant Hugo Mas, que ens sorprén amb un magnífic poema. Tanmateix, el llibre deixa el testimoni d'un homenatge merescut i necessari, a més d'una antologia testimonial de l'autor homenatjat (onze poemes) que acaba amb els versos següents: «Si al viure resta un poc d'antiga senyoria, / hem de lloar a taula el pa diari / i el got de vi que encara ens encoratja.»

Com l'antologia que suara tractàvem, la majoria són més descriptives que cap altra cosa. Així, a *Entre la pedra i el ferro: Poetes pel patrimoni*

de Sagunt, edició a cura d'Antoni Gómez i Vicent Penya (Onada Edicions, Benicarló, 2017), ja ens avisen al pròleg, en parlar dels autors triats: «La seua elecció ha sigut purament testimonial, sense més pretensions literàries que les afinitats locals o les proximitats personals.» Així, sense voluntat d'antologia, queda a criteri del lector amb quins autors quedar-se, quins vorejar. Tanmateix, entre els més de seixanta poetes triats i triades, n'hi ha més de deu, fins i tot més de vint, que cal llegir i, si és aquest llibre la porta d'entrada, doncs benvingut siga. I que a més se celebre la voluntat d'un poble —una ciutat— de ser Patrimoni de la Humanitat, doncs benvingut siga.

També a *Entre mots i versos*, edició a cura d'Isabel Marcillas (Universitat d'Alacant, 2016), ens trobem un cas semblant: qualsevol voluntari és benvingut per a dur la poesia catalana a la ciutat d'Alacant, allà al sud. I, tanmateix, no deixa de ser cert que ha estat, cada vegada, una festa reitera-

da —testimoni de la primera però no darrera és aquest volum— que, amb 55 poemes/poetes, resulta un paisatge incomplet però descriptiu de la situació: algun poeta català, algun poeta mallorquí, normalment representatius, i una diversitat de poetes valencians —si és *made in País Valencià*— que dibuixen un panorama com, possiblement, és: una molt bona classe mitjana poètica, algunes excepcions per dalt, algunes per sota.

Sempre, doncs, aquesta voluntat de deixar testimoni, aquesta voluntat ferotge d'existir i de gaudir d'aquesta existència. Com diu Marcillas al pròleg: «[Els autors i autores] van recitar les seues composicions amb la idea de convertir la paraula feta vers en un motiu de festa i germanor.» Res més a afegir: antologies entranyables sense voluntat d'antologia que, val a dir, sí que ens mostren un panorama vital, viu, en moviment i amb voluntat de perdurar. Fins i tot de deixar petja. Ben allunyades del rigor, és cert, de les antologies dels Seminaris de Traducció Poètica de Farrera o dels volums publicats de les «Veus Paral·leles» —qui subscriu aquestes línies recorda encara la sorpresa davant les veus romaneses o occitanes, possiblement per desco-neixement.

Tanmateix, aquestes antologies són com la vida: ens parlen dels desitjos i la realitat i, el que és més important, de la voluntat d'ésser, d'existir, de no rendir-se. Per tant, a la fi, es converteixen no en una guia però sí en una incitació a la lectura, a investigar aquells autors que ens han sorprès amb uns pocs versos i a deixar per a després o per a mai —vida breu, injusta i apassionant— aquells que no ens acaben de convèncer amb unes poques línies sobre un tema predeterminat: ningú ens va avisar que no seria fàcil ni senzill.

Josep Lluís Roig

Revivals

Anem al gra: què hi ha darrere d'aquesta fal·lera per reeditar els nostres clàssics contemporanis? Fins a aquest passat Sant Jordi es van reeditar, amb una concentració considerable, rodones, pedrols, bonets, capmanys, catalàs, palaus, papasseits, moixos, i segur que d'altres que no recordo. M'aturo en Moix perquè és l'últim que em va cridar notablement l'atenció. Se celebren cinquanta anys de la publicació d'*El dia que va morir Marilyn*, tot i que a finals dels noranta se'n va publicar la darrera versió i, per tant, va tenir una forta presència en el tombant de segle. Potser és el que més em sorprèn, dic, perquè és l'obra generacionalment més propera, l'únic autor d'aquests que va arribar al segle XXI. Què mostra, això, del nostre —va, vinga— camp cultural? Hi ha un parell de coses que no he llegit enlloc quan s'interpreta aquest fenomen. Ens

podem agafar a una idea d'orgull de *troupe* d'editors, llibreters i lectors decidits a desempolsar amb una gallardia renovada alguns textos que aquell context o aquell altre hagin tractat amb injustícia. Hi ha textos que són més d'aquest temps que del seu, fins i tot. Bravo. A més a més, trobes que es publiquen panegírics del cosmopolitisme que ha perdut la ciutat de Barcelona amb això embrutidor de buscar que et fiquin a la presó i et revoltes, és clar, i dius que escolti, aquí el que passa és que ens estem fent grans i si vostè no vol perdre el dret a menystenir-nos ens defensarem amb el dret que ens importi una llufa el que vostè faci. Però també s'hi pot veure una certa desconexió amb la pròpia tradició, potser. Amb la més immediata. Una bretxa —ara que TV3 diu «bretxa» cada cinc minuts— que també fa possible que segons quina reedició tin-

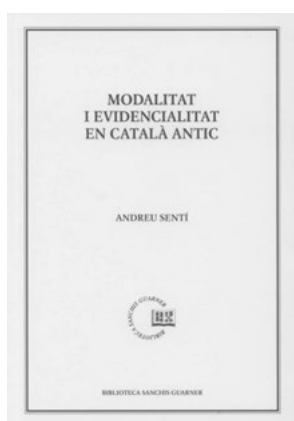
gui sentit —que tingui lectors. En un *Caràcters* de l'any passat, Borja Bagunyà deia que detecta que la seva generació no ha llegit prou Julià de Jòdar, i que això el preocupava. D'acord, ara es posa a reivindicar el negociet propi. No és això, no. Autors de més de seixanta llegits per lectors de menys de quaranta: quants n'hi ha? Doncs trobo que hi té relació. A banda d'això, una qüestió estrictament econòmica, ens agradi o no. Massa sovint és més assumible reeditar, i bolcar-se en les engrunes de prestigi d'altres temps, que pagar autors en actiu. De la mateixa manera que resulta més assumible apostar per una «nova veu» —contraplà de la tirania de la novetat— que per una veu que ja porti motxilla. Però això és de l'article que ja no em deixaran fer.

Jordi Puig

INSTITUT INTERUNIVERSITARI DE FILOLOGIA VALENCIANA

Els verbs de percepció en català antic. Els verbs veure, sentir, oir i entendre en els segles XIII-XVI
Jordi M. Antolí Martínez

Modalitat i evidencialitat en català antic. Un acostament cognitiu a les perífrasis verbals amb deure i amb haver
Andreu Sentí

Caplletra, 64 (Primavera, 2018) / Monogràfic sobre «L'encapsulació lèxica: cohesió, coherència i meta-discurs»

Salve des de mar endins

August Bover
Blau marí: Poemes i proses
El Cep i la Nansa, Barcelona, 2018
105 pàgs.

Un veler. Sí, talment una vela. I no per allò del tòpic de la poesia que et fa navegar, o la recurrent analogia dels versos com a efluis que van a parar a la mar. *Blau marí* és un veler perquè es mira l'horitzó emblanquinat d'un Mediterrani de postal, i perquè el jo líric que el fa pivotar té la mar com a medi natural. I ho és, també, perquè una poesia directa, transparent, dinàmica, i que reflecteix la llum del sol d'una manera enlluernadora, se'ns ofereix acompanyada d'una guarnida arboradura paratextual: pròleg, epíleg, nota biobibliogràfica i generosa nota d'autor fan que llegir *Blau marí* no pugui esdevenir en cap cas un acte solitari. Naturalment, el vers hi ha d'estar sempre abocat, a la comunitat, si no vol esdevenir poesia de vitrina.

Per fer més èmfasi encara en aquesta qüestió, constatem, gràcies a la nota de l'autor, que una gran part dels textos que componen el recull són, o han sigut, ofrenes, elaborats regals, alguns dels més reeixits també en el pla rítmic, fets en ocasió d'actes tan comunitaris com són les festes d'un poble —«Garraf», «Aquest estandard antic...», «Castell de focs»— i d'altres com a presents de caire més personal —la sèrie «Els estudis dels nois de casa», «Neu al Vesuvi», «Paradís perdut», entre altres. Les veus de Vinyet Panyella i Oriol Pi de Cabanyes —pròleg i epíleg, signats respectivament en dates inquietants: 1 i 27 d'octubre de 2017— ens acompanyen, doncs, de la mateixa manera que ho fa la presència velada d'una comunitat a la qual Bover ret homenatge. El veler parteix de Sitges per arribar a Barcelona passant per diversos pobles mediterranis. Partim, doncs.

«Sitges, com a motiu artístic, ha estat molt castigada per la literatura. Qui més qui menys, un dia o altre tothom s'ha atrevit a escriure alguna cosa sobre la *blanca Subur*, la seva blancor immaculada, etc., etc. Es pot dir que Sitges ha estat objecte d'una literatura a base de calç i de blanc.» Aquestes paraules de Josep M. Planes al setmanari *Mirador*, agrupades en un recull d'articles de principis dels anys trenta (*L'estiueig*, Quaderns Crema), ens poden servir per recordar que la fascinació per aquesta vila del Garraf ve de lluny; Sitges és un «motiu artístic», com a mínim, des de principis del segle passat. El cant d'August Bover apunta més a la pluralitat de tons del blau que a la puresa del blanc, en tot cas, i això també podria avaluar-se des de la intenció estètica; el *locus amoenus* de Bover es presenta despulat de misticisme, és un cant popular i terrenal, cosa d'agrair. Deia Fuster que, en els paisatges, només ens adonem del cel quan els ulls no troben cap al·licient en la terra. La màxima és d'una profunditat corprenedora, tot i que hi ha temps per a tot: «Si et capgiraves / no sabries si és vela / en la mar blava / o bé núvol que passa / en el blavós celatge». «Entre dos blaus» descriu l'experiència badoca del nadador que fa esquena, bressolat per un blau i amenaçat per l'altre, i a «Castell de focs» se'ns recorda que, allà dalt, també s'hi cuinen alguns espectacles importants.

Aquest primer bloc, «Garraf», serà, juntament amb el punt d'arribada, «Rambla avall», el de més volada, i especialment el poema homònim, que constitueix una oda memorable que es fa lloc en aquella tradició a la qual maldava per pertànyer, amb ironia, el periodista del *Mirador*. Dels blaus i el blanc llampant de la calç costanera de Sitges partirem cap a Grècia, l'Alguer o Menorca, i l'autor ens trasllada al Mediterrani de la ciutat bullent, el de la tarantel·la napolitana i les rambles barcelonines amb una volguda ambigüitat en el temps. Aquesta arribada a la Rambla barcelonina constitueix el gran exercici amb la matèria de l'experiència, fonent en el mateix torrent sengles temps viscuts per la ciutat el darrer segle i per aquell qui «voldria ser aquest infant que espera al capdavall de la Rambla, malgrat saber que ja lleva àncores el meu últim vaixell».

Alba Cayón

Memòria i paisatge

Jordi Llavina
Ermita
Meteora, Barcelona, 2017
104 pàgs.

Quan parlem d'un viatge iniciàtic, sovint pensem en una aventura que desencadena una descoberta interior, a través d'un lloc nou i d'un seguit de circumstàncies que menen a l'autoconeixement. Però, més que parlar d'un trajecte desconegut, en el cas del poema de Jordi Llavina la descoberta ve donada a través del retrobament d'un camí que ell ja havia fet «tantes vegades» i que ara torna a fer, això sí, «tants anys després». En aquest cas, la pujada cap a l'ermita de Sant Pere del Puig (Selva del Camp), un indret que l'autor coneix i que fa conèixer al lector.

A *Ermita*, el poeta esdevé aquell *wanderer* romàntic que, com el mateix *Caminant* de Verdaguer —«Mig segle fa que pel món / vaig, camina que camina»—, i també arribant a la cinquantesena, descriu les arrels, les flors i les fulles marcides, tot el que ens fa adonar que no hi ha camí planer i que no hi ha res que sigui etern. Perquè, al capdavall, el motiu dominant d'aquest llarg poema narratiu no és altre que aquest, el de la finitud de les coses, que ens va essent recordat a través de diversos *memento mori*, més o menys subtils, i que pot acabar resultant en una *vanitas* literària. També aquesta és precisament la motivació que l'empeny a escriure —«Jo sempre he escrit per curar el tall / que ens fa saber que no som res»— i que enllaça amb la proposta d'un «viure més senzill». Per tant, el regust nostàlgic que podria tenir aquest enllaç natura-memòria es transforma en una mirada cap al futur, a través d'una nova proposta d'enfocament.

Així doncs, sota un punt de partida aparentment senzill, el recorregut desencadena un seguit de reflexions que van molt més enllà de la descripció d'un camí, ja que, potser a la manera

Qui ens diu

d'un correlat objectiu, els elements de la naturalesa i la relació amb l'entorn serveixen per evocar records d'infantesa, d'estius i d'hiverns, de pares i fills, de com un moment donat marca el cru inici d'una nova etapa personal —«D'ençà d'aquella edat, em sé / poma de cove que té un cop»—, i també susciten qüestions de caràcter més filosòfic, sobre la memòria, sobre la vida, sobre la mort.

Amb tot, l'autor també planteja aspectes lingüístics i se serveix fins i tot d'algun dialectalisme local. Altrament, no hi falta tampoc l'exercici metaliterari, amb reflexions sobre el fet d'escriure o amb justificacions sobre el mateix títol del llibre o el contingut, a més d'apòstrofes directes al lector. I tot això es complementa amb una col·lecció de referents —Llavina és conscient de tota la tradició que porta al darrere— tant implícits o suggerits com obertament explícits, des de sant Tomàs o Lull fins a Velázquez, Machado, Carner, Foix, Ritsos o Palau i Fabre.

L'ascensió poètica no s'atura fins a les darreres pàgines i no deixa de ser constant i present en la lectura, atès que de manera recurrent el poeta recorda el camí, l'objectiu, amb un ús de la conjunció copulativa que, aïllant els versos amb què reprèn el tema, donaria com a resultat un polisíndeton que agilitza el pas —«l vaig fent via, camí amunt»; «l vaig pujant, a poc a poc»; «l vaig seguint la meua ruta»... Tot plegat, al llarg de 1.401 octosíl·labs, una forma que ja havia emprat a *Vetlla* (2012), probablement sota el model ferraterià del *Poema inacabat*, un metre escaient considerant que la composició necessita un ritme que acompanyi l'excursió que es descriu, i amb una rima inconstant —no indispensable—, que passa generalment desapercebuda.

En definitiva, som davant d'una nova ermita que, si bé difícilment es posarà al costat de les més destacades que aplega la tradició literària catalana —sense anar més lluny, pensem en les modernistes Santa Caterina o Montmany, o en una més propera Sant Sebastià—, sí que esdevé també significativa, en la mesura que suposa una reflexió oberta i sincera de l'autor, que arriba fàcilment al lector. Tots pensem en la finitud de la vida, de vegades. I convé que algú ens recordi de tant en tant que cal que, mentrestant, gaudim del paisatge.

Gemma Bartolí Masons

Àngels Moreno
L'usurpador
XIX Premi de Poesia Maria Mercè
Marçal 2017
Pagès Editors, Lleida, 2017
136 pàgs.

Amb *L'usurpador*, la poeta valenciana Àngels Moreno va ser guardonada amb el XIX Premi de Poesia Maria Mercè Marçal. Tot i la joventut de l'autora, nascuda a principis dels noranta, l'obra de la qual parlem és ja el tercer llibre de poesia que publica després dels reculls *Clarobscur* (2014) i *Extrema al·legoria* (2015).

Com assenyala Vicenç Altaió en l'epíleg del llibre, una manera simple de compartimentar les diferents propostes poètiques és «entre els poetes que uneixen la veu lírica a l'experiència del jo i els que es deuen al llenguatge»; i situa Àngels Moreno en aquest segon grup, entre aquells que «es deuen al llenguatge». I és justament el llenguatge, l'exploració dels seus límits, un dels grans motius d'aquesta obra, juntament amb la reflexió al voltant de l'existència i el temps, la pèrdua, el buit, i el combat constant entre el que ens és estrany, el jo i l'alteritat.

El llibre, estructurat en quatre apartats, avança a batzegades per construir un discurs fragmentari on els versos d'Àngels Moreno excaven pell endins, introspectius, amb el tall i la sintaxi esmolats, com no podia ser d'una altra manera, per arribar a dir els propis límits del cos i del llenguatge: «si només pots dir / el que es diu / amb el cos». Parlem de poemes que obren, que desassosseguen en l'intent d'encabir en un marc de paraules el propi turment i transcendir-lo; com una mena d'inventari de tot allò que ens assota unit a la intensa necessitat de traure-ho: «Escup açò que em futeja». És, també, una reflexió sobre el temps, sobre com ens acaça i ens condiciona la impossibilitat de vèncer-lo, així com la presència de les diverses capes que revela: «el

temps, en escapçar-lo, té un doble folre». Perquè, en l'escriptura i en la vida, sempre hi ha alguna cosa que no es manifesta, que resta latent, i aquest recull s'hi endinsa sense temença, cau «al si de les coses ocultes», i podem dir que reïx en el seu afany.

I pel camí de coneixement que tracen aquests versos, en permanent diàleg entre la vida viscuda i les lectures, la paraula emergeix, es reivindica, ens fa de llanterna quan l'ombra creix: «sota l'esforç d'entendre, el verb al fons del miratge». Cal reconèixer-li la força, el guiatge, la importància de «no vendre's al silenci», encara que no sempre basta per comprendre, per tindre el domini absolut. De vegades se'ns imposa la veu de l'usurpador, d'aquell que ens viu; el nostre cos no oposa resistència, hostatja l'altre i és la seua veu que s'apodera, que usurpa, que és combatuda i finalment acceptada. Com l'altre, l'estrany, que ens arrabassa, o com el fill que la mare nodreix en les entranyes, aquell «dolç paràsit del meu cos» que en deia la Marçal, i que també serveix de motiu per arrodonir una de les idees centrals d'aquest llibre: «Pots destralejar l'origen, / però saps / que et conviu / i et fa de límit.» I nosaltres, els lectors, som testimonis d'aquesta lluita alhora que ens sentim interpel·lats per la contundència dels versos, per les imatges construïdes amb un lèxic precís, per la ferida, feta de carn i paraula, oberta de bat a bat amb el bisturí del llenguatge per aquesta jove poeta graduada en Medicina.

En definitiva, *L'usurpador* plau i sorprèn, demana calma, lectura i relectura, sensorial i intel·lectual, per comprendre els seus diversos estrats, tota la seua riquesa, però, per damunt de tot, causa la sensació imperativa d'estar llegint algú que no pot deixar de dir el que diu i de la manera com ho diu. Algú que es lliga al llenguatge, que coneix bé la seua força, encara que també accepta que no es poden saldar tots els comptes i que entén la poesia com un acte que va més enllà del mateix poeta i que esdevé indefugible. «Concedeix-te / el sacrilegi / d'ultrapassar», ens diu l'autora o qui li usurpa les paraules, i jo us dic: concediu-vos la lectura d'aquest llibre a voltes oníric, sempre valent, i assumiu-ne el risc sabent del cert que en cap cas n'eixireu indemnes.

Vicent Almela i Artíquez

Vaig referir-me a *A Sketch of the Past* de Virginia Woolf, en aquesta sèrie d'articles que avui acabo, com un text autobiogràfic que mostra imatges, escenes, reflexions, «pinyols», si se'm permet l'expressió, capaços d'il·luminar tota una vida. També el *Diari* de Katherine Mansfield, que la mateixa Woolf va prologar, forma part d'aquesta escriptura sensible, fragmentària, extremadament vital i suggeridora, de què Marçal és continuadora. Que sigui capaç de generar nous textos. Totes dues m'han acompanyat en l'escriptura de *Maria-Mercè Marçal: Una vida*.

Tota biografia comporta una primera fase d'investigació en molts camps: tots aquells en què es va significar la o el protagonista. En el cas de Maria-Mercè Marçal (1952-1998), la literatura, sobretot la poesia, central en la seva identitat de «dona que escriu»; el polític, per la seva implicació en el PSAN i Nacionalistes d'Esquerres en els anys 70 i 80 i més endavant en un sentit ampli de compromís amb el país;

Moments de vida (4) La biografia

en el(s) feminisme(s), nuclear i d'avancada —la construcció d'un imaginari propi—, com mostren els seus assaigs; i en l'estrictament personal. El terreny col·lectiu m'ha permès explicar la nostra contemporaneïtat, sobretot en aspectes que el transcurs històric podia haver deixat més amagats o en els marges. La història que va viure Marçal és compartida i en un moment de gran efervescència i canvi del segle XX; ella s'apunta a les grans utopies. Les entrevistes han estat fonamentals per relatar les lluites de la seva generació. A més a més, en la lluita de les dones, la vida de Marçal fa d'altaveu de moltes altres. Avui mateix.

«Jo he entès coses després de fer un poema», escriu. L'obra poètica de Maria-Mercè Marçal és un mirall fidel de la seva vida. L'afirmació desfà un dels dilemes més formulats en el sector: escriure o viure primer? La literatura s'avança a la mateixa vida en Marçal. En el text autobiogràfic *Qui sóc i per què escric* (1995) defineix la seva identitat amb un relat: «Hi havia una vegada...» Només ens podem explicar narrant-nos. La biografia ha de fer aquest relat. A diferència de la ficció, tot allò que diu un text biogràfic ha de ser estrictament veraç, però conté totes les tècniques narratives. També atén els petits detalls, fonamentals en una novel·la, com deia Mercè Rodoreda.

A més a més, Marçal transita per terrenys inexplorats o opacs anteriorment. Ella mateixa va voler explicar la vida de les dones a la novel·la *La passió segons Renée Vivien*.

Lluïsa Julià

Ficció del fermal

Els titulars dels informatius esbomben dia rere dia l'habitual lletania de corrupteles i trames infinitament enrevessades. Tant hi fa si es tracta de política nacional o internacional: el caràcter episòdic dels fulletons judicials ha esdevingut un gènere que exigeix al lector, a l'espectador, un esforç d'atenció addicional per tal d'estar-ne al corrent. No debades, el filòsof francès Pierre Bourdieu asseverava que la informació és massa important per deixar-la en mans dels periodistes; potser presumint que el quart poder ja ha baixat en el rànquing de credibilitat a mercè de mordasses, condicionants i edulcorants varis. Una controvertida reflexió que tant humilia el gremi periodístic com esperona el sector dels creadors que reciclen les deixalles del present en material novel·lable. No és d'estranyar, doncs, que la literatura s'haja abeurat en els darrers anys d'un discurs no del tot alié al món del periodisme, tot propiciant engrescadores sinergies creati-

ves al voltant d'una realitat que, més que desbordar-nos, ens ofega.

Una resposta artística que tant sacseja l'escena mediàtica —*Gomorra*, de Roberto Saviano— com celebra l'oportunitat de la censura i el segrest editorial —el recent *Fariña*, de Nacho Carretero— per tal de multiplicar l'impacte promocional. Parlem d'una narrativa emergent, tan híbrida com compromesa, que no necessita capbussar-se en la ficció per tal de traçar trames versemblants, recognoscibles. Històries fosques que es vessen des dels mitjans de comunicació i que podrien ser l'argument perfecte d'un serial policíac si

no fora perquè ja ho són. Una actualitat de gènere que put a fermal malgrat no desembocar a un abocador, sinó a un despatx de renom. Només a casa nostra, si més no, si parem atenció a la darrera dècada d'escàndols ininterromputs, més d'una desena de casos de corrupció evidencien la decadència d'un sistema polític avesat a la immundícia; un escenari corcat amb protagonistes deplorables que han esdevingut personatges novel·lesc.

Al remat, més enllà de la indignació, l'existència dels corruptes és un filó artístic que paga la pena explotar en la mateixa mesura que ells han espoliat sense vergonyes les arques públiques. La creació literària resultant és, per tant, una reacció al·lèrgica que exorcitza l'afany ètic de la societat per rescabalar-se de la indigència moral imperant mitjançant un dels pocs estaments esperançadors que ens queden, és a dir, la cultura.

Jovi Lozano-Seser

Les commemoracions del centenari del naixement de Manuel de Pedrolo

Manuel de Pedrolo fou un dels escriptors més prolífics de la literatura catalana, i tanmateix una bona part de la seva obra ha restat oblidada durant anys. Per això, un dels motius que vertebraven el centenari és treure la seva figura de l'ostracisme i restituir la seva producció al lloc que li pertoca. L'Any Pedrolo, comissariat per Anna Maria Villalonga, presenta un seguit de commemoracions de cara a un públic variat per reivindicar l'autor amb totes les seves facetes, no només la de narrador, sinó també la del poeta, dramaturg, traductor i articulista.

Fem-ne un petit recorregut, sense oblidar que a la base hi ha la feina d'ordenació i l'activitat de divulgació de la Fundació Pedrolo —que ara s'ha integrat dins l'Espai Pedrolo al castell de Concabella. La Fundació, juntament amb l'Ajuntament de Tàrraga, ha iniciat enguany el projecte de creació d'una casa museu al carrer Major on havia viscut l'autor.

Un dels eixos principals de l'efemèride seran els festivals literaris. Ja s'han celebrat el de Tiana Negra i el BCN Negra, i un seguit d'especialistes hi han analitzat les contribucions pedrolianes al gènere en debats i taules rodones. L'autor té una representació destacada dins els festivals El Vi Fa Sang (l'Espluga de Francolí) i el Segre de Negre (Lleida), així com el Black Edge 2018 (Castell de Peralada). A la tardor, altres festivals de poesia inclouran dins la seva programació actes dedicats al seu vessant poètic.

Altrament, s'han organitzat dos congressos universitaris per (re)situar l'escriptor de l'Aranyó dins les fronteres acadèmiques. El primer, «Vigència de Manuel de Pedrolo», de la UAB, ha tingut lloc a l'Institut d'Estudis Catalans l'11 i el 12 d'abril. Ha estat l'espai per a una relectura crítica dels diversos gèneres que va conrear i una revisió del seu llegat en el marc de la literatura catalana contemporània. La segona iniciativa, «Manuel de Pedrolo, una mirada oberta», se celebrarà els dies 24 i 25 d'octubre a la Universitat de Barcelona, i el 26 a la Universitat de Lleida. Es tracta d'unes jornades internacio-

nals que pretenen adreçar l'atenció cap a àmbits poc coneguts de la seva obra i a la recepció, sobretot a l'estranger. També hi haurà un recull de presentacions pedagògiques que giraran al voltant d'experiències didàctiques i anàlisis sobre les digitalitzacions dels seus mecanoscrits.

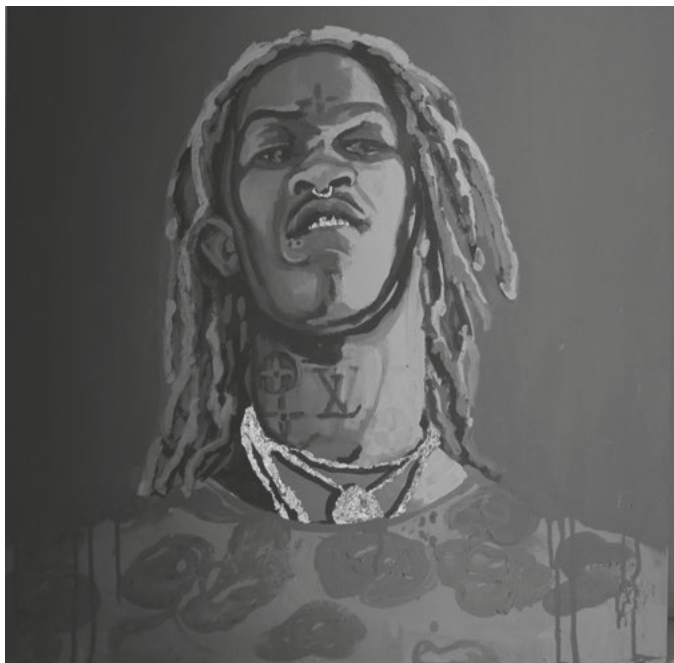
Nombrosos centres culturals i llibreries d'arreu dels Països Catalans han volgut participar de l'efemèride i han organitzat clubs de lectura, exposicions, xerrades i versions dramatitzades. S'ha dissenyat un programa d'activitats compartides per un ampli grup de biblioteques de les comarques de Lleida, i també cal destacar la nova edició del Premi de Narrativa de Ciència-Ficció Manuel de Pedrolo de Mataró, i les nits temàtiques que la llibreria Ona ha dedicat a l'autor.

La contribució del món editorial també ha estat molt valuosa: s'han recuperat obres del seu extens corpus, i s'han publicat estudis —*Manuel de Pedrolo i la nació*, de Xavier Ferré—,

assaigs —*Manuel de Pedrolo, manual de supervivència*, de Sebastià Bennasar— i una biografia —*Manuel de Pedrolo: La llibertat insubornable*, de Bel Zaballa. L'any 2016 van veure la llum *Acte de violència* (Sembra Llibres) i *Procés de contradicció suficient* (Orciny Press), i l'any passat, *Milions d'ampolles buides* (Sembra Llibres), *Tocats pel foc* (Edicions Tigre de Paper) i *Crucifeminació* (Orciny Press). Aquest 2018 ha estat el torn de Comanegra amb la tetralogia de *La terra prohibida*, *El principi de tot* —un àlbum il·lustrat per Pep Boatella— i un inèdit, *L'infant dels grans*, mentre que Pagès Editors ha presentat una nova edició de l'estudi de Jordi Arbonès *Manuel de Pedrolo contra els límits*. Estan previstes les reedicions de *Doble o res*, *L'inspector fa tard*, *Joc brut*, *Totes les bèsties de càrrega*, *Hem posat les mans a la crònica*, *M'enterro en els fonaments*, la recuperació de *Pedrolo, perillós?*, de Jordi Coca, així com la publicació d'un llibre que recollirà els seus informes de lectura. En total, tornaran a circular un conjunt de vint-i-tres obres pedrolianes.

El món del teatre participa en la commemoració organitzant espectacles com ara *Radicalment Pedrolo* —que té com a fil conductor l'epistolari 1938-1988—, *Avui parlo de mi* —un monòleg escrit per Jordi Malé— o *l'Univers poètic Manuel de Pedrolo* —a partir d'una selecció poètica. D'altra banda, Cesk Freixas ha vinculat les seves cançons amb la literatura i l'ideari polític en *Homenatge a Pedrolo*, i Gemma Peramiqel s'ha inspirat en l'obra *Si són roses, floriran* per muntar l'espectacle de dansa *Balla'm un llibre*. Finalment, *Mai no és de nit* integra una composició poeticomusical amb poemes recitats i cantats.

L'Any Pedrolo comptarà amb dues rutes literàries, una sobre el *Mecanoscrit del segon origen* a Tàrraga i l'altra sobre *Joc brut* a Barcelona. Finalment, s'han preparat noves exposicions, com la que presentarà el Museu de Cervera a l'octubre, *Manuel de Pedrolo: Radicalment la llibertat*, i se n'han fet d'altres d'itinerants, com *Pedrolo, més enllà dels límits*.

Memòria viva d'Àfrica

Ngũgĩ wa Thiong'o
A la Casa de l'Intèrpret
Traducció de Josefina Caball
Raig Verd, Barcelona, 2017
264 pàgs.

Un oasi en el desert, això és el que era l'Alliance, el prestigiós institut de Nairobi, per al jove Ngũgĩ. Les parets de la Casa de l'Intèrpret eren un refugi intel·lectual on se sentia protegit de la brutal violència que durant aquells anys el govern colonial britànic exercia a Kenya. Com a continuació de *Somnis en temps de guerra* (Raig Verd, 2016) apareix el segon volum de la trilogia de les seues memòries, *A la Casa de l'Intèrpret*, una obra on Ngũgĩ wa Thiong'o, amb una destresa impecable, ens trasllada a la seua adolescència, una època on descobreix les eines necessàries per a guarnir la seua ideologia: una lluita infatigable contra les injustícies socials, la desigualtat i la colonització, o una defensa decidida de la seua cultura.

Nascut a Kenya el 1938, Ngũgĩ és, sense cap mena de rèpliques, un dels autors més reeixits de la literatura africana contemporània. Es va donar a conèixer com a escriptor i activista social a partir de l'any 1962. El seu compromís és indescindible de la seua producció literària i, per tant, és del tot lògic que les seues obres estiguen impregnades d'aquests ideals i que els principals problemes polítics, socials i culturals del seu país sovint apareguen de manera oberta i recurrent a les seues obres. En definitiva, Ngũgĩ wa Thiong'o posa la literatura al servei de les causes socials i nacionals que l'envolten.

En aquest sentit, l'assaig autobiogràfic *A la Casa de l'Intèrpret* és l'exaltació d'un doble desig, la llibertat i la justícia, perquè, com ell mateix afirma, «no he entès mai el plaer d'humiliar una altra persona i, encara menys, a algú que és més feble que tu». Estructurat en

cinc capítols, a *A la Casa de l'Intèrpret* es narra com va ser la seua vida a l'Alliance High School, com va enamorar-se de la literatura, especialment del teatre, i com va descobrir la passió pel coneixement durant una època en què el Mau-Mau reclamava la independència de Kenya. Al llarg de l'obra ens explica com, malgrat la necessitat de *Desplaçar el centre* i de *Descolonitzar la ment*, Shakespeare, la Bíblia o altres referents culturals occidentals formen part de les seues influències principals.

L'institut era per a l'autor un refugi envoltat de gossos caçadors que esperaven el moment de saltar. Els policies colonials britànics, com ja havia pogut experimentar en alguna ocasió, mossegaven indiscriminadament, i això és el que de veritat el feia tremolar. A partir de 1959, una vegada ha acabat l'institut, els udols dels gossos, que abans planaven a l'horitzó, estan prop, i, malauradament, haurà de conviure amb ells. Aquesta convivència és, precisament, el motiu del darrer capítol. Aquest, que concentra la tensió de l'obra, es caracteritza per la lluita aferrissada contra les injustícies i les mentides. Una batalla amb què haurà de conviure durant la resta de la seua vida, malgrat les conseqüències que en puguen derivar, com ara l'exili o la presó.

L'autor és memòria viva d'Àfrica i la seua obra és un patrimoni que hem de gaudir i divulgar perquè el món l'ha de conèixer. Necessita conèixer-lo. Sobretot perquè els europeus no veiem el continent que els africans ens volen explicar. Ngũgĩ és, com s'ha dit en més d'una ocasió, un dels intel·lectuals més importants de la nostra època i, per tant, llegir-lo és endinsar-nos en una crònica d'un temps passat, però que coneix de primera mà.

A la Casa de l'Intèrpret és la lluita desenfrenada de tot un poble contra la colonització, un anhel en favor de la justícia i un crit d'esperança per un futur millor. En definitiva, és un testimoni viu de les lluites socials i polítiques que sacsejaren el país de l'autor durant els anys de la seua adolescència. Com ell, molts han patit i patiran injustícies, però en aquelles situacions haurem de tenir presents les paraules que la seua mare li va dedicar quan estava a la presó: «No perdís mai l'esperança! La veritat no mor mai!»

Adrià Villar i Cebrián

Despentes o l'experiència que (no) es fa teoria

Virginie Despentes
Teoria King Kong
Traducció de Marina Espasa
L'Altra Editorial, Barcelona, 2018
148 pàgs.

Després de *Vernon Subutex*, l'última novetat literària de Virginie Despentes, L'Altra Editorial recupera *Teoria King Kong* —originalment publicada el 2006 en francès i el 2007 en castellà— per fer-nos-en arribar la versió en llengua catalana. Deu anys més tard, redescobrim una obra que continua sent vigent com mai, amb un estil que manté la cruesa i proximitat de les paraules de l'autora sense caure en la banalitat d'un llenguatge buit i ple de tòpics de carrer.

Teoria King Kong, l'única obra de Despentes en clau d'assaig, funciona a manera d'autobiografia crítica on es repassen fragments de les seues experiències personals per tal de donar una imatge més clara i viscuda de la societat patriarcal en què s'emmarca el seu períple vital —i com el seu, d'una manera o altra el de qualsevol dona, resolem. I és justament des de la seva experiència des d'on li és possible parlar, des d'on li és possible teoritzar sense fer teoria, perquè l'acadèmia queda lluny i els carrers li resulten més interessants. *Teoria King Kong* funciona a manera d'antiteoria, d'antiparadigma organitzador del coneixement. Perquè el seu feminisme és un feminisme de combat, que s'aprèn a batzegades i sense una guia de viatge amb instruccions prefixades.

És també des de la intimitat que ofereix una «narració» en primera persona que travessa temàtiques tan controvertides dins dels debats sobre feminisme com ara la prostitució o la pornografia —i és especialment contundent quan es planteja la natura i les causes de les violacions. A partir d'autores també polèmiques com Camille Paglia, ressegueix un discurs sense concessions que gosa afirmar: «La violació és un programa

Les ànimes d'Àfrica

Albert Toldrà i Valardell
El plaer de la carn
Premi València

Alfons el Magnànim d'Assaig 2017
IAM, València, 2017
208 pàgs.

polític precís: esquelet del capitalisme, és la representació crua i directa de l'exercici de poder. [...] Plaer en l'anul·lació de l'altre, de la seva paraula, de la seva voluntat, de la seva integritat.» I sense voler-ho, trobem relacions entre el patriarcat i el capitalisme, i el pas d'aquest últim al racisme. Despentès ens mostra la interseccionalitat de l'estructura de les opressions que existeixen: tot és un sistema connectat que no deixa ningú indiferent. I qui pensi que està lliure d'aquest llast és que no ha entès al servei de qui viu.

En aquest volum tenim l'oportunitat de veure una escriptora que va desmuntant les imatges mediàtiques que ens arriben d'ella, l'autora-personatge que hem imaginat darrere la preparació de novel·les com *Baise-moi* o *Apocalypse bébé*. Un personatge que subscriu una violència que ens hauria de servir per allunyar-nos de la figura masculina —i masculinitzada— que representa el patriarcat, a més de la violència acarnissada i arrelada a la nostra societat. Ben al contrari, ens apropem a una Despentès que brega com pot i com sap amb la feminitat i amb la masculinitat, al mateix temps que les qüestiona i reinventa segons les seves necessitats, en dir que «en la nostra cultura, el límit entre la seducció i la prostitució és borrós, i en el fons tothom n'és conscient». Despentès és la King Kong, és l'animalitat abans de la conformació de les normes, perquè no les ha conegudes —i dona gràcies a la cultura punk que la va limitar tan poc. És una animalitat que assenyala culpables, però no victimitza; que posa el dit a la nafra, però no crea croades entre sexes.

I és que, com apunta la Maria Cabrera en el pròleg que ens ofereix, no hem d'assumir que el que escriu Despentès és literatura per a dones, només pel fet que l'escriu ella, i encara menys perquè parli de la violència contra les dones. El que tampoc no hauré d'assumir és que la rebuda sigui igual per a les dues bandes: algunes conclusions seran més dures i picaran més fort a un sexe que a l'altre.

Perquè *Teoria King Kong* no és un llibre per anar-hi a buscar respostes universals sobre el moviment feminista. I no sembla que pretengui ser-ho. És un llibre al qual ens podem acostar per treure'n algunes preguntes, i de pas, unes quantes incomoditats.

Estel·la Muñiz Mairal

Fa uns dies vaig coincidir amb un grup de dones madures que, després d'unes quantes hores de vi, es van desinhibir en la conversa i van parlar de sexe —asseguraven— com no ho havien fet mai. Al principi em costava de creure però aviat vaig entendre que aquell silenci temàtic tenia molt a veure amb allò que el medievalista Albert Toldrà anomena la «censura fèrria que condiciona la cultura occidental».

Cert, el cos i el sexe han desaparegut de moltes converses, «són silencisats», i quan els esmentem, correm el risc de ser vistos com a gent perversa o morbosa. Tanmateix, girar la mirada cap a temps passats i altres societats ens ajuda a entendre'ns en el present, a veure d'on venim i com hem arribat fins ací, i ens convida a «reflexionar sobre la línia de divisió fràgil entre allò que és natural o contra natura, lícit o il·lícit, tolerat o no, ben vist o no».

El plaer de la carn, escrit des del rigor històric, la precisió narrativa i l'humor, ens duu a mirar cap al «més enllà medieval», com en diu l'autor. I ho fa a través de fonts arxivístiques, com ara les de la Inquisició, però sobretot a partir d'un ventall riquíssim de referències de textos clàssics com ara Boccaccio, el *Libro del Buen Amor*, Alfons X el Savi, Dante Alighieri i els nostres clàssics, com sant Vicent, Roís de Corella o Anselm Turmeda, a més de tants altres escrits satírics que recullen moments preciosos de la història, perles narrades per boques que donaven solta al seu deliri en escenes plenes de teatralitat, amb una naturalitat planera i transgressora que desafia sant Tomàs i tots els sants possibles.

Seguint la pista de les maneres de viure i pensar, Toldrà ens mostra com

ha canviat al llarg dels segles la manera com parlem, sentim i fem el sexe, com estan de lluny alguns dels nostres comportaments i actituds d'aquells dels segles XV, XVII o XVIII.

Sens dubte, la història cultural i de les mentalitats —iniciada per Bloch i Febvre amb l'escola dels Annales, i meravellosament represa per Duby i Braudel— és la història més fascinant de la humanitat perquè mostra com els homes i les dones ens hem relacionat i ens hem vist els uns als altres; com hem fet front al poder; com hem viscut, menjat, treballat, estimat; com ens hem traït; com ens hem donat plaer i, *last but not least*, com hem transgredit alguns límits al llarg dels segles. Una transgressió, sobretot la carnal, capaç de desafiar tota la intransigència i les condemnes del cristianisme envers el sexe no reproductiu, les quals, més que aturar el «pecat» sexual, l'atiaven. Un «pecat», per descomptat, omnipresent, totpoderós, el qual, a més de plaer immediat, era moneda de canvi, termòmetre de lluita d'idees i poder entre forces socials dominants plenes de privilegis que no volien perdre, i de supervivència i submissió dels pobres, tot acompanyat d'un catàleg d'actituds i comportaments ben diversos, tolerats i condemnats alhora per «perversos», perquè ¿on és la línia fràgil, que en deia Toldrà?

Certes coses han romàs. Adés i ara, el sexe s'ha utilitzat per a favors i venjances polítiques, però la paradoxa és que en ple segle XXI, quan podríem pensar que més hem guanyat en llibertats i alliberaments, més grans són els tabús, els prejudicis i les limitacions que ens deixem imposar i ens autoimposem, en aquest i altres terrenys. La modernitat, el romanticisme i la visió puritana i burgesa de l'amor han emboirat les nostres vides fins a tal punt que quasi hem oblidat que no sempre ha estat així i que el sexe és un motor imparabile, difícil d'encotillar.

Sí, esborrona pensar que «amb totes les ombres de la brutalitat dels temps i dels prejudicis patriarcals, hi ha una remarcable llibertat sexual *de facto*, una resistència a la censura i una relativa tolerància, comparat amb les societats modernes». De fet, les ganes de fruit de la vida de tots traspassaren la repressió i la desafiaren amb tota mena d'estratègies i picardies, lluny de la hipocresia i la doble moral que avui ens envaeix.

Lourdes Toledo

Reduccions

Aquest és el número 109 de la revista de poesia editada per Eumo Editorial, que arriba a les llibreries amb una coberta dissenyada per Toni Ferron. A l'interior, s'hi recullen textos poètics d'autors procedents de les illes Balears, del País Valencià i de la Catalunya central: Pilar Cabot, Josep Checa, Víctor Pallàs, Anton Carrera, Joan Todó, Gerard Cisneros, Noèlia Díaz-Vicedo i August Bover. A més a més, Xavier Montoliu tradueix Andrei Dósa i Xavier Farré fa el mateix amb Bronka Nowicka. En la secció d'estudis i comentaris, Blanca Llum Vidal publica «Crear un enderroc: Lectura del poema VII d'Ausiàs March»; Mia Güell, per la seua banda, presenta «La presència d'Anna Murià a l'obra del poeta Agustí Bartra», i Anton Carrera escriu sobre «Pilar Cabot i els llibres». Finalment, en la secció de Notes, hi trobem els articles «"I must do something of my poverty" o allò que la filosofia podria encara aprendre de la poesia», de Laura Llevadot; «L'alè del poema», d'Andreu Subirats, i «L'art de fer-ho quasi igual», de Rossend Arqués.

Paper de Vidre

Una saludable finestra narrativa setmanal i virtual, dedicada exclusivament a un gènere literari: el conte. Presta atenció a autors consagrats i nous, nacionals i internacionals, a contes actuals i de sempre, a inèdits i recuperats de l'oblit. El seu objectiu és atorgar al conte un espai únic a la xarxa. Des del 2006 fins a inicis del 2014, Tina Vallès i Guillem Miralles

Revista de revistes

van coordinar i editar plegats la primera època d'aquesta revista digital, que va arribar als seixanta-tres números i als dotze anys de vida. Ara, en aquesta segona època, el setmanari virtual del conte disposa d'un bon grapat de lectors fidels. El portal, accessible a <http://www.paperdevidre.cat>, es divideix en cinc seccions: «El trobat», que recull peces d'autors que s'estrenen en el conte; «L'inèdit», amb contes desconeguts d'autors ja coneguts; «El traduït», en què es publiquen contes traduïts inexistents abans en català; «El recuperat», en què personalitats de renom recuperen contes que els han interessat, i «L'avançat», dedicat a avançaments editorials en exclusiva.

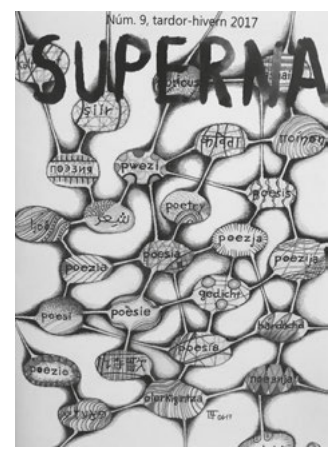
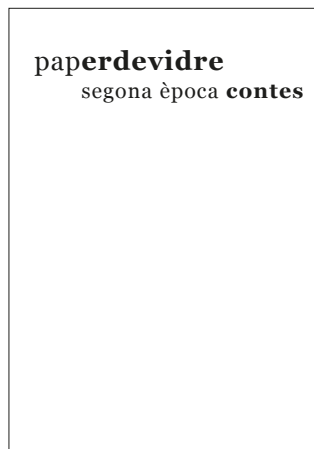
Gargots

La revista arriba al dotzé número, amb una maquetació, de Javier Hernández, inspirada en l'estètica modernista de l'època de Marcel Proust. I és que el número està dedicat a Proust. Hi trobem una entrevista en forma de qüestionari Proust a Carles Alberola; poemes d'Artur Deltell, Màrio Alberola, Joaquim Cano i Sais i Victor Pastor Banyuls, i cinc relats de Víctor Climent Gosp, Núria Palàcios, Valentí Martí i Sansaloni, Adrià Fernández Lull i Marc Senabre Camarasa. A més, la revista

inclou per primera vegada dues traduccions de textos inèdits en català: Gilles Deleuze i Walter Benjamin, traduïts per Raimon Ribera i Marc Senabre. Xavier Hernández i Garcia proposa una ruta literària per la ciutat de París que va captivar la cultura catalana del XX, i aquest mateix autor, juntament amb Marc Senabre, tanca el número amb una recepta gastroliterària. Tot acompanyat de les il·lustracions de Mar Anglés Sancho, Glòria Benet, Ricard Cebolla, Esther Climent Gosp, Inma Garrido, José Miguel Gosp, Laura Mars, Paula Montaner, Ernie Navarro i Berta Serra.

Superna

Editada per Superna, Associació Cultural, és un projecte dedicat a la traducció de poesia al català. Està coordinat pel poeta i traductor Lluís Servera Sitjar i va nàixer l'any 2012. El número actual, corresponent a la tardor-hivern del 2017, és el novè. Miquel Àngel Llauger tradueix Mary Oliver; Joan Josep Barceló i Bauçà és traduït per Maria Rosa Llabrés, i al llombard per Michael Dallera; Nora Albert, pseudònim d'Helena Alvarado, apareix traduïda a l'anglès per Ronald James Cooper i, en italià, i a l'italià per Katuscia Darici; Josep M. Sala-Valldaura tradueix Edmond Jabès; Rafel M. Alcover Garau tradueix John Keats al català i al castellà; Joan Cabalgante Guasp tradueix Clara Janés, A. López Baeza, Jorge Luis Borges i Juan Ramón Jiménez; finalment, Bartomeu Ribes Guasch s'encarrega de fer parlar català a Tristan Tzara.

Aquestes pàgines de novetats bibliogràfiques són patrocinades pel Servei de Política Lingüística de la Universitat de València:

ADESIARA EDITORIAL

Bartra, Agustí: *L'evangeli del vent*, 312 pàgs.

Breton, André: *Nadja*, traducció de Joaquim Sala-Sanahuja, 160 pàgs.

EDITORIAL AFERS

Colley, Londa: *Unió i desunió. Què ha mantingut i què està dividint el Regne Unit*, 184 pàgs.

Fulquet, Josep Maria: *Shakespeare en la veu dels traductors catalans*, 220 pàgs.

Iborra, Josep: *L'estupor*, 226 pàgs.

Martí, Ferranda (ed.): *Registre de veus. Entrevistes de la Revista Dise (1988-1997)*, 228 pàgs.

Massip, Francesc i Kovács, Lenke (eds.): *Ara ve Nadal! formes espectaculars en les festes d'hivern*, 368 pàgs.

Ripoll Domènech, Faust: *Josep Maria de Casacuberta. La construcció de la nació catalana*, 286 pàgs.

Tucholsky, Kurt: *Un llibre dels Pirineus*, 224 pàgs.

ANGLE EDITORIAL

Adebayo, Ayobami: *Queda't amb mi*, 320 pàgs.

Djian, Philippe: *Oh...*, 192 pàgs.

Marín, Dolors: *Espiritistes i lliurepensadores*, 368 pàgs.

Ruiz Garzón, Ricard: *Mary Shelley i el monstre de Frankenstein*, 224 pàgs.

Solnit, Rebecca: *La mare de totes les preguntes*, traducció de Marina Espasa, 240 pàgs.

ARA LLIBRES

AA.DD.: *Per la llibertat!*, 256 pàgs.

Borràs, Jordi: *Dies que duraran anys*, 208 pàgs.

Bunyol, Josep Maria: *Jo també cantava l'Estaca*, 330 pàgs.

Casagran, Roc: *Direm nosaltres*, 128 pàgs.

Läckberg, Camilla: *La bruixa*, traducció de Marc Delgado i Casanovas, 744 pàgs.

Partal, Vicent: *Nou homenatge a Catalunya*, 272 pàgs.

Vicente, Sergi: *Xina Fast Forward*, 424 pàgs.

L'AVENÇ

Mansfield, Katherine: *Diaris*, traducció de Marta Pera Cucurell, 248 pàgs.

BALANDRA EDICIONS

Guardiola, Pepa: *La memòria de les ones*, 240 pàgs.

Lis, Anna: *Darreres oportunitats*, 144 pàgs.

Traverso, Enzo: *Els nous rostres del feixisme*, traducció de Gustau Muñoz, 120 pàgs.

EDICIONS DEL BUC

Císcar, Pere: *Anit sempre*, 93 pàgs.

CLUB EDITOR

Català, Víctor: *Tots els contes 1*, 544 pàgs.

Rodoreda, Mercè: *Mirall trencat*, 388 pàgs.

EDICIONS DE 1984

Fontela, Orides: *Poesia completa*, traducció de Joan Navarro, 768 pàgs.

Istrati, Panait: *Kyra Kyralina*, traducció de Xavier Montoliu, 192 pàgs.

Yalom, Irvin D.: *El dia que Nietzsche va plorar*, traducció de Griselda García, 448 pàgs.

EDICIONS 96

Borrell i Sabater, Miquel: *1992*, 144 pàgs.

Diversos autors: *Castellonies II*, 194 pàgs.

EDICIONS DEL BULLENT

Boïgues Chorro, Lourdes: *La revolta d'Adam*, 272 pàgs.

Verdú Pons, Jordi Raül: *Contalles de iaies i iaies*, 208 pàgs.

EDICIONS BROMERA

Alapont, Pasqual: *El mal que m'habita*, 192 pàgs.

Carroll, Lewis: *Les aventures d'Àlicia al país de les meravelles*, traducció de Rubén Luzón, 152 pàgs.

Leroy, Vicent: *El cabasset*, 40 pàgs.

Llull, Ramon: *Blanquerna*, 208 pàgs.

Miquel, Dani: *Cantem amb Dani Miquel*, 32 pàgs.

Miret, Lluís: *Vampirs, friquis i tacons d'agulla*, 168 pàgs.

Solar, Maria: *L'expedició del doctor Balmis*, 232 pàgs.

Vilaplana, Silvestre: *El triangle rosa*, 130 pàgs.

COLUMNA EDICIONS

Gironell, Martí: *La força d'un destí*, 320 pàgs.

Hernández, Gaspar: *La dona que no sabia plorar*, 288 pàgs.

Lozano, Héctor: *Quan érem els peripatètics*, 352 pàgs.

Rahola, Pilar: *S.O.S. cristians*, 464 pàgs.

COSSETÀNIA EDICIONS

Bohne, Burkhard: *Del test a la taula*, 124 pàgs.

Closa, Daniel i Macip, Salvador: *100 preguntes sobre el càncer*, 224 pàgs.

Fernández, Zaraida: *Cuina casolana vegana*, 168 pàgs.

Olivé, Roc: *Guia dels animals*, 64 pàgs.

Pascual, Imma: *Cantar em fa feliç*, 184 pàgs.

Pitarch, Josep: *Deslliureu-nos de qual-sevol mal*, 168 pàgs.

Rebagliato, Joan: *L'últim port. Diari d'Alexandros*, 176 pàgs.

Ribas, Marc: *Brutal. Les receptes de Marc Ribas*, 160 pàgs.

Vilas, Albert: *Les receptes del calendari pastisser. Les nostres postres de sempre*, 200 pàgs.

EL GALL EDITOR

Bernhard, Thomas: *L'imitador de veus*, 139 pàgs.

Homar, Xisca: *Aigua d'alta mar*, 164 pàgs.

Piñán, Berta: *La ferida*, 109 pàgs.

Portes Ribes, Artur: *La cuina de Formentera*, 211 pàgs.

Torga, Miquel: *Portugal*, 119 pàgs.

LLETRA IMPRESA EDICIONS

Chirbes, Rafael: *La bona lletra*, traducció de Carles Mulet, 156 pàgs.

De Sá-Carneiro, Mário: *Poesia Completa. Cartes a Fernando Pessoa*, traducció de Vicent Berenguer, 314 pàgs.

Espinós, Joaquim: *La presó del cel*, 142 pàgs.

METEORA EDITORIAL

Alexandre, Víctor: *Els amants de la rambla del Cellar*, 352 pàgs.

Bennasar, Sebastià: *Manuel de Pedrolo, manual de supervivència*, 128 pàgs.

Duran i Ferrer, Joan: *Animal impur*, 72 pàgs.

Pons, Agustí: *Maria Aurèlia Capmany. L'època d'una dona*, 510 pàgs.

PERIFÈRIC EDICIONS

Bou Jorba, Anna: *El cirurgià de màscares*, 70 pàgs.

Lozano, Josep i Vendrell, Salvador (ed.): *Nosaltres, els fusterians*, 192 pàgs.

Vendrell, Salvador: *Joan Baldoví. En clau valenciana*, 196 pàgs.

PROA

Alzamora, Sebastià: *La netedat*, 96 pàgs.

Busquets Oliu, Blanca: *La fugitiva*, 288 pàgs.

Coll, Pep: *Al mateix riu d'Heràclit*, 2416 pàgs.

Fulquet, Josep Maria: *Ample vol de la nit*, 80 pàgs.

Lluís, Joan-Lluís: *Jo soc aquell que va matar Franco*, 304 pàgs.

Mansfield, Katherine: *Tots els contes*, traducció de Pep Julià, Anna Llisteri i Marta Pera, 894 pàgs.

Margarit, Joan: *Un hivern fascinant*, 104 pàgs.

Nesbo, Jo: *Macbeth*, 608 pàgs.

Queraltó, Clara: *El que pensen els altres*, 200 pàgs.

PUBLICACIONS DE LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

AA.DD.: *Territori valencià, territorio runner*, 154 pàgs.

AA.DD.: *Valencia y su economía: un modelo sostenible es posible*, 208 pàgs.

AA.DD.: *Construïm drets: mirant cap al futur*, 352 pàgs.

AA.DD.: *Fidelitats a contra-corrent*, 344 pàgs.

AA.DD.: *Mètode 96*, 116 pàgs.

AA.DD.: *Espill 57*, 266 pàgs.

Ballester Muñoz, David: *Vides truncades*, 376 pàgs.

Beltran Calvo, Vicent: *Els parlars valencians* (2a. ed. actualitzada), 400 pàgs.

Betancourt López, Indira: *El desarrollo local en Cuba*, 208 pàgs.

Congost Colomer, Mre Rosa: *El joven Pierre Vilar, 1924-1939*, 442 pàgs.

Connel, Raewyn: *Género*, 290 pàgs.

Cucarella Ramón, Vicent: *Sacred Femininity and the Politics of Affect in African American Women's Fiction*, 184 pàgs.

Durán Heras, Mre Ángeles: *La riqueza invisible del cuidado*, 524 pàgs.

Escrivà García, Andreu: *Aún no es tarde*, 246 pàgs.

Felipo Orts, Amparo: *Nobles, patrimonis i conflictes a la València moderna*, 346 pàgs.

Igual Luis, David: *El País Valenciano en la Baja Edad Media*, 368 pàgs.

Lang, James M.: *Docencia pequeña*, 254 pàgs.

Seva Llinares, Antoni: *Mosaic*, 216 pàgs.

Tabanera García, Nuria: *Mis memorias*, 502 pàgs.

Valls-Llobet, Carme: *Medio ambiente y salud*, 520 pàgs.

Yun Castilla, Bartolomé: *Pensar el poder*, 284 pàgs.

EDICIONS DEL PERISCOPI

Agualusa, José Eduardo: *Teoría general de l'oblit*, traducció de Pere Comellas Casanova, 256 pàgs.

Faludi, Susan: *A la cambra fosca*, traducció de Josep Alemany, 512 pàgs.

Haruf, Kent: *Cançó de la plana*, 384 pàgs.

Sönmez, Burhan: *Istanbul Istanbul*, 296 pàgs.

RAIG VERD

Aleksiévix, Svetlana: *La guerra no té cara de dona*, traducció de Miquel Cabal Guarro, 416 pàgs.

Le Guin, Ursula K: *Els desposseïts*, traducció de Blanca Busquets, 432 pàgs.

Stalker: *En aquell cel brillen estels desconeguts*, 144 pàgs.

Terrin, Peter: *Montecarlo*, traducció de Maria Rosich, 224 pàgs.

EDICIONS SALDONAR

Borràs, Jordi: *Desmuntant Societat Civil Catalana*, 256 pàgs.

Foradada, Mercè: *Perles cultivades*, 368 pàgs.

Panyella, Jordi: *Per què corren els presos?*, 480 pàgs.

Pujol Mas, Andreu: *Vam fer un referèndum*, 224 pàgs.

SEMBRA LLIBRES

Conrad, Joseph: *El cor de les tenebres*, traducció de Yannick Garcia, 136 pàgs.

Garcia, Joanjo: *La pornografia de les petites coses*, 192 pàgs.

Zaballa, Bel: *Manuel de Pedrolo. La llibertat insubornable*, 168 pàgs.

TIGRE DE PAPER

Gabriel, Anna: *I parlarem de vida! Discursos i conferències d'Anna Gabriel*, 200 pàgs.

Reyes, Carlos i Elgueta, Rodrigo: *Els anys d'allende*, 144 pàgs.

Jamal, Salah: *Nakba. 48 relats de vida i exili a Palestina*, 248 pàgs.

TRES I QUATRE

AA:DD: *Nosaltres les fusterianes*, 500 pàgs.

Alonso i Català, Manel: *Entre les urpes del gat*, 142 pàgs.

Brossard, Nicole: *La carta aèria*, traducció d'Anna Montero Bosch, 124 pàgs.

Castellano i Sanz, Margarida: *Les altres catalanes*, 280 pàgs.

Molins, Manuel: *Poder i santedat, (Els àngels de Sodoma)*, 154 pàgs.

Pallarés, Vicent: *Les llàgrimes d'Orfeu*, 242 pàgs.

Viciano, Pau: *Per què Fuster tenia raó*, 142 pàgs.

Constel·lació Joan Ponç

Els llibres, artefactes físics, són un cúmul de tensions i dicotomies, però de totes n'hi ha una que, per ineludible, resulta la més important: la tensió que es provoca entre mirar i llegir. Tots els llibres tenen un vessant visual i un de textual, però no sempre s'aprofita la tensió. Els de l'Associació Joan Ponç (Edicions Poncianes), en canvi, en són molt conscients, i a totes les seues publicacions ho aprofiten al màxim. El cas del *Quadern de correspondències de Joan Ponç* és el més paradigmàtic. Des de la coberta en són conscients i intercanvien els papers: a la portada, que és on sempre es prioritza la mirada, ells prioritzen la lectura, juguen ja amb la materialitat de l'escriptura. I a dintre hi tornen a establir una proposta dual; divideixen el *Quadern* en dues parts clarament diferenciades: la pròpiament textual, és a dir, la transcripció de les cartes enviades per Ponç als seus múltiples amics i interlocutors com Brossa, Corberó, Corredor-Matheos, Cuixart, Tharrats, Tàpies o J. V. Foix, i la visual, que, a més de tota la feina de maquetació, conté les cartes originals escanejades. Aquest fet, però, no provoca una repetició, perquè l'atractiu de les cartes originals és un dels punts forts del llibre. En realitat, tot i que al llibre hi trobem dues parts diferenciades amb índexs i paginació autònoma, resulta impossible separar, com passa sempre, la mirada de la lectura.

El que Ponç escrivia als seus corresponents, els problemes econòmics, els projectes artístics que duu entre mans, la seua situació familiar o la seua manera d'entendre l'art, és inseparable de la manera com ho diu. Perquè Ponç era per damunt de tot un artista, i un dels més excepcionals de la pintura catalana, fins al punt que en la correspondència amb els seus amics

més íntims, en lloc de cartes «ordinàries», els enviava cartes-enigma, jeroglífics fets a mà que desvetllen el caràcter pictòric i humà de Joan Ponç: una imaginació desbordant, una entrega total al seu art, un sentit de l'humor esmolat i personal i, sobretot, un gust especial per tot el que és enigmàtic i misteriós. Mitjançant el dibuix i el jeroglífic és capaç d'explicar el mateix que farà amb paraules. A la correspondència amb el poeta Corredor-Matheos, a propòsit de la lectura personal i artística que va fer de *La metamorfosi* de

Kafka —la relació de Ponç amb Kafka resulta d'allò més interessant i convindria estudiar-la amb profunditat—, diu: «La transformación en insecto de Gregorio equivale a un proceso de humanización. Es con amor que este intenta acercarse a los demás, que lo contemplan horrorizados, porque forman parte de una sociedad inhumana, que tiene por principio creer que "todo va bien".» I hi continua una reflexió sobre la naturalesa humana que sorprén per la seua lucidesa i claredat. També la correspondència amb Corberó, la més abundant, és interessant; a ell és

a qui més jeroglífics dirigeix, però també a qui més confessions artístiques dedica.

El resultat de la correspondència és que se'ns constata la intensa relació de Ponç com a artista: se'ns mostra un Ponç incapaç de separar art i vida, un Ponç obsessiu pels detalls i preocupat pel rerefons teòric. Ara bé, tot i que el *Quadern* funciona perfectament com una obra autònoma —algú que desconeix l'obra i la vida de Joan Ponç pot gaudir de la correspondència gràcies a les magnífiques introduccions als diferents destinataris de les cartes—, el recull resulta encara més interessant per als qui ja hi estan familiaritzats, especialment els investigadors i admiradors del Dau al Set —hi ha documents imprescindibles per entendre la dissolució del grup—, o per aprofundir en aspectes puntuals de la biografia i obra ponciana. El *Quadern* és la continuació indiscutible del *Diari d'artista* i del *Ponç abans de Ponç* que han estat editant els d'Edicions Poncianes, que són conscients que l'única manera de conèixer i admirar Ponç és mitjançant la constel·lació.

Pilar Parcerisas (ed.)
*Quadern de correspondències
de Joan Ponç*
Associació Joan Ponç
Barcelona, 2017
279 pàgs.

Pensar i ressignificar la violència des de la crítica literària

L'interès per definir i delimitar termes tan complexos com ara la violència o la identitat ha fet que des de les més diverses disciplines —la filosofia, la sociologia o l'antropologia, entre d'altres— s'hagen buscat noves propostes interpretatives per a arribar a comprendre millor aquests conceptes. El volum *Violència i identitat*, editat per Francesco Ardolino i Elena Losada, recull una sèrie d'articles amb els quals els seus autors s'acosten a tots dos conceptes des de l'anàlisi de textos literaris, i aconsegueixen així, tal com argumenten els mateixos editors en el pròleg del llibre, una perspectiva pròpia i una nova dimensió des de la qual es puga abordar l'objecte d'estudi. Efectivament, les narratives de violència en les arts —en la literatura, però també en el cinema, la fotografia, el teatre, etc.— tenen la capacitat d'integrar i discutir manifestacions tant de micro com de macroviolència, la qual cosa converteix els textos artístics en discursos socials amb un marcat caràcter autoreflexiu. En la publicació, cadascun dels articles aborda el procés de ressignificació dels termes estudiats a partir de l'anàlisi d'un o diversos textos literaris, pertanyent cadascun d'ells a diferents gèneres literaris o tradicions culturals. Aquesta diversitat, lluny de generar dispersió, proporciona als lectors i lectores una visió àmplia sobre la qüestió plantejada, que s'analitza des de diversos enfocaments culturals. En aquest sentit, podem llegir els textos independentment els uns dels altres, en funció d'interessos personals, si bé resulta també recomanable llegir els textos en conjunt, ja que s'aconsegueix així un enfocament comparatiu interessant, que posa de manifest els punts d'unió, les interseccions, entre les diferents representacions de la violència que proposen els textos estudiats.

Un aspecte que emparenta alguns dels textos de la publicació és l'estudi sobre la representació de la dona en contextos de violència, ja siga com a

---

Francesco Ardolino i
Elena Losada (eds.)
Violència i identitat
Edicions de la Universitat de
Barcelona, Barcelona, 2017
154 pàgs.

---

víctima, ja com a agressora. El tractament literari de la violència domèstica és el tema del primer dels articles, signat per Shelley Godsland, que proposa una anàlisi de diferents reescriptures contemporànies, en català i castellà, del text «Barbablava», de Charles Perrault. Per la seua banda, Amaranta Sbardella descobreix com determinats textos de la narrativa eròtica contemporània, escrits sota la influència de les *Cinquanta ombres d'en Grey*, reforcen els rols patriarcals tradicionals. Altres articles, tanmateix, centren el seu interès en la representació de la dona com a perpetradora de l'acció violenta. És el cas dels textos d'Anna Maria Villalonga, que s'ocupa de la representació dels personatges femenins, fonamentalment en el seu rol d'agressores, en una sèrie de relats breus de gènere negre escrits per dones; d'Anne-Cécile Druet, que explora l'evolució —de víctima a agressora— de les figures femenines en la literatura d'Isabella Santacroce; o de Katarzyna Paszkiewicz, que, a partir de l'estudi de *Death Proof*, de Quentin Tarantino, descobreix les possibilitats de desestabilitzar les lectures dominants i estereotipades sobre la dona violenta en el cinema popular.

Una idea que trobem repetidament en molts dels articles del volum és que la literatura visibleta les víctimes de la violència narrada. En aquest sentit, resulten especialment reveladors el text de Mònica Rius-Piniés sobre tres autors sirians que es fan ressò de la

situació violenta al país i el de Marta Segarra, que, amb l'objectiu de lluitar contra els estereotips que afecten les dones gitanes, analitza les representacions simbòliques d'aquestes dones en una sèrie de textos literaris. De gran interès resulta la lectura dels textos de Marisa Siguan, Anna Montané i Mireia Aragay, que, al contrari que els articles anteriors, centren l'anàlisi en un únic autor o autora. Mentre que Marisa Siguan explora les estratègies discursives de Herta Müller, autora romanesa que escriu en llengua alemanya, per donar veu a les víctimes de la dictadura de Ceaușescu, Anna Montané llegeix el text d'*Austerlitz*, de W. G. Sebald, a partir de les referències intertextuals a la figura de Jean Améry i els seus escrits sobre la tortura. Finalment, Mireia Aragay analitza l'obra dramàtica de Debbie Tucker Green i constata com les situacions de violència —racial, de gènere— representades aconsegueixen interpel·lar els espectadors i mobilitzar els seus afectes. Tanca el volum l'estudi d'Aleksandra Wiktorowska sobre els reportatges de l'escriptor polonès Ryszard Kapuściński, al qual, per la visió que aquest presenta dels habitants d'Àfrica en els seus reportatges, descriu com a precursor del postcolonialisme.

Per tot allò que s'ha comentat, la lectura dels textos recollits en la publicació *Violència i identitat* resulta de gran interès, i és justament la pluralitat d'enfocaments metodològics —feminisme, postcolonialisme, performativitat—, així com de diferents teories sobre l'estudi de la violència —s'hi citen Pierre Bourdieu, Max Weber o René Girard, entre d'altres—, el gran atractiu d'aquest volum, que no sols ofereix un resum dels principals estudis teòrics sobre la violència, sinó que mostra a més la seua utilitat en la comprensió i l'estudi de textos de diferents tradicions culturals.

Ana Giménez Calpe

La nàusea al cos i els estralls de guerra

La representació que evoca el text de Kane és, a la boca de la lectora-públic, la nàusea. Una nàusea com una bola que es mastega amb boca petita, escalfant tots els estrats orgànics del cos, des del paladar fins a l'estómac. En escena, dos personatges amb noms propis, edat i classe social definits, en una habitació d'hotel «tan cara que podria ser a qualsevol lloc del món». Aquest espai serà el niu d'una sèrie de violències terribles, que desencadena la dinàmica relacional dels personatges i el desequilibri de poders que arrossega: la violació de Cate per part d'Ian, i el maltractament psicològic constant que l'acompanya. L'arribada d'un tercer personatge, un soldat, del qual no es coneix ni nom ni edat ni provenença ni intencions, portarà la violència a extrems més ambigus i inexplicables, dotant l'espai d'una nova espessor. Quan s'obre la tercera escena, just després que el personatge hagi arribat a l'habitació, l'hotel ha estat destrossat per una bomba i ell, ara, es troba enmig d'una ciutat en guerra. El conflicte, com el soldat, és abstracte: podria ser qualsevol guerra i qualsevol ciutat despullada de misèria. Després de la fugida de Cate, la relació que es desencadena entre Ian i el soldat és també extrema, reforçada per la intransigència d'ambdós personatges. Amenaçat per un fusell, Ian cedirà a les vexacions i violacions del soldat, alternades amb el relat d'altres violacions que aquest darrer ha practicat, tan eixutes com les que s'escenifiquen. Siguin dites o representades, la capacitat que tenen aquestes violències de tensar la dignitat ontològica dels cossos —els que figuren en escena, els nostres, que la llegim— és portada fins a extrems que espanten. La bestialitat és cíclica i horrorosa-

ment simbiòtica: és Ian penetrant i penetrat, rebentant i rebentat. És Cate torturada i torturant un Ian agònic, tornant de les ruïnes amb fam i amb un nadó que vol fer sobreviure en va. És la mateixa Cate enterrant-lo i és Ian, cec i torturat, desenterrant el cos mort per menjar-se'l, i enterrant-se al mateix forat.

Amb una obra que desborda els límits del realisme convencional, Kane escenifica la tensió entre la violència i la seva representació: per què sovint ens molesta més aquesta darrera,

quan estem constantment exposats a la primera? En efecte, el que veiem a l'escenari és la destil·lació d'alguna cosa familiar. Diu Desportes, a *Teoria King Kong*, que «la violació és un programa polític precís: esquelet del capitalisme, és la representació crua i directa de l'exercici de poder». Exposant-nos a la repetibilitat macabra de la violació en totes les seves formes i gestos, se'ns confirma alguna cosa quotidiana: la violència com tot allò que esclata en el vincle amb l'altre —això és, la parella, l'animal, el colonitzat, l'estranger. Bataille ja atribuïa

a aquest vincle la capacitat de transgredir la discontinuïtat pròpia entre dos cossos que, en el seu estat eròtic, podia culminar en la mort. Aquí, però, el vincle de dos cossos també és transgredit, des del mateix espai, en el moment en què les quatre parets que l'aguanten rebenten. Tots hi som dins, i el dins és el món i les seves guerres: per això, la necessitat de fer-nos-en càrrec, amb una nosa fonda a cada gola. En aquest sentit, la bomba no només es carrega la privacitat de l'habitació, també es carrega la distància entre l'espectadora/lectora i l'escena/text, demolint l'anomenada «quarta paret»: ara té un forat ben gros que fa difícil saber-se del tot fora de la representació i que ens en fa ser una mica més còmplices. D'aquí, l'afecte profund: el vòmit, els plors de pànic i la tortura corporal. Sentir a la pell viva i cremant que l'arbitrarietat d'aquella violència és més fonda i també fa arrels a casa. És la nàusea l'única resposta possible al text de Kane? Potser la més compromesa i exigent, la que travessa i sacseja i fa estralls.

Sarah Kane
Blasted (Rebentats)
Arola Editors, Barcelona, 2017
114 pàgs.

Suposadament teatre

Francesc Meseguer
Lear
Arola Editors, Tarragona, 2017
96 pàgs.

La paraula *ferotge* omple darrerament les boques dels crítics per tal de qualificar de manera adient *Lear*, obra publicada per Arola Editors després d'haver rebut el reconeixement del Premi Born de Teatre. Arola s'ha encarregat d'incloure, en un petit volum d'estètica elegant, un pròleg d'Alfonso Becerra, que també parla d'un *Lear ferotge*, i el discurs que l'autor, Francesc Meseguer, pronuncià a Ciutadella durant l'acte del lliurament del premi.

És el mateix Meseguer qui va definir l'obra com una crítica *ferotge* a tot aquell teatre «entès com un succedani», cosa que els crítics s'han limitat a repetir, sense afegir-hi cap altra aportació substancial. És innegable que l'obra conté una crítica molt *bernhardiana* del teatre català i dels actors que, malgrat la fama que puguin tenir com a grans intèrprets, actuen sempre superficialment. L'obra no inclou cap tipus d'acotacions, ni externes ni internes. No detalla ni l'espai escènic ni els moviments, pauses i gestos que hauria de fer l'actor. De fet, encara que haja rebut un premi teatral, podríem dir que no és en absolut una obra de teatre, sinó que realment es tracta d'una narració, d'un monòleg que flueix, això sí, d'algú que estima el teatre i que, precisament per aquest motiu, rebutja el teatre català actual, un teatre que, al seu parer, ha decidit apuntar cap a la mediocritat en una societat que també, de mica en mica, decau per fer-se cada cop més banal, com passava a la Viena de Thomas Bernhard.

El protagonista de *Lear* es dedica a descriure una posada en escena d'*El rei Lear* de Shakespeare en un imaginari Teatre Central, circumstància que li serveix d'excusa per poder expressar tot allò que pensa respecte al teatre català i, de passada, també alguns dels seus problemes personals. El monòleg configura una crítica sense pèls a la llengua contra el *show* i la tendència a cercar elements sensacionalistes, que supleixen la deficiència de l'actuació d'un grapat d'actors que tenen com a màxima aspiració arribar a treballar per a la televisió pública

del país. Però també fa una crítica del públic català, que no cerca més que una estona d'entreteniment en el teatre i que es limita a extasiar-se amb els efectes especials que sorgeixen als escenaris, en lloc d'exigir obres de teatre delicades, intel·ligents i decisives.

El monòleg porta marcada l'empremta de Bernhard pel que fa als seus elements més formals, com ara en la puntuació, quan diu «el rei Lear crida silenci!», o «i Lear suplica oh, cel benigne»; també en les repeticions dels fets passats, que impedeixen un avançament *normal* en el coneixement dels fets per part del públic, i en les

contradiccions entre allò que pensa i allò que diu el personatge, com ara quan ens conta que la seva mare li havia regalat les dues entrades per a veure *El rei Lear*: «No només vaig dir que sí, i tant, sinó que hi vaig afegir he vist que el dirigeix l'artista global i que hi actua el gran actor català, com si això fos una garantia de qualitat, quan de fet, en el mateix moment en què ho estava dient ja sabia justament que era tot el contrari.»

Tot i això, hi ha una diferència essencial que separa el personatge de Meseguer dels de Bernhard, i és la relació que aquest estableix amb el teatre —o l'art. Mentre que els personatges de Bernhard són artistes embogits precisament perquè s'exigeixen a ells mateixos una qualitat artística excelsa, el personatge de Meseguer és tan sols un espectador que demana, des de la butaca, una millora artística al col·lectiu que treballa en l'àmbit del teatre català.

Les anàlisis que fa Meseguer en *Lear*, però, el lector difícilment les trobarà *ferotges*. Més aviat, la pròpia experiència el portarà a identificar-se plenament amb el seu personatge, que en cap moment causa la impressió que s'està valorant despietadament la feina dels actors i els directors teatrals catalans. Al contrari, el que hi trobem no és sinó un personatge honest, que ha pres la decisió de posar les cartes sobre la taula per dir allò que tots sabem: que la mediocritat s'amaga sovint darrere de posades en escena pretensament

innovadores, que molts actors no saben sortir dels clixés de Hollywood, que els grans teatres públics es gasten els diners en efectes especials en lloc de gastar-se'ls en hores d'assaig. Meseguer, en *Lear*, per damunt de la tradicional divisió dels gèneres, ofereix un escrit àgil i suggestiu que és una oposició contra la banalització del teatre, contra aquell teatre que, després de la funció, desapareix de les ments dels espectadors i es redueix a un no-res, com si mai hagués estat representat, com si mai hagués estat escrit, com si mai hagués existit.

Josep Lluís Roig tria Francis Catalano

El Canadà com a terra d'acollida. El Quebec com una pregunta. És així com s'enriqueix una literatura. Autors amb una tradició que s'oblida però que no s'oblida, que d'un país petit com Líbia o Itàlia passen a la immensitat americana. Pense en Wajdi Mouawad. Pense, també, en autors com Francis Catalano (Montreal, 1961), propietari d'una gelateria a la seua ciutat natal —on la temperatura mitjana al gener és de 14 graus sota zero—, que, fill d'emigrants italians, escriu en francès, es casa amb una italiana i viatja per a cercar dins d'ell mateix, per a escriure l'odissea del turista que és conscient que la seua Itaca és una invenció, que tota realitat és una invenció, com la que veuen els turistes.

Així, escriu una literatura ben diferent de la nostra, a la qual arribem com a turistes per a descobrir que al darrere hi batega la vida.

Flibustier de livres, je reviens de la Havane (avec mon butin):

images dérobées images d'Hemingway
mots empruntés jamais remis sinon
avec d'incorrigibles retards
cargaisons de lectures, larcins commis
en toutes lettres sur cahier Moleskine
nombre de complots
ourdis avec la matière, rapt de Sabine, envolées
objectives, fuites dans le réel
chutes dans le présent,

Par un vent favorable je quitte les Caraïbes, reviens
chez moi pour numériser-astiquer l'inassouvi
l'irrejoignable
objet de mes quêtes. Même sans être au soleil,
nos peaux tournent au rouge, vif d'abord
marquées de ce fer puis au fil des minutes
ce rouge devient pompéien
et nous n'avons pas encore bougé.
Ça passe au brun.
On se retourne avec nos gènes d'Indien. Vieilles
salamandres,
jeunes lézards, palimpsestes de peau,
échafaudages de beautés annoncées,
feu sauvage, salaires de salariés,

Filibuster de llibres, torne de l'Havana (amb el meu botí):

imatges furtades imatges de Hemingway
paraules prestades mai no tornades sinó
que amb incorrigibles retards
carregats de lectures, robatoris comesos
a totes les lletres del quadern Moleskine
quantitats de complots
ordits amb el material, rapt de Sabina, alè
objectiu, fugides cap a la realitat
caigudes dins del present,

Amb un vent favorable abandone el Carib, torne
cap a casa per a enumerar i polir allò que no hem assolit
que no hem pogut quadrar
l'objecte de la meua missió. Fins i tot sense estar-me al sol,
les nostres pells es cremen, animat primer
marcat al ferro després a la deriva dels minuts
aquest roig esdevé pompejà
i encara no ens hem mogut.
Passa el roig a bru.
Ens retrobem amb els nostres gens d'Indis. Antigues
salamandres,
joves llangardaixos, palimpsests de pell,
bastides de belleses anunciades,
focs salvatges, salari dels assalariats,

CENTRE CULTURAL

LA NAU

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

EXPOSICIONS

TEATRE

MÚSICA

CONFERÈNCIES

BIBLIOTECA

CINEMA

TENDA **enda!**

CAFETERIA

ENTRADA GRATUÏTA

Carrer Universitat 2,
46003, València
dilluns-dissabte 08-21h.
diumenges 10-14 h.

EXPOSICIONS

dimarts-dissabte 10-14h 16-20h
diumenge 10-14 h.

www.uv.es/cultura

CLARISSIMO SCHOLARI SVB
ET PRAESTANTISSIMO PHILOSOPHO
IOANNI LYDOVICO VIVES
UNIVERSITATIS VALENTINAE

UNIVERSITAT
DE VALÈNCIA

PALAU DE CERVERO

Institut d'Història de la Medicina
i de la Ciència López Piñero.

EXPOSICIONS

CONFERÈNCIES

BIBLIOTECA

CINEMA

ENTRADA GRATUÏTA

Pl. Cisneros 4,
46003, València
dilluns-divendres 09-20h.